Milliyet
YAYINLARI

ÇOCUK KİTAPLARI DİZİSİ

95

Hakkı ÖZKAN

OKYANUS ÇOCUKLARI

YAYINLARI

KİTAPLARI DİZİSİ

OKYANUS çocukları

Hakkı Özkan

Hakkı Özkan

OKYANUS ÇOCUKLARI

Her çocuğun serüvenli gezilere ve özellikle dünyanın bütün bölgelerini tanımaya büyük tutkusu vardır. Ellerine fırsat geçtiği anda kimsenin başaramadığı serüvenlere atılmaya bayılırlar.

OKYANUS ÇOCUKLARI dizilerimiz arasında birçok kitabını okuduğunuz Hakkı Özkan'ın, son derece sürükleyici serüvenlerden oluşacak sürekli romanının ilkidir. Bu kitapta değişik serüvenlerinin okuyacağımız çocukların, ilerde yeni ülkeler ve yeni bölgelerdeki öykülerini de sunmağa devam edeceğiz.

OKYANUS ÇOCUKLARI, baştan başa inanılmaz serüvenle dolu olduğu gibi birçok bilgiyi de sizlere sunacak değişik bir romandır.

15 T.L.

HAKKI ÖZKAN

OKYANUS ÇOCUKLARI

MJ Milliyet YAYINLARI

MİLLİYET YAYIN LTD. ŞTİ. YAYINLARI
Çocuk Kitapları Dizisi: 95

●

Yayın hakkı (Copyright): Milliyet Yayın Ltd. Şti.

●

Kapak ve iç resimler: Alâettin Barışkan

●

Birinci baskı: Kasım 1975

Bu kitap ÜÇLER Matbaasında dizilip
basılmıştır

BİRİNCİ BÖLÜM

AŞAR, Ülkü'nün gösterdiği kocaman evi görünce şaşırdı:

— Gerçekten burada mı oturuyorsunuz?

— Evet.

— Sahi mi söylüyorsun?

— Niçin yalan söyleyeyim!

Yaşar beğendiğini belli edercesine bir ıslık çaldı.

Bahçe içinde kocaman, iki katlı bir evdi bu.

Çocuk gülümsemeye çalışarak:

— Ben gelmesem, dedi.

Ülkü diretti:

— Olmaz! Amcama söz verdim. Hayatımı kurtaran arkadaşımı görmek istiyor.

Sonra sen de söz vermiştin. Ayıp olmaz mı? Bekler şimdi.

Yaşar, çaresiz kalmış insanlar gibi bir an boynunu büktü, Ülkü'nün ardından yürüdü. Kapı önündeki oldukça lüks bir arabayı göstererek:

— Bu da sizin mi? diye sordu.

— Evet, bizim. Gerektiği ya da canının istediği zaman söyle, gezelim.

Yaşar gülümsedi. Böylesine rahata alışık değildi. Annesiyle babası, Türkiye'den buraya çalışmak için geldiklerinde durumları iyiydi ve gün geçtikçe daha da iyiye gidiyordu. Ama ah o kötü araba kazası başlarına gelmeseydi... Annesiyle babasını bir anda alıp götürmüş, yok etmişti. Yaşar kısa bir süre ne yapacağını şaşırmıştı. Sonra elde avuçta pek bir şey kalmadığı, olanlar da kısa sürede tükendiği için çalışmak gerektiğini anla-

mıştı. Çeşitli işlere girip çıkmış, böylece Avustralya kentlerini gezmişti. Zorlu günler geçirmiş, annesiyle babasının ölümünden bu yana rahatı, huzuru unutmuştu. Ülkü ile arkadaş oluncaya dek sürmüştü yoksulluğu. Kötü bir rastlantı sonucu arkadaşlıkları başlamıştı. Yaşar, bir gün, yolda giderken, birkaç adamın, bir otomobilden inip, Ülkü'yü kaçırmak istediklerini görmüştü. Çocuk, adamların elinden kurtulmak için bir yandan bağırıp imdat isterken, bir yandan da boğuşmaya başlamıştı. Ama sonunda, sürüklenip götürülecek duruma gelmişti. O anda sokakta kimsecikler yoktu. Anlaşılan adamlar onu uzun uzun izlemişler, sonra da uygun bir ortam bulunca kaçırmaya kalkışmışlardı. Yaşar'ın yanında, haydutlarla boğuşacak herhangi bir silâh yoktu. Bir an düşündü ve ne yapacağına hemen karar verdi. Yerdeki taşları, adamlara karşı kullanacaktı. Hemen bir taş kapıp attı, ardından bir, bir daha. Adamlar çok ustalıkla atılan taşlara karşı ko-

yamamışlar, söverek Ülkü'yü bırakmak zorunda kalmışlardı. Bunda belki de, ne yapacağını şaşıran Ülkü'nün attığı çığlıkların da rolü vardı. O sırada yerden biter gibi yetişen polisi de görünce, haydutlar sıvışmak zorunda kalmışlardı.

Yaşar, Ülkü'nün yanına koşmuş, yarası beresi olmadığını görünce sevinmişti. Polis, onları karakola çağırmış ifadelerini aldıktan sonra bırakmış, haydutların peşine düşmüştü. Ama yakalayabilene aşkolsun.

Yaşar sormuştu:

— Seni neden kaçırmak istediler Ülkü?

— Bilmem ama, sanırım amcam çok zengin olduğu için. Haydutlar beni kaçırıp, amcamdan fidye isteyeceklerdi her halde.

— Siz gerçekten çok mu zenginsiniz?

— Elbette. Amcamın milyonları var. Bize gelince varlıklı olup olmadığımızı görürsün. Demek sen Türksün?

— Elbette.

— Ben de Türk'üm.

— Ne iyi.

— Amcam beni yalnız sokağa pek bırakmaz ama...

— Neden?

— Kıçırırlar falan diye. Biz çok zenginiz de... Yani amcam Ali Rıza Bey... Bugün gizlice bir arkadaşıma gitmek istedim, bu kötü olay başıma geldi.

— Anladım. Öyleyse dikkatli olman gerekiyor. Yalnız sokağa çıkma.

Ülkü gülümsedi:

— Çıkıyorum yine de, dedi. Sen de biraz kendinden söz etsene.

— Ben sokak çocuğu sayılırım.

Sonra Ülkü'nün şaşkın bakışları arasında gülümseyerek, başından geçenleri anlatmıştı.

Ülkü sessizce dinledikten sonra onu evlerine davet etmiş ve daha önce durumu amcasına iletmişti. Amcası da, yeğeninin hayatını kurtaran çocuğu merak ettiğinden görmek istemişti.

İlkin güzel, çiçeklerle süslü, mis kokulu bir bahçeden geçip, tertemiz, mermer merdivenlerden iki katlı, ama kocaman eve girdiler. Onları saygılı bir uşak karşıladı ve içeri gidip konukların geldiğini haber verdi. Amca koşup çocukları kapıda karşıladı. Yaşı altmışın üstünde olmasına rağmen dinçti. Yaşar'a teşekkür etti, karnının aç olup olmadığını sordu. Aç olduğunu öğrenince de sofraya çağırdı. Yalnız kuş sütünün eksiz olduğu masaya oturduklarında Yaşar büyük bir iştahla yemeklere saldırdı, karnını tıka basa doyurdu. Çoktandır böylesine güzel yemekler yememişti. Sonra kütüphaneye geçtiler. Amca oldukça zengin bir kitaplığa sahipti. Yaşar'ın hayran hayran kitaplara baktığını görünce sordu:

— Okumayı sever misin?

— Hem de nasıl? Delicesine!

— Öyleyse istediğin kadar oku. Tüm kitaplarımı çekinmeden alabilirsin.

...Ve Yaşar'ın yaşam öyküsünü bir

daha anlattırdı. Avustralya'da kimsesi olmadığını öğrenince üzüldü:

— Niçin yurduna dönmüyorsun? diye sordu.

— Bilet ücreti çok fazla. Bir türlü o kadar para biriktiremedim.

Amcanın gözleri parladı:

— Benim de isteğim, kendi toprağımda ölmek, dedi. Yakın bir gelecekte pılımızı pırtımızı toplayıp yurda dönmeyi düşünüyorum. Önce Ülkü'nün okulu bitirmesini istiyorum. Dilersen, sen de onunla birlikte okuyabilir, onun arkadaşı olur, burada bizimle kalabilirsin. Madem bir yakının yok, biz yurda dönerken de yanımızda gelirsin. İkimiz birlikte olunca...

Yaşar çılgınca bir sevince kapıldı, amcanın ellerine sarılıp öptü:

— Düş falan görmüyorum değil mi?

Yaşlı adam gülümsedi:

— Hayır oğlum, düş değil.

— Buna çok sevindim. Yurda dönünceye dek, Ülkü'yle okula gider, kitap-

lığınızdan istediğim kitapları okuyabilirim, değil mi?

— Elbette.

— Ülkü gibi ben de size amca diyebilir miyim?

— Çok sevinirim.

Yaşar, Ali Rıza Bey'in elini öptükten sonra yaşlı adam sarılıp, çocuğun yanaklarından öptü. Amca duygulanmış, ağlıyordu.

— Türkiye'de kimsen var mı?

— Bir teyzem var.

— Şimdilerde Avustralya'ya pek çok işçi çalışmaya geliyor. Bazan onlardan bir ikisiyle oturup konuşuyorum. Dünyanın en güzel ülkesi Türkiye'm benim. Hiç bir yeri, onun bir karış toprağına değişmem. Senin yanımda bulunman bana huzur verir. Anayurttan ayrıldıktan sonra çok zorlu günler yaşadım. Sonra sonra işimi kurdum, çok para kazandım, ama yalnız kaldım işte. Ülkü'nün annesiyle babası arka arkaya öldüler. Daha önce de söylediğim gibi şimdi onun okulu bitirmesini bekli-

yorum. Her şeyimi satıp, savıp yurduma döneceğim. Boğaz'da ya da adalarda, deniz kenarında bir ev ya da yalı alıp, ömrümün sonunu orada geçireceğim. Tabiî boş duracak değilim, yine çalışmalarımı sürdüreceğim. Sen de bizimle gelirsen iyi olur.

Ülkü:

— Madem ki arkadaşız, artık hiç ayrılmayız birbirimizden, dedi.

Yaşar mutlulukla gülümsedi:

— Elbette, dedi. Yurdumu çok merak ediyorum. Oradan geldiğimde küçük bir çocuk sayılırdım. Pek anımsamıyorum.

— Dünyanın en güzel ülkesi, dedi yaşlı adam.

Ülkü:

— Öyleyse Avustralya gibi uzak bir yere neden geliyorlar amca, diye sordu.

— Çalışmak için. İş alanları geniş değil, Türkiye'de.

Çocuklar sustular.

Sonra mutlu günler başladı. İki arkadaş okula birlikte gidip geliyor, birlik-

te okuyorlar ve anayurda gitmek için tatili, okulun bitmesini bekliyorlardı. Amca da bir yandan hazırlıklarını yapıyor, satılacakları satıyordu.

O sıralarda bir gün, Amca, kitaplığında gazetesini okurken:

— Allah Allah, dedi, güzel bir şey bu. Siz de yarışmaya katılsanıza çocuklar.

Ders çalışan çocuklar, başlarını kaldırıp baktılar. Ülkü:

— Ne yarışması amca, dedi.

— Gazete büyük bir yarışma açmış. Kazanana dünya gezisi vaad ediyor.

— Dünya gezisi ha!

Çocuklar dersi mersi bir an unutup, gazeteyi incelediler. Amcanın söyledikleri doğruydu, şaka falan yapmıyordu.

Ülkü, Yaşar'a:

— Ne dersin biz de katılalım mı? diye sordu.

— Katılalım.

— Ne yazalım.

— Güzel bir şey.

— Ama ne?

Akıllarına gelen, başlarından geçmiş ya da başkalarından duydukları bir yığın olayı birbirlerine anlattılar bir çabukta. Sonunda karar verdiler. «Çocuk Gözüyle Dünya»yı anlatacaklardı. Zaten gazete de, buna benzer bir şey istiyordu. Oturup yazdılar; beğenmediler bir daha bir daha yazdılar. Sonunda karara varmış olmalılar ki, yazdıklarını Ali Rıza Bey'e verdiler. O okudu, bir iki yerini düzeltti. Ertesi sabah yapıtlarını gazeteye gönderdiler. Günler geçti, bazen yarışmayı kazanırlarsa ne yapacaklarını konuşuyor, heyecanlı heyecanlı gezi hayaline dalıyorlardı. Daha şimdiden, birinci gelmişler gibi, dünyanın çeşitli ülkeleri hakkında bilgi edinmek için durmadan okuyorlardı.

Sokaktan döndükleri bir gün Ali Rıza Bey, onları kapıda karşıladı. Sevinç içinde bağırdı:

— Çocuklar, şu gazetenin yazdığına bakın!

— Ne yazıyor amca?

— Yarışı kazanmışsınız.

Gazete, onların yarışı kazandığını büyük puntolarla veriyor ve yazdıkları yazıyı yayınlıyordu. Ve «Çocuk Gözüyle Dünya» röportajını hazırlamak için çıkacakları dünya gezisinde başarılar diliyordu.

Konuşmaya daldıkları bir sırada gazeteden geldiler. Sonra başka gazeteciler, radyocular, televizyoncular eve akın etti. Fotoğrafçılar boy boy resimlerini çekerlerken, sinemacılarla, televizyoncular, filmciler kameralarını çalıştırdılar. O günden başlayarak, çocukların gezisini dünyaya duyurdular. Yarışmayı düzenleyen gazete tüm masrafları çekecekti.

Zaten tatile az kalmıştı. Çocuklar sınavlarını başarıyla verip, hazırlığa giriştiler. Ali Rıza Bey de, yurda dönmek için son hazırlıklarını yaptı. Onlarla geliyordu. Bu durum çocukları iyice sevindirdi.

Gazete hangi aracı isterlerse seçebileceklerini bildiriyordu. Ülkü, Yaşar'a sordu:

— Neyle çıkalım yola?

— Uçakla.

— Bana kalırsa gemiyle gitsek daha iyi olur. Gerekirse uçağa, denizaltına, ya da her türlü taşıt aracına binebiliriz.

— Bir deneyelim.

Oturup çeşitli acentalara mektup yazdılar, yakın olanlarla gidip konuştular. Yolculukları için uygun bir gemi aradılar. Sonunda adı, Türkçe «Martı» anlamına gelen bir gemiyi seçtiler. Aşağı yukarı her limana uğrayan bir gemiydi bu.

Ali Rıza Bey:

— Böylesi bir gemi, sizin yolculuğunuz için daha iyi olur, dedi.

— İyi olur elbette amca.

— Ömrüm geziyle geçmişti. Son yıllarım da öyle geçecek anlaşılan. Evliya Çelebi gibi...

— Bizi bırakmayacaksın ha amca?

— Elbette.

Çocuklar boynuna sarılıp amcayı öptüler.

İKİNCİ BÖLÜM

Lİ RIZA BEY gülümseyerek:

— Çocuklar size bir önerim var, dedi. Büyük yolculuğumuza çıkmadan önce küçük bir geziye ne dersiniz? Çangıla doğru uzanalım mı?

— Bu gezi de nereden çıktı amca? dedi, Ülkü.

Yaşar düşünmeden:

— Çok iyi olur, dedi.

Ali Rıza Bey piposunu yakarken açıkladı:

— Dostlarını davet ediyor. Çok güzel bir gezi olacak. Ama, dilerseniz katılmayabilirsiniz.

— Gitmemiz daha iyi olur dedi, Ülkü.

— Hazırlığınızı yapın öyleyse.

Çarçabuk hazırlandı çocuklar. Gerekli eşyalarını sırtlayıp Ali Rıza Bey'in ar-

dından limanda duran geminin yolunu tuttular. Gemide amcanın dostları, onları büyük bir içtenlikle karşıladılar.

— Demek çocuk gözüyle dünyayı yazacak olan küçük gazeteciler sizsiniz: dediler.

Çeşitli yayınlardan ötürü aşağı yukarı herkes tanıyordu onları.

Kaptan piposunu tüttürürken sordu:

— Gemimi nasıl buldunuz?

— Çok iyi, dedi çocuklar.

Bay John'la eşi Liz de, hayatlarından memnun görünüyorlardı.

Sonra yolcular kamaralarına yerleşmek için çekildiler.

Çocuklar gezinin heyecanı içinde mutluydular. Ama onları konuk eden Bay John'la eşi Liz, Kaptan köşkünün arka bölümündeki kabineye gittikleri zaman, karısı çevresine göz gezdirerek:

— Sevimli bir kruvazör bu, dedi.

Kocası hayretle konuştu:

— Hayır, bu bir Lloyds A - I.

Liz'e göre kabine pisti, ufacıktı. Ama yine de görüşünü söylemedi:

— Çok güzel bir gezi yapacağız anlaşılan, dedi.

Kocası:

— Burası pek güzel bir kamara sayılmaz ama ne yapalım. Yolculuk bu, dedi.

Kadın, zarif parmaklarıyla musluğu açtı, suyun aktığını gördü:

— Ne kadar güzel! Güney denizlerinde çok güzel bir tatil yapacağız.

— Elbette.

Kaptan dostlarıydı. Onları böyle bir geziye davet edince hiç düşünmeden karar vermişlerdi. Evlendiklerinden beri pek geziye çıkmamışlardı. Durmadan çalışmak zorunda olmaları yanında, çocuklar tüm vakitlerini almıştı. Bu gemide neşeli bir tatil geçireceklerine inanıyorlardı.

— Guadalcanal'a da uğrayacak değil mi?

— Evet canım?

Kaç kez eşine anlatmıştı John, orada askerlik yaptığını. Canını dişine takıp Ja-

ponlarla nasıl savaştığını ve bu yüzden altın bir madalya kazandığını...

— Oraya gerçekten uğrayacak mıyız?

— Kaptan belli olmaz, dedi ama uğrayabilir.

— Ya gece geçersek! Oraları görmek istiyorum. Kim bilir ne güzel yerlerdir.

— Pek değil.

— Geçerken olsun görmek istiyorum.

— Ya gece geçersek?

— O zaman kaptana söyle bizi uyandırsın. Tüm adaları görmek istiyorum.

— Olur. Çıkalım mı?

— Çıkalım, dedi kadın. Çok sıkıcı yer. Biraz daha içerde dursam patlarım.

— Haklısın.

Gümrükten çıktıklarında, Kaptan'la çocukları ve Ali Rıza Bey'i konuşur, gülüşürken gördüler. Selâm vererek yanlarına sokuldular.

Kaptan, kırk yaşlarında, iri bir adamdı. Geniş omuzları, çukura kaçmış gözle-

ri vardı. Sakalı uzun, kömür karasıydı. Ellerini cebine sokmuş bakıyordu.

— Yükümüz ne olacak? diye sordu Ülkü.

— Kopra olacak!

— Kopra mı?

— Evet.

— Bu ne demek kaptan?

— Koprayı yerinde öğrenmeniz daha iyi olur. Şimdi anlatmayayım.

— Peki.

Çocuklar Kaptan'la konuşurlarken karı-koca, küpeşteye yaslanarak limandaki gemileri seyrediyorlardı. Amca da onlara katılmıştı.

Kaptan:

— Çocuklar, dedi, hareket saatı geldi. Ben görevimin başına gidiyorum. İsterseniz siz de çevreyi seyredin biraz, sonra yine konuşuruz.

Kaptan işinin başına gitmek üzere onlardan ayrıldı.

Gemi yavaş yavaş kanala açıldı. Havada düdük sesleri yankılanıyor, pervane-

lerin gürültülerinden konuşmalar bazen duyulmuyordu.

Yolcular, yavaş yavaş kaybolan ışıklara son kez baktılar. Limandan ayrılışın heyecanına kendilerini kaptırmışlardı.

— Güney denizlerine açılan bir gemide olmak eşsiz bir duygu veriyor insana, dedi Ülkü.

Yaşar, gülümsedi:

— Çok mutluyum. Eğer gezimiz böyle giderse iyi olacak.

— O zaman gazeteye yazacak bir şey bulamayız. Bu da bizim için çok kötü olur.

Ülkü bir an düşündü:

— Haklısın, dedi. Bakalım yolculuğumuz hep böyle durgun mu geçecek? «Güney denizlerinde beş dakika sonra hava değişebilir ve insanın başına ne geleceği hiç belli olmaz» demişti kaptan. Unuttun mu?

Gülümsediler.

Bir gemici yanlarına sokuldu:

— Yemek vakti geldi, dedi. Biraz

hızlanın. Kaptan beklemekten hoşlanmaz, aklınızda olsun.

Yemek salonuna gittiler gemicinin ardından. Hepsi orada, masanın başına çoktan çökmüşlerdi.

Kaptan:

— Akşam yemekleri saat altıdadır, dedi.

Çocuklar sofranın başına çöküp sessizce karınlarını doyurdular.

Yemekten sonra Kaptan, sakalını tarayarak koltuğuna kuruldu. Çocuklar hiç durmadan gemi ve gemicilik hakkında sorular soruyorlardı. Kaptan da sıkılmadan bildiklerini anlatıyordu onlara:

— İlk gemi ne zaman yapıldı, biliyor musunuz çocuklar? dedi.

Yaşar hemen atıldı:

— Ben biliyorum.

— Söyle öyleyse.

— İlk gemiler Mısırlılar tarafından, M.Ö. 3500 yıllarında yapıldı. İlk buharlı gemi ise; A.B.D.'lerinde, 1786'da yapıldı, 1787'de de çalışmaya başladı.

— Çok güzel.

Gemi ve gemicilik hakkındaki konuşmalar, Bay John'un heyecanla salona girmesiyle ve balina gördüğünü iddia etmesiyle bitti. Koşarak dışarıya çıktılar ama denizde balina falan görmediler.

Kaptan, çocuklara, Essex adlı bir gemiye, iki kez saldırıp, ortadan ikiye bölen ünlü bir balinanın öyküsünü anlattı.

Amca, bir gezisi sırasında, kocaman bir balinanın su yüzeyine fırlayıp bir başka balinanın üzerine düşüşünü gördüğünü söyledi ve bu dev yaratıklar hakkında bilgi vermeye başladı:

— Balinalar çoklukla Atlas Okyanusu'nun kuzey bölgelerinde bulunur. Eskiden Gaskonya körfezinde yaşayan, bugün soyu tükenmeye yüz tutan bir türü vardı. Atlas Okyanusu'nun kuzeyine çekilen bu tür balinalardan bir tanesi, yüzyılımızın başlarında, Akdeniz'de yakalanmıştı. Ayrıca, Büyük Okyanus'un kuzey-batı sularında yaşayan başka balina türleri de vardır.

— Boyu ne kadardır? diye sordu, Yaşar.

— 25 - 30 metre kadar olanları vardır. Ağırlıkları 150 tonu bulur. Memelilerin balinagiller takımından, denizlerde yaşayan bir hayvandır. Yer yüzünde yaşayan hayvanların en büyüğüdür. Balina, biçiminin balığı andırmasına, denizlerde yaşamasına rağmen balık değildir. Çünkü yavrularını balıklar gibi yumurtlayarak dünyaya getirmez. Onları karnının altında bulunan memelerindeki sütle emzirir. Sıcak kanlı bir hayvandır. Bazen tek, bazen de sürüler halinde yaşarlar. İşitme duyusu pek gelişmemiş olduğu halde, gözleri keskindir. Zeki değillerdir. Suyun içinde çok iyi görürler.

Balinanın sırtı mavi, karnına doğru beyazdır. Üzerinde diğer balıklarda olduğu gibi pullar yoktur.

— Kıllar mı vardır? diye sordu, Yaşar.

— Hayır. Kıl da yoktur. Balinanın derisi tüysüzdür. Bunun üstünde bazı

kabuklu hayvanlar parazit olarak yaşar. Derisinin altında 50 santime varan kalınlıkta bir yağ tabakası bulunur. Bu kalın tabaka, hayvanı, içinde yaşadığı okyanus sularının soğukluğundan korur. Balinaların ön ayakları, başının gerisinde bir yüzgeç biçimini almıştır. Arka ayakları zamanla köreldiğinden, vücudunun içinde yalnızca birkaç kemik kalmıştır.

Balıklarda dikine bulunan kuyruk, balinada yataydır. 5 - 6 metre eninde bulunan bir kuyruk, hayvana hareket etmesini sağladıktan başka, bir korunma silâhı olarak da işine yarar. Balinanın bir kuyruk çarpmasıyla kocaman bir sandalı param parça etmesi işten bile değildir.

Balina, balık olmadığı için solunumunu solungaçlarıyla değil, akciğerleriyle yapar. Suyun altında bir saata yakın kalabilmesini sağlayacak büyüklüktedir akciğerleri. Solunum yapmak için su yüzüne çıktığı zaman, akciğerlerindeki pis havayı başının üstündeki burun deliklerinden dışarı salıverir. Çıkardığı pis hava, soğuk

havanın etkisiyle yoğunlaşır. Aşağıdan yukarıya fışkırdığı için fıskıyeyi andırsa da, bu su değildir. Hayvan, suya daldığı sırada, dudak biçimindeki burun delikleri kendiliğinden kapanır, burnuna su girmez.

Balinanın çok büyük bir ağzı vardır. Kocaman bir sandalı, kürekleri ve içindeki adamlarla birlikte içine alabilecek kadar büyüktür.

Yaşar ürpertiyle:

— İnşallah balinalar önümüze çıkmaz, dedi.

Kaptan gülümsedi:

— Neden?

— Bizi yutar.

— Yutamaz. Çünkü ağzında fanon denen, yukardan aşağı, aşağıdan yukarı çubuklar vardır. Sayısı dört yüze ulaşan bu fanonlar, hayvanın ağzını bir balık ağı gibi ördüğü için, ancak küçücük balıkları yutabilir. Çünkü ağzının içi daracıktır.

Yavrularının boyları altı metre kadardır.

Balinalar 200 - 300 yıl kadar yaşarlar.

Ağzındaki fanonlar ve yağları için avlanırlar.

Kuzeyliler, balinanın etini büyük bir iştahla yedikleri gibi, eriterek yağını içki olarak içerler. Balina gemileri tıpkı bir fabrika gibidir. Limana varmadan önce, hayvanın tüm parçaları yararlanılacak hale getirilir.

Balinagillerden de bir başka zaman söz ederim çocuklar.

Çocuklar, Kaptan'a teşekkür ettiler.

Ülkü birden heyecanlandı. Güzel bir akordeon görmüştü. Hemen alıp akort etti ve çalmaya başladı. Oldukça güzel çalıyordu. Bir yandan da ülke havaları söylüyordu. Sesi güzeldi, gürdü, insanı büyülüyordu.

Kaptan piposunu neşeyle çekiştirirken:

— Çok güzel çalıyor, söylüyorsun, dedi.

Bir anda, bulundukları yerde bir bayram havası esmeye başlamıştı.

Kaptan, görevi için köşküne gittikten sonra, Ülkü akordeon çalmaya ara verdi.

Yaşar:

— Ne dersiniz çocuklar denizi seyredelim mi biraz? dedi.

Amca:

— İyi olur, diye bu fikre katıldı.

Kamaradan çıktılar. Gemi karanlık güney sularında yol alıyordu.

Günler tekdüze geçmeye başlamıştı. Hepsi de saatlarca güvertede oturup, uçan balıkların garip kuyruklarıyla okyanusu kamçılayışını seyrediyorlardı.

— Her şey ne sakin, dedi, Ülkü.

— Gazeteye yazacak bir şey bulamayacağız galiba? dedi, Yaşar.

— Daha önümüzde uzun bir yolculuk var.

New Herbrid adalarına yakınlaşmışlardı.

Kaptan bir sürü harita sürdü önlerine:

— İki gün boş vaktimiz olacak, dedi.

John, karısına:

— Sen, dağ bayır gezmeye bayılırsın, dedi. Big Nambas'a kadar uzansak ne dersin?

— Çok iyi olur derim.

— Gündüz yola çıksak, geceyi orada geçirip, ertesi gün döneriz.

— Ama, Big Nambas da neresi?

— Pasifik'te son gerçek yerlilerin yaşadığı yer.

— Pasifik'te yerliler yaşamıyorlar mı daha?

— Elbette. Pasifik tümüyle keşfedilmiş değil ki. Dünyada bilinmeyen, insan ayağı değmemiş çok bölgeler var daha.

— Gezimiz ilginç olacak öyleyse?

Kaptan gülümsedi:

— Çok tehlikeli bir bölge. Hiç bir kadının oralara tırmanabileceğini sanmıyorum.

John'un karısı Liz aldırmadı:

— Benim iyi bir dağcı olduğumu unutuyorsunuz kaptan.

— Çok tehlikeli ve engebeli bir arazi olduğu için söyledim.

Gemi, Malekula'ya vardığı zaman Liz, önünde uzayıp giden manzaraya şaşkın şaşkın gözlerini dikmişti:

— Cangıla bak! diye mırıldandı.

Çocuklar, ağaçlardan aşağıya sarkan parazitleri görünce, ellerinde olmadan irkildiler. Sonra hep birlikte giyinmeye koyuldular.

Amcanın hiç bir hareket yapmadığını görünce, Ülkü:

— Siz gelmeyecek misiniz? diye sordu.

— Hayır.

— Neden?

— Ben hem yaşlıyım, hem de... Eğer kazasız dönerseniz gelecek sefere ben de gelirim. Kendinize dikkat edin. Buraları çok tehlikelidir.

— Endişelenmeyin siz.

Karaya çıktıklarında, bölgeyi iyi bilen

gemicilerden biri öne düştü. Rehberlik yapacaktı. Yer, birdenbire dikleştiği için grup yukarıya doğru tırmanmaya başladı. Kısa bir süre sonra, hepsi de terden sırılsıklam olmuştu.

Daha cangılın içlerine girmemişlerdi. Adalara o garip havayı veren acımasız, esrarlı görüntülerden biriyle karşılaştılar.

— Şuna bakın! diye hayretle bağırdı genç kadın.

Hepsi durdu.

— Garip bir ağaç, dedi. Ülkü.

Rehber gemici:

— Sakın o ağaca yaklaşmayın! diye bağırdı.

Çocuklar oldukları yerde durdular.

— Ne ağacı bu? diye sordu, Yaşar.

— İnsan boğan İncir ağacı.

— Gerçek mi söylediğiniz?

— Tabiî, şakanın sırası mı?

— Ne korkunç şey!

Çocuklar yutkunarak dev ağaca baktılar. Görünüşü garip olmakla beraber korkunç değildi, ama...

Hemen önlerinde dünyanın en görkemli ağaçlarından olan dev bir kavri çamı yükseliyordu. Bu ağacın öz suyu ve kerestesi çok değerliydi. Çok uzun süre önce, insan boğan incirin incecik, parazitli bir lifi ağaca dolanmıştı. Bir kuşak boyu kavri, başına gelecek felâketten habersiz olarak yaşamını sürdürmüştü. Bir gün, incirin kökleri cangıl tabanına iyice yerleşmiş, korkunç ağaç, dağdan yayılan lavlar gibi her şeyi hırpalamaya, yok etmeye başlamıştı. Bu iş yavaş yavaş bir yıpranma biçiminde ilerliyordu. Kavri, incirin dalları arasında bir tutsak gibiydi. Çamın iri gövdesi, çelik parmakları andıran dallar arasında giderek daralan, şaşmaz bir ölüm çemberi içine girmiş gibiydi.

Kavri şimdi bir ölüydü. Ama hâlâ, kendisini emip duran parazitin kolları arasında ayakta duruyordu. Bir zamanların görkemli ağacı, korkunç sıcaklıkta çürümeye başlarken, insan boğan incir ağacı, toprağa kök salmadan öbür ağaçlara sarılarak, gelişmesini sürdürüyordu.

Ağacı iyice inceleyen Yaşar:

— Çok korkunç; dedi.

Kaptan:

— Çevresindeki herhangi bir varlığa bir kez sarılmaya görsün, dedi. Artık onu hiç bir şey durduramaz. Bakın!..

Üzerinde sevimli bir sarmaşığın büyümeye başladığı başka bir kavri çamı gösterdi.

— Her şey aşağı yukarı böyle başlar.

— Çok ilginç. İşte gazeteye yazılacak bir konu.

Yaşar çoktan ağacın fotoğrafını çekmişti bile.

— Haydi çocuklar gidiyoruz, dedi. Kaptan.

Big Nambos yöresine geldiklerinde, onlara rehberlik eden gemiciyle, John ve karısı arkada kalmışlardı.

Kaptan, genç kadının önde gidişine şaşmıştı:

— Sizin gibi yapılı bir hanımın, böyle

bir yolculuğa dayanabileceğini sanmazdım, dedi.

Genç kadın gülümsedi:

— Size sporcu olduğumu söylemiştim.

— Haklıymışsınız. Ama yine de dikkatli olun.

— Teşekkür ederim.

Daha fazla konuşmalarına fırsat kalmadan sık yeşilliklerin oradan bir düzineye yakın yerli çıkıverdi ortaya. Kara derili insanları gören kadın, bu kez dehşet dolu gözlerle seyretmeye başladı onları. Anlaşılan çok korkmuştu.

Kaptan gülümseyerek:

— Korkmayın, dedi. Onlardan bize zarar gelmez.

Kaptanın güven verici sözlerinden sonra genç kadın biraz rahatlar gibi oldu.

Yine de bakışlarını vahşîlerden alamıyordu.

— Onlar da bizi seyrediyorlar. Baksana tüfeklerine. Kötü amaçları olsa hiç böyle dururlar mı?

Gerçekten, vahşîlerin ellerinde son model tüfekler vardı. Anlaşılan avlanmaya çıkmışlardı.

Genç kadın merakla sordu:

— Avustralya'nın keşfedilmemiş yerleri var mı?

— Var.

Çocuklar, Kaptan'a sordular:

— Avustralya'ya ilk çıkan beyazların, buranın yerlilerini çeşitli yöntemlerle yok ettikleri doğru mu?

Kaptan acı acı gülümsedi:

— Maalesef doğru. Adanın gerçek yerlileri, hâlâ ikinci sınıf vatandaş sayılır. Avustralya'da yerliler resmî sayım rakamlarına katılmaz. İnsandan saymazlar onları. Nüfuslarının 50.000'in üstünde olduğu sanılıyor...

Bunların çoğu kurak iç bölgelerde, ya da kuzeyde yaşarlar. Çekingen, göçebe olan yerli Avustralya'lılar uygarlık koşullarına uymamışlar, kıtaya sonradan yerleşenler de onlara bu olanağı sağlamamak için ellerinden geleni yapmışlardır.

Avrupalılar ilk kez yerlilerle karşılaştıkları zaman, bunların çıplak olduklarını gördüler. Yalnız soğuk yerlerde yaşayanlar hayvan postlarına sarınıyorlardı. Bunların köyleri, tarlaları yoktu. Ok ve yayı bile bilmiyorlardı. Avrupalılar, onları insanların en ilkelleri sandılar ama, sonradan yapılan incelemeler bu düşüncelerin doğru olmadığını gösterdi. Yerliler, bulundukları çevrenin koşullarına uyuyorlar, bu yüzden ılımlı iklimde ne giysiye, ne de tarlava gereksinme duymuyorlardı. En ilgi çekici silâhları; atıldığı zaman vuramazsa dönüp geri gelen «Boomerang» dır. Bir de; «Woomera,» dedikleri kaldıraçları vardır. Ok ve mızrak yapanlar da bulunur.

Silâh; yemek pişirme ve kişisel işler dışında her şeyleri ortaktır..

Savasacakları zaman karşı karşıya gelir, birbirlerine birkaç ok, ya da boomerang atarlar. Bunlardan biri karşı taraftan birine rastladı mı savaş biter. İlk kez vuran kazanmış sayılır.

Yerlilerin rengi, beden yapıları kabileden kabileye değişir. Genel olarak tunç renklidirler. Yüzleri etsizdir, düz ya da dalgalı saçlıdırlar. Burunları geniş ve yassıdır. İnce uzun bacakları vardır. Avlarını ağaçlar, ormanlar arasında inanılmaz bir çeviklikle avlarlar. Aralarında dil birliği yoktur. İşte görüyorsunuz.

— Evet, dedi, Ülkü.

— Haklısınız, dedi, Yaşar.

Onlara yol gösteren rehber gemici, yerlilerle konuştuktan sonra:

— Hadi yürüyün, gidiyoruz, dedi.

— Yine de dikkatli olun, diye arkadaşlarını uyardı, Kaptan.

Yerliler çok az da olsa İngilizce konuşuyor, dertlerini anlatabiliyorlardı.

Yerlilerin reisi olduğu anlaşılan uzun boylu biri:

— Gelin benimle, dedi.

Yürüdüler.

Yerlilerin üzerinde, önünü örten onbeş santim boyunda, kemer gibi bir bezden başka, hiç bir şey yoktu.

Yerliler, onları, asık yüzlü yaşlıların bağdaş kurup yere oturduğu ilkel bir köye götürdüler. Şiş karınlı cangıl çocuklarıyla kadınlar çevrelerine bir anda doluştular. Çoğu, onların arasında daha beyaz görünen Liz'i süzüyordu. Çocuklar bu yüzden oyunlarını, kadınlar işlerini güçlerini bırakmışlardı.

Yaşlı adamlardan biri kendi diliyle konuşunca, rehber gemici onunla anlaşmaya çalıştı. O sırada Liz'in her yanını inceleyen, beğendiğini ifade eden sesler çıkaran kadınları, şef, bağırarak kovdu.

Rehber gemici, usulca, Kaptan ve diğerlerine:

— Yerliler göründüğü kadar uygar değiller, dedi. Üç, dört yıl kadar önce birini yediler.

Liz, hayret ve korkuyla sordu:

— Gerçek mi?

— Elbette.

Kaptan:

— Ben, sizlere dikkatli olmanızı söylemiştim, dedi. Tropik iklimlerin özelliğin-

den olarak, akşam karanlığı birden bastırıvermişti.

Karanlık basar basmaz, yerliler kocaman ateşler yaktılar ve köy alanına toplanıp, ormanların derinliklerinde korkunç yankılar yapan davullar çalmaya başladılar. Kadınlar şarkı söylüyor, delikanlılar, yanan ateşlerin çevresinde çılgınca dans ediyorlardı. Gece yarısına dek sürdü eğlenceler, sonra herkes kulübesine dağıldı.

Korkunç bir gökyüzü gürültüsü duyuldu, onların kulübesine çekilmesini bekliyormuşcasına. Aralarında nöbet çizelgesi yaparak yattılar. Onlar uyumadan önce korkunç bir sağnak, bulundukları kulübenin damını dövmeye başlamıştı bile.

Nöbetçilere rağmen, tedirgin bir geceden sonra, erkenden kalktılar.

Kaptan herkesten önce hazırlandı:

— Haydi çocuklar gidiyoruz, dedi.

Ayak üstü bir kahvaltıdan sonra yola koyuldular. Ekvator yağmuru bütün yolları suya boğmuştu. Daha önce rahatça geçtikleri şimdi gitgide kabaran bir neh-

rin kenarına vardıklarında, büyük bir güçlükle karşılaştılar.

John'la karısı, yolu kontrol için önden gitmişlerdi. Dönüşlerinde Kaptan sordu:

— Durum nasıl?

— Karşıya geçebiliriz.

Büyük güçlüklerle karşıya geçtiler. Henüz dinlenme fırsatını bulamadan, Yaşar bağırdı:

— Ağaca bakın!

Yolcular ıslak cangılda durarak, daha önce inceledikleri kavri çamına merakla baktılar. Geceki fırtına, sonunda cangıl kralını yere devirmişti. Bir mucize sonucu, insan boğan incirin kökleri toprağa dalmış, tek başına yaşamaya başlamıştı. Kolları yine de devrilen çamı sıkıyor, boğmaya çalışıyordu.

— İncir ağacı yarışı kazandı, dedi rehber.

— Ağaç zaten ölmüştü, diye homurdandı, Kaptan.

Tekrar yürümeye başladılar. Zorlu

bir uğraştan sonra gemiye vardılar. Amca ve gemiciler merakla karşıladı onları. Cangıl yolcuları yıkanıp, giyindikten sonra dinlendiler.

Çocuklar, gazete için, yolculukla ilgili güzel bir yazı hazırladılar. İlk fırsatta postaya vereceklerdi.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ROPİKAL DENİZİN yumuşak, fosforlu yansıması geminin güvertesine vurup, yakamozlar oluşturuyordu. Suda hoplayıp zıplayan, uçan balıklar mavimsi bir ışıkla aydınlanıyordu.

Gemiyi gezmekten dönen John, çocuklarla konuşan eşi Liz'e rastladı:

— Rotayı biliyor musunuz çocuklar? dedi.

— Hayır, dedi, Ülkü.

— 349.

— Kim söyledi?

— Kaptan. Ha, az kaldı unutuyordum. Guadalcanal göründü.

Hepsi birden Guadalcanal'ı görmek için kaptan köşküne yollandılar.

Karşılarında uzanan soğuk yüzlü adanın cangıllarında yaşam kolay değildi ama, buranın kendine özge yasaları vardı. Oradaki canlılar, düzene uymayı bildikleri için yaşamlarını sürdürüyorlardı.

Gemi, John'un çok iyi tanıdığı bir kıyıda demirledi. Sahilde tanıdık bir yüz sevinçle gemiye bakıyordu. Dost Müller'di bu. Genizden gelen bir sesle bağırdı:

— Hoş geldin, John! Görüşmeyeli yıllar oldu. Hangi rüzgâr attı seni buraya?

— Yalnız değilim.

— Onlar da hoş geldi.

Sevinçle, ilgiyle Guadalcanal'a ayak bastılar. İki arkadaş candan kucaklaştılar. Müller her zamanki gibi çirkindi ama şendi. John, onu birçok kez ölümden kurtarmıştı. Az kalsın boğulacaktı onun yüzünden.

— Yüzmeyi öğrendin mi bari? diye sordu adama.

— Hem de nasıl!

— Buraları çok değişmiş ben görmeyeli.

Çirkin adam gülümseyerek başını salladı.

— Doğru.

Müller, onları çiftliğine davet etti. Hepsi de sevindiler.

— Adamızı daha yakından tanırsınız, dedi, çocuklara.

Müllerin kocaman cipine binip, tozlu yollarda gittiler.

Yol yorgunu oldukları için o gece erkenden yattılar.

■

GÜZEL BİR HOROZ sesiyle uyandı çocuklar.

Ellerini yüzlerini yıkadıktan sonra sıkı bir kahvaltı yaptılar.

Çiftlik sahibi Müller, asker arkadaşıyla birlikte konuşmayı koyulaştırmış, Ali Rıza Bey de sohbete katılmıştı. Bu arada, çocuklar çoktan sahile inmişlerdi.

Güneş yükseldikçe sıcaklık artıyor, sahildeki kumlar ateş gibi yanıyordu.

— Denize girelim mi çocuklar? dedi, Ülkü.

— Girelim.

Bulundukları yerde, deniz karanın içlerine doğru uzuyor, durgun bir göl halini alıyordu.

Ülkü, kıyıya yakın yerdeki çalılıkları aralayıp baktı; gölün suları ayna gibiydi:

— Doğrusu çok güzel yüzülür burada, dedi.

Yaşar'ın yüzü güldü:

— Sabah banyosu bizi çivi gibi yapar.

Ardından hemen soyundu, kendisini durgun sulara atıverdi. Az sonra suyun üstünde başı göründü:

— Hadi sen de gel Ülkü, diye seslendi.

— Geliyorum.

Ülkü bir çırpıda soyundu ve balıklama suya atıldı.

Yaşar çok güzel yüzüyor, tıpkı bir Yunus balığı gibi taklalar atarak dalıp

çıkıyordu. Derken başını biraz yukarı kaldırıp, derin bir soluk aldı, yine daldı. Bir dakika, bir buçuk dakika... Arkadaşı kaygılandığı sırada birden bir uçan balık gibi sudan fırladı:

— Gelsene! diye bağırdı.

Arkadaşı heyecanlanmıştı. Kötü bir yüzücü sayılmazdı. Okuldayken yarışmalarda iyi dereceler tutturmuştu. Az sonra Yaşar'ın yanına vardı.

— Üşüyor musun?

— Hayır.

Denizle gölün suları, dar bir boğaz halinde birleşiyordu. Burada yüzey suyun dibi ayna gibi görünüyordu. İrili ufaklı mercanlar, ilk kez gördükleri bitkiler...

Derin bir soluk alıp, denizin dibine daldılar ve çıktılar.

— Mercanları gördün mü Ülkü?

— Gördüm. Çok güzel.

— Suyun dibinde hiç bir kıpırtı yok. Sessiz.

— Dünyanın en güzel yüzme havuzu.

— İyi ki buraya geldik.

Gölün derinliği on, on beş metre kadardı.

En sığ yerde yüzdüler, daldılar, çıktılar.

Gölün dibi mercanlarla kaplıydı; çeşitli irilikte, türlü biçimde, renk renk mercanlar... Çoğu dallı budaklı türdendi, açılı pembeydiler. Bazıları da bembeyaz. Aralarında, geniş yaprakları ağır ağır dalgalanan deniz otları vardı.

Solukları tükenene dek dipte kaldılar. Su yüzüne çıktıkları zaman güneş tam tepelerindeydi sanki. Öylesine yakıcıydı.

Tekrar daldılar. Onlardan kaçmayan renk renk balıklar gördüler. İrili ufaklı, kırmızı, mavi, yeşil, sarı, alaca, ince, yassı, çeşit çeşit balıklar.

Bunlar, su altı bahçesindeki yeşilli mavili çiçeklerle birbirlerini tamamlıyorlardı.

Kümeleşmiş balıklar, onlar yaklaştıkça hiç aldırmadan yine ağır ağır, sessizce bitkilerin ardında kayboluyor, sonra üçer beşer ansızın karşılarına çıkıyorlardı.

Çocuklar havasızlıktan tükenmek üzere oldukları için tekrar suyun yüzüne çıktılar. Derin birer soluk aldıktan sonra Yaşar, Ülkü'ye sordu:

— Hiç böylesine güzel bir manzara gördün mü?

— Ya sen?

— Hayır.

Balıkların güzelliği, pembe, sabun köpüğü gibi beyaz mercanların arasında yemyeşii bitkilerin salınışı, insanı gerçekten büyülüyordu.

— Sanki düşteymiş gibi, dedi, Ülkü.

— Çok doğru. Gel, daha ilerilere, denize doğru yüzelim.

— Yüzelim.

Güneş oldukça yükselmişti; kızgın ışınları diklemesine suyun yüzüne iniyordu. Çocuklar suyun içinde oldukları halde, su üstünde kalan kısımları yanıyordu.

Deniz dibindeki kayalıklardan iri midyeler koparıp kıyıya attıktan sonra, açık, dalgalı denize doğru yüzmeye baş-

ladılar. Kendilerini bırakıp, dalgaların üzerinde sallanmak hoşlarına gidiyordu.

Önden giden Ülkü, birden döndü, olanca gücüyle arkadaşından yana bağırdı:

— Çabuk sahile doğru yüz!

— Ne var?

— Sorma. Yüz kıyıya doğru.

Yüzünün rengi ateş gibi olmuş, gözleri yerinden oynamıştı âdeta.

— Köpekbalığı var!

Köpek balığı birden yanlarında belirdi. Kocaman kafası, testereye benzeyen bembeyaz dişleri görünüyordu. Kuyruğunu sinirli sinirli sallıyordu. Nedense saldırmamıştı, belki de çok kıyıda oldukları için!..

Çocuklar kıyıya vardılar soluk soluğa. Köpek balığı onları izlemeden çekilip gitti.

— Ölümden kıl payı kurtulduk, dedi, Yaşar.

— Bir daha bilmediğimiz sularda denize girmeyelim.

— Haklısın.

Hemen giyinip, çiftliğin yolunu tuttular.

Getirdikleri midyeler çiftliktekilerin hoşlarına gitti, ama çocuklar köpekbalığını anlatınca, çiftlik sahibi Müller:

— Sizi daha önce uyarmalıydım, dedi. Bu sularda köpekbalığı çoktur ve her yıl birkaç kişinin başını yer.

Çiftliğe gelen kaptan:

— Bu sularda denize girmek deliliktir, diye onu onayladı.

■

GUADALCANAL'DA üç gün boyunca korkunç bir sıcak vardı. Ama sonunda kopra yükleme işlemi bitti. Kaptan, çocuklara anlatmaya başladı:

— Milyonlarca yıl önce, jeolojik değişimlerden önce, Güney Pasifik, adını bilmediğimiz adalarla doluydu. Sonradan, volkanik basınçların itişiyle okyanusun tabanı alçalma ve yükselmelere uğradı. Bu sıra-

da adalar çöktü, bazı yeni adalar oluştu. Binlerce polipten yeni adacıklar ortaya çıktı.

Yeni sarsılmalarla okyanusun tabanı yükseldi, kayalık, su yüzünden yirmi ayak kadar dışarıya çıktı. Orada burada denizin götürdüğü kısımlar, lagüne ulaşan kanallar haline gelmişlerdi. Mercan iskeletlerinin yığıldığı yüksek noktalar, dev bir avuçla serpiştirilmişçesine bir yığın mücevheri andıran adalar oluşturmuştu. Sonunda mucize tamamlandı. Yuvarlak bir mercan atolü, alçak bir lagünün doğmasının nedeni oldu. Dış kenarlarını okyanusun dev dalgaları dövüyordu. İç kesimde deniz durgundu. Lagünün kıyısında, palmiye ağaçları rüzgârın yönüne göre eğilip bükülüyordu. Ve yine aradan binlerce yıl geçti ve derme çatma kanolarıyla, kahverenkli yerliler, atollere gelip yerleştiler.

Mercan atolü; eşsiz lagünü, insanı şaşırtan parlak kumları ve kayalığın dış yüzeyine çarpıp, yüz ayak havaya fırla-

yan, serpinti olup dökülen, o aklaşan dalgalarla seyrine doyulmaz bir görünüş yaratıyordu.

İçleri sakin, dışları vahşî görünüşlü atoller, ilk bakışta göze hoşça görünmez. Ama, bazılarının incecik kumlu doğal plajları, binlerce kuşa yuvalık eden palmiyeleri ve istiridye dolu sahilleri insanı çeker.

Mercan kayalıkları bin bir renge sahiptir. Parlak siyahlar, yeşiller, ışıltılı maviler, sarılar ve pastel renkler sımsıcaktır.

Mercanların türleri çok değişiktir. Kiminin okyanusu kucaklamak istercesine sulara uzanmış dalları vardır. Kimisi insan beynine benzer, ağaçlar, çiçeklerle süslenmiştir. Her biri; milyarlarca ölü polipin kalıntılarından oluşmuştur. Kıyılarında çeşitli mağaralar, mağaralarında ahtapotlar, yengeçler, parlak renkli balıklar yaşar. Mercanbalıkları çevrelerinde dolaşır. On iki ayak kuyruğu, yüzgeçleri, domuza benzeyen bir yüzü, zebra gibi

çizgili bedeni, çok güzel gözleri vardır. Hemen ardından korkunç köpekbalıklarını da görmek mümkündür.

Atolün dışardan görünüşü pek ilgi çekmez. Bazen bir iki ağaç, göz kamaştıran kumlar ve yuvaları pek göze çarpmayan kuşlar vardır. Ama kerpiç kulübeler dikkati çeker. Her yer hindistancevizi palmiyeleriyle doludur. Bunlar adaların yüreğidir. Kerestesi mobilyacılıkta kullanılır. Damarlı yapraklarından şapkalar, hasır örtüler, sepetler yapılır. Ortasındaki ipek gibi dantelimsi maddeden yararlanılır. Salatası yapılır. Kuruları yakıt olarak kullanılır.

Cevizin içindeki süt, adalarda pek bulunmayan suyun yerini alır. Üstelik çok arı olan bu su, ameliyatlarda bile kullanılabilir.

Cevizin sert, yenen kısmına gelince, bunun da çeşitli yararları vardır. Dünyanın dört köşesinde satılan sert kabuklu, katılaşmış haline pek rastlanmaz. Eğer kabuk sertleşmişse, makbul değildir. Sütü

ekşimiştir. Bu yüzden kopra haline getirilerek, yani sabun ve margarin yapımında kullanılmak üzere dövülüp ezilir. Cevizler tazeyken toplanır. Etleri yumuşak, kaşıkla yenebilecek sertliktedir. Bir hindistancevizinin olgunlaşmasında altı evre vardır. Üstelik her birinin ayrı ayrı pişirme özellikleri bulunur.

Pasifik atollerinde, Polinezya yerlileri yaşar. Bunlar Yeni Gine ve Solomon adalarından gelip yeni atoller arayan denizci topluluklardır. Yeni Gine'nin kuzey kıyısında Polinezyalılara ait bölgeler bulunur. Solomon adaları ve civarı, en kalabalık yerleşme merkezleridir. Atol yaşamını en iyi biçimde görmek isteyenler Tahiti'nin doğusuna gitmelidirler.

Kaptan sözünü bitirir bitirmez Ülkü sordu:

— Neden?

— Çünkü burada Polinezyalılar, yeni kültürlerini yaratmışlardır.

Onları dinleyen Ali Rıza Bey:

— Çok doğru, dedi.

Kaptan:

— Şimdi size buraların en ünlü yemeğini yedireceğim, dedi ve gemi aşçısını çağırarak bazı emirler verdi. Daha ertesi gün yemeği yerlerken, orada bulunanlara sordu:

— Nasıl beğendiniz mi?

John'un karısı gülümsedi:

— Çok, dedi, eğer tarifini verirseniz, belki ben de yaparım.

Kaptan gülümsedi:

— Kayalıklarda akşam üstü tutulan bir balığı temizleyip, uzun parçalar halinde doğrayın. Bir gece, parçaları deniz suyu ve kireç sosunda dinlendirin. Tenceresi bir saat güneş altında bırakın. Cevizin etli kısımlarını ayırıp, iki soğanla beraber balık parçalarına katın. Sonunda işte böyle, ne tatlı, ne de acı, lezzetli bir yemek yapmış olursunuz. Ne balık kokusu, ne deniz suyu, ne kireç tadı var.

— Gerçekten öyle, dedi, çocuklar.

Liz gülümsedi:

— Yapması çok zor.

Ali Rıza Bey piposunu tüttürdü.

— Öyledir, dedi, Kaptan.

John gülümsedi.

— Daha önce sormuştunuz. Şimdi kopranın ne olduğunu anladınız sanırım? diye sordu çocuklara.

Çocuklar, Kaptan'a teşekkür ettiler.

Sıcaklardan kopralar kokmaya başlamıştı. Anestezik bir madde gibi koku çıkarıyorlardı. Binlerce kopra böceği ortaya çıkmış, ısırmadan vücutta gezinip tuz aramaya başlamışlardı. Çocuklar bazen yüzlercesinin bedenlerinde gezindiğini sanıyorlardı. Bu yüzden sık sık duş yapıyorlardı.

Gemi yola düşünce, sıcak büsbütün artmıştı. İkinci gün bir fırtınanın kucağına düştüler. Dalgalar güverteyi yalayıp duruyordu. Gemi, büyük dalgaların arasında beşik gibi sallanıyordu.

Radyolar, Noumea yönünden gelen bir kasırgayı haber vermişlerdi. Merkez, Yeni Zelanda'nın doğusuna düşüyordu ama, Mercan denizi de tehlike altındaki

bölge içindeydi. Önce geminin fırtınayı sıyırıp geçeceği sanılmıştı. Ama gece deli gibi esen rüzgârı, sabah şiddetli bir tayfun izleyince, gemi fındık kabuğuna çevrildi. Göklere yükselen dalgalar kâh teknenin dışında, kâh güvertede patlıyordu. Geminin pervanesi bazen havada çırpınarak dönüyor, sonra yeniden suya dalıyordu. Gök gürültüsü, kulakları sağır edecek güçteydi. Tayfalar geminin bir yanından öte yanına geçebilmek için, bellerine ip bağlamak zorunda kalmışlardı.

Ali Rıza Bey:

— Sakın korkmayın çocuklar, dedi.

Kaptan:

— Böyle fırtınaları çok gördük biz, bunu da atlatırız, diye mırıldandı. Ama geminin nerede bulunduğunu açıklamadı.

John'la karısının yüzleri yemyeşil olmuştu. Deniz tutmuştu ikisini de. Öğürüp duruyorlar, gemiyi sallayan kocaman dalgalara korkuyla bakıyorlardı.

— Bir daha hiç bir geziye çıkmam, diyordu, genç kadın.

Kaptan:

— Hava her zaman böyle sert olmaz, dedi.

Çoğu kez pervanesi havada çırpınan gemiyi yöneten Kaptan'ı garip bir hayranlıkla seyrediyordu John. Kaptan, kendisinden emin, ne yaptığının farkında görünüyordu. Fırtınalar için yaratılmış bir adamdı sanki.

Az sonra yeni bir tehlike belirdi. Benzin bidonları güvertede yuvarlanmaya başladı.

John, fırtınayı bastıran bir sesle bağırdı:

— Kaptan, ortalığa dağılmadan ne kadar yük varsa bağlamalı.

— Haklısın ama zor iş bu. Hiç bir adamımı tehlikeye atmak istemem. Bu havada insan denize uçarsa kurtarmak olanağı da kalmaz.

Dalgalar, şiddetini giderek arttırıyordu. Öbür variller de çözülerek güverteye dağıldı. Tehlike korkunç bir hal aldı. Bir dalga obüs gibi yuvarlanarak gemi-

nin ana direklerinden birini kırınca, iş büsbütün içinden çıkılmaz duruma geldi.

Kaptan, genç bir tayfayı, bidonları toplamak işiyle görevlendirdi.

John:

— Bu havada yazık olur tayfaya! diye bağırdı.

— Başka çaremiz yok. Hepimiz denizin dibini boylarız.

Delikanlı, Kaptan'ın emrini yerine getirmek için güverteye doğru atlar atlamaz, bidonlar sanki onun gelmesini bekliyormuşçasına üzerine yuvarlandılar. Gemicinin canhıraş feryadı, fırtınanın korkunç sesi içinde eriyip gitti.

Yaşar, hiç düşünmeden demirlerden aşağı kayarak güverteye indi.

Kaptan korkuyla, yeniden yuvarlanmaya başlayan varillere baktı:

— Geri dön Yaşar! diye bağırdı.

Yaşar sıçradı, tayfanın yanına ulaştı. Bir çırpıda onu sırtladığı gibi kaptan köşküne doğru koşmaya çalıştı. Ülkü'nün attığı ipi, bir cambaz ustalığıyla tuttu.

Kaptan'la John ve Ali Rıza Bey, onları yukarıya çektiler.

Fırtına kurbanını yutamayınca yavaş yavaş hızını kesti.

Kaptan:

— Size söylemedim ama çocuklar bu fırtına beni çok korkuttu, dedi.

Ali Rıza Bey düşünceliydi:

— Endişelenmeyecek gibi değildi doğrusu.

Bidonlardan yaralanan gemici kısa sürede iyileşti.

Gemi hareket ettiği limana tekrar dönüp de rıhtıma bağlandığı sırada, gemide bulunan herkes, çocukların elini sıktı:

— Yolculuğa devam edecek, dünyayı gezecek misiniz? diye sordular.

Çocuklar düşünmeden cevap verdiler:

— Elbette.

Kaptan gülümsedi:

— Türkler gözünü budaktan sakınmayan bir ulustur! dedi.

Korkusuz çocuklar ve Ali Rıza Bey, yol arkadaşlarından ayrılıp, yeni yolculuklar için hazırlıklarını yaparlarken, amca onlara güven ve sevgiyle bakıyor, çıktıkları bu büyük dünya gezisini başarıyla bitireceklerine şimdiden inanıyordu.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AZETE, çocukların gönderdiği röportajı yayınlamış, yeni yazılar bekliyordu. Yazı işleri müdürü, onları sevinçle karşılamış, serüvenli bir yolculuktan döndükleri halde hemen yola çıkmalarını istemişti. Çocuklar zaten yol hazırlıklarını yaptıklarını, vapur beklediklerini söylediler. Gazeteden ayrılıp eve geldiklerinde Ali Rıza Bey sordu:

— Ülkü, Avustralya'nın nüfusu ne kadardır, biliyor musun?

Ülkü gülümsedi:

— Bunu bilmeyecek ne var amca, 12 milyon.

— Kilometre karesi?

Amca bakışlarını Yaşar'a çevirdiği için soruya o cevap verdi:

— 7.703.000 kilometre.

— Aferin! Avustralya kıtaların en küçüğü, dünyadaki adaların en büyüğüdür. Doğuda Mercan denizi, Büyük okyanus ve Tasman denizi, güneyde ve batıda Hint okyanusu, kuzeyde Arafura ve Timor denizleriyle çevrilidir. Ama yine de ada sayılmaz. Çünkü suların ortasındaki bir kara parçasının ada sınıfına alınabilmesi için, topraklarının her yanında aynı iklim özelliğini göstermesi gerekir.

Avustralya topraklarının büyük bölümü ıssız çöller ve bozkırlarla kaplıdır. En önemli sıradağlar, doğu kıyısı boyunca uzanır. Yerleşme bölgeleri buralarıdır.

Avustralya yaylalar ve cıva madeni ülkesidir. Dağlar pek yüksek değildir. Genel olarak kıtanın batısı yayla, ortası ovalık ve çöl, doğusu da dağlarla kaplıdır. Ova ve çöllerde hemen hemen hiç ağaç yetişmez. Yalnızca bodur çalılar görülür.

Ülkede iki çeşit nehir vardır: Bunlardan birincisi bütün yıl, öbürü de ancak yağmurlardan sonra akar. En büyük nehir,

Darling adlı kolu ile birlikte Murray nehridir. St. Vincent körfezine dökülür. Uzunluğu 2.574 kilometredir. Darling'le birlikte uzunluğu 3.500 kilometreyi geçer. Bu nehir, yüzölçümü Türkiye kadar olan bir bölgeyi sular.

Eyre en büyük göldür. Ondan sonra ayni gölün güneyinde Torrens gölü gelir. Batı Avustralya'nın daha çok güney kesimlerinde de birçok göl vardır. Bunların en önemlileri Barlee, Cowann ve Wels'tir. Ancak bu göller kurak mevsimlerde kurur ya da bataklık halini alır.

Ali Rıza Bey piposunu yakarken gülümsedi:

— Çocuklar, dedi, şimdi size dünyanın en enteresan gölünü anlatayım mı?

— Anlat, dedi, Ülkü.

Amca gülümsedi:

— Başkent Canberra yakınlarındaki George gölü. Bu göl zaman zaman kaybolur, sonra yeniden ortaya çıkar. Gezginler 1812'de ilk kez gördüklerinde göl öylesine büyükmüş ki, denize vardıklarını

sanmışlar. 1861 yıllarında gölün tüm suları çekilmiş ve halk hemen bu verimli topraklara yerleşmeye başlamış. Birkaç yıl rahat rahat yaşamışlar, ama göl bilinmez bir nedenle yeniden dolmaya başlamış. 1912'de sular tekrar çekilmeye başlamış. 1925'te yeniden su dolmuş, 1940'ta bir daha kurumuş.

Yaşar merakla sordu:

— Peki amca bu durum neden oluyor?

— Bilim adamlarının dediklerine bakılırsa, bir yeraltı nehri ile ilgili olduğu sanılıyor.

— Çok ilginç.

— Çocuklar şimdi size biraz da iklimden söz edeyim. Avustralya'nın kuru ve sıcak bir iklimi vardır. Buna rağmen bazı bölgelerde çok yağmur yağar. Avustralyalılar kış bilmezler. Hava hemen hemen her zaman sıcaktır, güneşlidir.

Avustralya'nın kuzeyi tropikal bölgedir. Güney'in iklimi ılımandır. Kar, ancak yüksek dağların tepelerinde görülür.

Avustralya'nın Asya kara parçasından ayrılması, bundan yüz binlerce yıl önce oldu. O devirlerde dünyadaki bitki ve hayvanların gelişmesi bugünkü durumda değildi; daha ilkeldi. Öbür kıtalarda gelişmeler olurken, tüm kıtalarla ilişiği kesik olduğu için Avustralya'da ilkel tipler yaşamakta devam etti. Ya da kendilerine özge bazı gelişmeler gösterdiler.

Kıtaya gelenlerin ilk rastladıkları memeli hayvanlardan Dingo, yalnız Avustralya'da bulunan bir tür yırtıcı köpektir. Ve Avustralya'da hayvanların çoğu, yavrularını özel ceplerinde taşırlar. Yerli kedilerin bile yavrularını taşımak için cepleri vardır. Cepli fareler ve köstebeklere rastlamak mümkündür. Cepli hayvanların en tanınmışı kangurudur.

Avustralya'nın en garip hayvanlarından biri de «Koala»dır. Üzgün olduğu zamanlar, insan gibi ağlar. Koala, yalnız okaliptüs yaprağı yer ve hiç su içmez. Uçan Falanger'ler ise, Tarzan gibi daldan dala atlar.

Bir başka garip yaratık da monotremadır. Kuş gibi yumurtladığı halde, memelidir. Ördek gagalı Plaipus, bir çeşit kirpi olan Ekidana, Kulkaburra, Vombat, Bandibut, ilgi çekici hayvanlardandır.

Avustralya bitki bakımından pek zengin değildir. Ormanlar adanın yüzölçümünün ancak yüzde birini kaplar. Bunlar da en çok doğudaki yaylalarda bulunur. Tüm kıyılarda okaliptüs ağacına rastlanır, içerlere gidildikçe akasya ağaçlarının yüzlerce çeşidiyle karşılaşılır.

Altın ilk kez 1851'de bulunmuştur. Maden kömürü bakımından zengindir. Kurşun ve çinko da çıkar.

Kuraklığı yenmek için iki bin metre derinliğe kadar artezyen kuyuları açılmıştır.

Tüm dünyaya altın, gümüş, et, terèyağ, yün satar. Bakırı da unutmamak gereklidir.

Çocuklar, amcalarının verdiği bilgiye teşekkür ettiler.

O sırada postacı bir mektup getirmeseydi Ali Rıza Bey'in sözleri kim bilir nerelere kadar uzardı. Ülkü mektubu alıp okudu:

— Müjde amca, dedi.

— Acentadan mektup mu geldi?

— Evet.

— Ne yazıyor?

— Gemi geliyormuş.

— Dünyayı liman liman gezmeye çıkıyoruz desene. Son durak Türkiye.

— Hepimizin isteği bu.

Ali Rıza Bey gülümsedi:

— Çocuklar, dedi, Martı'nın kaptanı benim çok yakın arkadaşım oluyor. Size daha önce söylemedim, sürpriz olsun istedim. Bir bakıma yolculuk için o gemiyi seçerken, özellikle bunu düşünmüştüm ben de. Bize yardımcı olabilir çünkü.

Çocuklar habere çok sevindiler. Hemen yolculuk hazırlığına giriştiler. Ali Rıza Bey gazetesini okurken, onlar harıl harıl çalışıyorlardı.

BEŞİNCİ BÖLÜM

LKÜ ARDINA BAKTI. Günlerdir bir gölge gibi onları izleyen adam bu bakışı görmüş olmalı ki, hemen köşede kayboldu.

— O adam peşimizde Yaşar.

Yaşar araştırıcı gözlerle çevresine baktı, ama kuşkulu birini göremedi.

— Ne istiyor bizden? Sakın yine seni kaçırmaya falan kalkmasınlar?

— Bilmem! Ama öyle olsaydı, böyle açık açık peşimizde dolaşmazdı.

— Belki de bizim onu gördüğümüzün farkında değil.

— Olabilir. Dikkat edelim.

Bir otobüse binip rıhtımdan ayrıldılar. Çok yakında hareket edeceklerdi.

Yurt özlemi içindeydiler. Ülkelerini ilk kez göreceklerdi. Yolculukları oldukça uzun olacaktı, ama yeni serüvenler yaşayacaklar, gördüklerini, öğrendiklerini, yarışmayı kazandıkları gazeteye yazacaklardı.

Gözlerini Avustralya'da açmış sayılırlardı. Yaşar Türkiye'de doğmuştu ama, annesiyle babası o çok küçükken, işçi olarak Avustralya'ya geldikleri için hemen her şeyi unutmuştu.

Zaten Ali Rıza Bey'in tek dileği, son günlerini yurdunda geçirmek, doğduğu topraklarda ölmekti. Yeğeni Ülkü'den başka kimsesi yoktu.

Yaşar, anayurtta bir teyzesinin olduğunu biliyordu, ama elinde adresi falan yoktu. Bir gün Türkiye'ye gidince onu arayacaktı.

Gemi limana gelmişti, hareket edeceklerdi. Zaten hazırlıklarını yapmışlardı. Ama o adam, yine peşlerindeydi işte. Ne istiyordu onlardan? İki çocuğun da en çok merak ettikleri konu buydu. Bir

haydut muydu, yoksa başka bir nedeni mi vardı onları izlemesinin? Fakat her defasında, tam yakalayacaklarını sandıkları sırada adam ortalıktan kayboluyordu. Boyuna kılık değiştirdiği halde, çocuklar onun bir gölge gibi peşlerinde olduğunu biliyorlar, ama bir türlü yakalayamıyorlardı.

Durumu Ali Rıza Bey'e açmamışlardı, yaşlı amcayı heyecanlandırmak istemiyorlardı. Adamı sonunda yakalayıp, kendilerini izlemesinin nedenini öğrenecekler, sorunu çözümleyeceklerdi; ama birkaç kez kıstırdıkları halde, nasıl olduğunu anlayamadan kaçırmışlardı.

— Kim bu adam acaba?

— Bilmem! Bir hırsız, belki de seni kaçırmak isteyen haydutlardan biridir.

— Belki de bir katil?

— Katil olsaydı bizi çoktan öldürebilirdi.

— Peki, kim öyleyse?

— Şimdi bilmiyoruz, ama öğreneceğiz.

— Neyse böyle liman liman dolaşacağımıza lüks bir yolcu gemisiyle doğru ülkeye gitsek daha iyi olmaz mıydı?

— Ama sen Singapur'la, Hong Kong'u görmek isterdin değil mi?

— Sen istemiyor musun?

— Ben seyahatten hiç usanmam. Zaten kaptan olacağım.

— Ben de pilot.

— Sen denizde, ben de havada dünyayı karış karış dolaşacağız.

— Çok güzel bir gezi olacak bu.

— Belki de dünyanın sayılı gemilerinden biri olabilir!

— Seyahat edeceğimiz gemi ne kadar güzel değil mi?

Amcası, Ülkü'yü fırsat buldukça Avustralya içinde ve dışında gezdirmişti.

— Geminin yarın hareket edeceğini söyleyelim amcama.

— Söyleyelim.

Eve geldiklerinde çocukların verdikleri habere amcası çok sevindi. Dostlarına veda ettiler. Anneleriyle babalarının

mezarlarını ziyarete gittiler. Dua okudular onlara. Mezarlıktan gözleri yaşlı olarak ayrıldılar.

Yaşar'ın annesiyle babası, her zaman Türkiye'den söz ederler, bir gün oraya döneceklerini söylerlerdi. Para biriktirip, Türkiye'de işlerini düzelteceklerdi. Ama o uğursuz trafik kazası ikisini de alıp götürmüştü işte.

Arkadaşlarıyle de vedalaştılar.

Gazeteye uğrayıp, büyük geziye yarın sabah başlayacaklarını söylediler. Yazı işleri müdürü çok memnun oldu, başarılar diledi.

Yemeklerini yedikten sonra yattılar. O heyecanla, kendilerini durmadan izleyen adamı unutmuşlardı.

ALTINCI BÖLÜM

ABAH ERKENDEN KALKTILAR. Bir güzel yıkanıp giyindiler. Kahvaltılarını da ettikten sonra bavullarını alıp, evden çıktılar. Daha önce, Ali Rıza Bey evi içindekilerle birlikte sattığı için, anahtarlarını yeni sahiplerine verdiler.

Güzel, aydınlık, bol güneşli bir gündü. Bir taksiye binip, rıhtıma doğru hareket ettiler.

Ülkü gülümseyerek:

— Galiba büyük gezimiz çok güzel geçecek, dedi.

— Havaya aldanmamalı, dedi, Ali Rıza Bey.

Yaşar sesini çıkarmadı.

Arkadaşları onları rıhtımda bekleye-

cekler, uğurlayacaklardı. Bir daha görüşüp görüşemeyeceklerini bilmiyorlardı. Seviyorlardı onları. Aynı okulda okumuşlar, ya da mahallede arkadaşlık yapmışlardı. İçlerinde çeşitli uluslardan insanlar vardı. Yığınla göçmen geliyordu Avustralya'ya. Kimi yerleşiyor, kimi de biraz para biriktirdikten sonra çekip gidiyordu ülkelerine. Kalanlar, işleri bozulanlar, büyük zorluklarla karşılaşanlar, ya da para hırsına kapılanlardı. Öte yandan Türkiye ile Avustralya arası çok uzaktı. Yunanistan ya da İtalya'dan kalkan büyük bir yolcu gemisi, ancak bir ayda ulaşabiliyordu Avustralya'ya. Üstelik uçak ya da vapur biletleri çok pahalıydı. Çocukların vapuru tercih etmelerinin nedeni, yalnız biraz daha ucuz oluşu değil, aynı zamanda uğrayacağı birçok limandı. Böylelikle daha çok yer görecek, daha çok bilgileri artacaktı. Onları bekleyen kimse olmadığından, canlarının istediğince yolculukları uzayabilirdi. Zaten bu yolculuğu uzun uzun planlamışlardı.

Sydney ve Melbourne'da hem deniz, hem de hava limanları vardı. Dünyanın çeşitli ülkelerinden gelip giden bir yığın uçak ve vapur kalkıyordu bu limanlardan.

Binecekleri gemi pek çok Asya limanına uğradıktan sonra Guam, San Francisco, Panama ve İngiltere'ye geçecek, Cenova'ya gidecekti. Oradan bir başka gemiyle Türkiye'ye doğru yola çıkacaklar, gezileri böylelikle sona ermiş olacaktı.

Bindikleri taksi, Dorwet nehrinin üzerindeki beton köprüyü aşarken, petrol tanklarının ötesindeki yat kulüplerini, valinin oturduğu evin yemyeşil çimenlerini, çiçeklerini, dağlık bir burnun üstündeki insana garip gelen mezarlığı, kıyıdaki yapıları, birkaç kilometre ötedeki küçük gökdelenleri izledikten sonra yağlı, siyah, kalın bir duman gördüler. Bu duman bembeyaz bir geminin bacasından yükseliyordu. Çocukların yüreği heyecanla çarpmaya başladı. Bindikleri taksi on-

ları rıhtıma bıraktıktan sonra hızla çekilip gitti.

— İşte yolculuğa bununla çıkacağız, dedi, Ülkü.

— Güzel bir gemiye benziyor, dedi, Yaşar.

Ali Rıza Bey sustu, gülümsemekle yetindi. Gemi İmparatoriçe iskelesine bağlıydı ve görünüşü hiç de iç açıcı değildi. Yaşlı, çürük, belki de hızı çok düşük bir tekneydi bu. Amca geminin oldukça hurda olduğunu düşündü, ama çocuklara hiç bir şey söylemeyip, onları korkutmak istemedi. Ve daha önce gemiyi gezip görmediği için kızdı kendi kendisine. Tekneyi baştan aşağı beyaza boyamışlardı, ama yine de yaşlılığını, eskiliğini saklayamamışlardı. Eğer tüm hazırlıklarını yapıp da, biletlerini almamış olsalardı geriye döner, çocukları da bu gemiyle yolculuğa çıkmaktan alıkordu. Tek avuntusu, korkusuz, eski bir arkadaşının bu geminin kaptanı oluşuydu.

Rıhtımda dostları ve arkadaşları onları karşıladı, sonra da uğurladı.

Çocuklar, valizlerini alıp gemiye yollandılar. Gümrük sundurmasının çevresini dolaştılar ve gemiye iyice yanaştılar.

Boyaları pul pul kabarmış yaşlı tekne, insanı hemen etkileyecek derecede büyüktü.

Acentanın kendilerine gönderdiği broşürleri düşünüyorlardı: Gemi için verilen garantiler baştan aşağı şişirmeydi. Sanki alay etmişlerdi onlarla.

«İnsan aklının düşündüğü ve yarattığı ölçüde, yüzyılın en modern gemisi... Büyük ölçüde otomatik düzenin yönettiği, tekniğin büyük yapıtı... Batması olanaksız bir gemi...»

«Korkusuz kaptan Tom'un yönettiği Martı gemisinde rahat ve huzur dolu günler geçirecek ve sayılı dünya limanlarını göreceksiniz...

Tekne su geçirmez bölümlere ayrıldığı için bir kaza ya da delinme sırasında, Kaptan'ın, kaptan köprüsünde bir

düğmeye basmasıyla 23 çelik kapı birden kapanır...»

«Her odada telefon - kamarotlar - çamaşırcılar, temizlikçiler, yardımcı bayanlar ve dünyanın sayılı aşçıları size unutulmaz saatlar yaşatacaklardır.»

«Kaptan ve subaylar, geminin hızını elektronik araçlarla ölçmektedirler...»

«Son model bir radar, 48 millik bir yarım kutru sürekli olarak tarar. İki sonar aygıtı denizin derinliğini sürekli ölçer... Telsizci, kıyılardan verilen işaretleri alıp, geminin bulunduğu yeri belirler. Sis, yağmur, karanlık, fırtına, Martı için hiç bir anlam taşımaz. Gemi sıkı sıkıya tarifeye uyar. İstediğiniz limanda, verilen zamanda bulunursunuz.»

Ali Rıza Bey kendi kendine mırıldandı:

— Daha başında verilen bilgilere inanmamalıydık. O kadar yıldır çeşitli yerlere, çeşitli geziler yapmıştım. Nasıl gafil avlandım, hayret!.. Neyse ki Kaptan Tom'un arkadaşım oluşu...

Ali Rıza Bey'i düşünceli gören çocuklar sordular:

— Canınızı sıkan bir şey mi var amca?

— Hayır.

Bir yığın insan dolanıyordu geminin çevresinde. Rıhtım bir bayram yerine benziyordu. Renk renk insanlar, arabalar doldurmuştu çevreyi. Durmadan dalgalanan kalabalık, daha önce gemiye binmiş olanlara el, mendil sallıyor, bağırarak bir şeyler söylemeye, duyurmaya çalışıyordu. Gemidekiler de rıhtımdakilere aynı bağırışlarla, dileklerini söylemeye çalışıyorlar, vedalaşıyorlardı.

Yolcularımız geminin güvertesinden orta kısmına doğru yürüdüler. Altmış beş metre soldaki L biçimi iskeleye doğruldular. Ne arayan, ne de nereye gittiklerini soran oldu. Polis ve gümrük memurları ilgisiz görünüyordu. İskeleye tırmanıp çıktılar. O sırada gelen başka yolcularla birlikte, ziyaretçilerin bir kısmı da gemiyi terk ediyordu.

Sonunda kamaralarını buldular. Üç kişilik, demirden bir tabuttu bu. Biletleri satanlar, onları kandırmıştı.

Ali Rıza Bey:

— Haydi çocuklar, eşyalarımızı yerleştirip, geminin rıhtımdan ayrılışını seyredelim, dedi.

Bu güzel öneriyi çocuklar sevinçle kabul ettiler. Kamarayı kilitleyip, güverteye çıktılar.

Gökyüzü masmavi, güneş pırıl pırıldı.

Ali Rıza Bey:

— Haydi gelin, sizi kaptanla tanıştırayım, dedi.

Çocuklar rıhtımdaki renkli kalabalığı bırakıp; amcalarının ardından kaptan köşküne doğru yürüdüler. Kaptan onları görünce sevinçle karşıladı. Denizcilik hakkında gerekli bilgileri verebileceğini, istediklerini sorabileceklerini söyledi. Gemiyi istedikleri gibi gezebilirlerdi.

Ali Rıza Bey sordu:

— Ne zaman hareket ediyoruz Kaptan?

— Hiç belli olmaz. Tayfaların çoğu anlaşmayı bozup gemiden ayrıldı. Yeniler görevlerine alışıncaya dek, iş uzun sürer.

Ali Rıza Bey düşünceli düşünceli başını salladı:

— Yolculuğumuz oldukça zor geçecek desene?

— Öyle.

— Sen olmasaydın ben bu gemiye binmezdim.

Kaptan gülümserken:

— Sağ ol, dedi.

— Anladığım kadarıyle, bu geminin çoktan hurdaya çıkması gerekliydi.

Onları dinleyen ve gemici olduğu her halinden anlaşılan biri söze karıştı:

— Makineler de hurda. Saatta 20 mil yapacağını söylüyorlar, ama 17 milden yukarıya çıkması olanaksız. Borular zorlandıkça eğilip bükülüyor. Sonra gemi göçmen dolu, belki başka limanlarda inerler. İş aramaya geliyor çoğu.

— Siz bu gemide mi çalışıyorsunuz?

— Evet.

Kaptan gülümseyerek gemiciye:

— Çocukları şöyle bir gezdir, dedi.

— Peki efendim.

— Biz de eski dostum Ali Rıza Bey'le birkaç laf edelim.

Çocuklar sevinçle onların yanlarından ayrıldılar ve gemici Mavros'la birlikte aşağıya, makine dairesine yollandılar. Geceyle gündüzün pek ayırt edilmediği, yapış yapış yağ, is, buhar, sidik, ter kokulu koridorlardan geçerek yürüdüler.

Gemi bir iki saat içinde kalkacağından, ne de olsa bir telâş vardı. Lekeli pantolonlar, kirli atletler giymiş ve şimdiden terlemeye başlamış bir yığın gemici koşuşup duruyordu sağda solda.

Aralarından biri bağırdı:

— Acele et. Doktor öteki limanda gemiden ayrılacak. O da hastalandı.

— Ötekine giderim ben de.

Onları daha fazla dinlemeden yürüdüler.

Yağdan kayganlaşmış ve yıpranmış basamaklardan on metreye yakın aşağıya indiler. Bir süre sonra da önce ayakları, sonra göğüsleri, yüzleri, sıvıya girer gibi, cehennemî bir sıcağa ve tere gömüldü. Basamakların her iki yanındaki parmaklıklar ellerini kavuruyordu.

Kırık dökük tezgâhlar, yedek parçalar, musluklarla dolu on dokuzuncu yüzyıldan kalma onarım atelyelerinden geçtiler. Dört köşe bir tüpten fışkıran hava saçlarını dağıttı hepsinin de. Kısa bir süre ferahladılar, yüzleri güldü. Az daha aşağıya inince kazanların, boruların, ölçme aletlerinin, valfların, yedek malzemelerin bulunduğu ve altmış kişinin çalıştığı karmakarışık bir bölmeye geldiler. Adamlar üç vardiya halinde çalışıyorlardı. On kişi iskele, on kişi kazan dairesiyle, türbinler ve on kişi de sancakta olmak üzere her zaman iş üzerinde otuz kişi bulunmak zorundaydı. Geminin başka türlü istenildiği zaman hareket etmesi olanaksızdı. Makine dairesinde her şey eski ve bakım-

Kaptan radarın nasıl işlediğini gösterdi.

sızdı, pisti. Makinelerin hepsi çatlamış ya da çatlamaya yüz tutmuş, üzerleri kalın amyantlarla kaplıydı. Güvenlik tırabzanları göğüs yüksekliğinde ve çok çirkin görünümlüydü. İnsan bedenini fazla eğmeden bunların altından zor geçebilir, sert bir havada ise tutunamayıp yuvarlanabilirdi. Tırabzanların tüm portatif parçaları kaldırılmış olduğundan, kalan kısımlar insanın bazen başını, ya da başka bir yanını kırabilirdi.

Ülkü, kendilerini gezdiren gemiciye:

— Sizin bu gemide göreviniz ne? diye sordu.

— İskele kazan dairesindeki basınç ölçme aygıtlarının kontrolu. Ayrıca, biri ötekinin ardında olan iki daire arasındaki bölmenin üstüne yerleştirilmiş kadranlarla, ölçme aygıtlarını kontrol etmek.

— Güç bir iş sanırım.

— Evet. Bu gemi, eski olduğu, planlı ve düzenli yapılmadığı için zor oluyor. İlkel bir araç. Bioteknik kelimesinin daha bulunmadığı bir çağda yapıldığını biliyo-

rum. Sizin hakkınızda da bilgim var. Gazetelerde, radyolarda ve televizyonlarda yarışma kazandığınızı duyurmuşlardı. Sonra, «Çocuk Gözüyle Dünya» yazınızı ilgiyle okudum. Şimdi yolculuğunuz kötü başladı sayılır ama, korkmayın derim yine de. Kaptanımız çok usta. Yalnız bu eski teknenin, uzun yolculuğumuza dayanıp dayanamayacağını kestiremem. İsterseniz size bugünkü gemicilik hakkında biraz bilgi vereyim. Savaş gemilerinde, tankerlerde, yük ve yolcu vapurlarında, köprüler, ölçme aygıtları, avadanlık büyük bir mantık ve düzen içinde yerleştirilmiştir. Otomobillerde olduğu gibi araç sayısı çoğalmış, ama insan gözü ile zekâsının çalışma hızı da ona göre dikkate alınmıştır. Gerekli yerlere konulan kadranların, beyaz zemin üzerine siyah, ya da tam tersi, siyah üzerine beyaz yapılması için uzun uzun düşünülmektedir.

Baş mühendisle karşılaştılar. Adam onları görünce kaşlarını çattı; gemiciye:

— Senin çoktan işbaşı yapman gerekirdi, dedi.

— Kaptan çocukları gezdirmemi söylemişti de.

— Sonra yine gezdirirsin.

— Peki efendim.

Gemici işbaşı yaptı. Kendisiyle ilgili ya da ilgi duyduğu aygıtlara baktı. Fazla buhar 250, dümen dişlisi 210, geri dönen su 120 dereceydi.

Kısa bir süre sonra kaptan köprüsünün zili çaldı ve başmakinistin denetimi altında onları gezdiren gemici gerekli emri aldı. Ardından düdük çalındı. Ve on beş dakika sonra da, kaptan köprüsünden, pervanelerin dakikada en çok 25 kez dönmesi hakkında «ağır ileri» komutu geldi. Gemici:

— Şimdi kılavuz kaptan gemiye çıkmış olmalı, dedi.

Kılavuz kaptan gemiye çıktıktan sonra, «yarım yol ileri,» emrini verir. Pervane 150 dönüş yapmaya başlar ve hız 17 mile çıkar. Pervanelerin dönüşünü sapta-

yan bir aygıt var. Tıpkı otomobillerdeki kilometre saatları gibi, hangi hızla gittiğimizi gösterir ve gerekli bilgileri verir.

Çocuklar, gemiciye teşekkür ettiler. Onu kazanlar ve türbinler arasındaki yorucu çalışmasıyla baş başa bırakıp yukarıya çıktılar. Kaptan onları, geminin sorumlu kişilerine tanıttı, gemi ve denizcilik hakkında gerekli bilgileri vermelerini, kolaylık göstermelerini istedi. Çocuklar iyi bir denizci olmak istiyorlardı. Ve hemen herkesle dostluk kurmaya baktılar.

Amca, Kaptan Tom'la konuşmaya daldığı sırada, çocuklar, Birinci Subay Ceymis'in yanındaydılar. Adam seyir kamarasındaki masaya eğilerek, onlara gerekli bilgileri vermeye başladı. 1.80 boyunda, 100 kilonun üstünde ağırlığıyla, epey şişmandı. Buna rağmen hareketleri oldukça çevikti. Denizciliği çok seviyordu ve kaptan köprüsüne gelenlere bilgi vermekten zevk duyardı:

— Dörtten, sabah sekize değin var-

diyadayım, dedi. Sabah olur olmaz güneşe göre gözlem yaparak geminin boylamını, yani deniz üzerinde bulunduğu noktayı saptarım. Güneş tam tepedeyken sektan ile gözlem yapılır. Enlemin saptandığı öğle zamanına dek, bu işlem rotamız ve hızımıza göre parakete hesabı ile olur. Sonucu haritaya işlerim. Böylece gelecek yirmi dört saatın bizim için enlem ve boylam derecesi belirlenmiş olur.

Ülkü merakla sordu:

— Radarınız var mı?

— İki radarımız var. İngiliz ve Amerikan yapısı. Uzun ve dar körfezlerde, nehirlerde, bir de kötü havalarda kullanırız.

Yaşar:

— Gemiler de uçaklar ve otomobiller gibi tam otomatik olmalı, dedi.

Birinci Subay Ceymis güldü. Gülerken, yıllar önce bir limanda iki kişinin saldırısı sonunda, yüzünde kırık şişeyle açılmış, kapanmasına rağmen belli olan yarası buruştu:

— Neden olmasın! dedi. Ama yine insana gereksinme duyulacaktır.

Rıhtımdaki kalabalığın gürültüsü kaptan köprüsünün seyir kamarasına kadar yükseliyordu. Ceymis saatına baktı:

— Yarım saat içinde kalkıyoruz, dedi.

— Saatınız doğru mu?

— Greenwich ayarıdır. Bizi rıhtımdan alıp çekecek olan romorköre gerekli işareti verdim. Makineler hazırolda. Her an tam yol verilebilir. Halatları da azalttım. Bunların ne anlama geldiğini her halde biliyorsunuz?

Çocuklar bildiklerini söylediler, ama Ceymis konuşmasını sürdürdü:

— İşareti verir vermez kalkabilmemiz için, palamarları mümkün olduğu kadar azaltmak demektir. İki kıç halatı ile, iki koltuk halatını koyverdim. Yalnız baş ve kıçtaki halatlar gemiyi tutuyor. Limandan çıkış izni de alındı.

Çocuklar hayretle sordular:

— Gemiler limandan kalkmak için izin almak zorunda mıdırlar?

— Elbette. Bunun çeşitli nedenleri var. Onu da sonra anlatırım size. Şimdi uğurlamaya gelen kalabalığa bakalım.

Kaptan köprüsünün sancak kesimine doğru yürüdüler.

Rıhtım tıklım tıklım insanla doluydu. Kimi el sallıyor, kimi bağırıyor, kimi ağlıyor ya da üzgün üzgün düşünüyordu. Gemidekilerin de onlardan kalır yanı yoktu.

Öbür bölümlerin tersine seyir kamarası hafifçe aydınlıktı. Kaptan köprüsüne, rıhtım boyundaki yapılardan ışık vuruyordu. Vardiya subayları ve gemicilerin gece görüşünü sağlamak için, kaptan köprüsünde ışık yakılmazdı.

Birinci Subay Ceymis, telgrafa ve radara cereyan verdikten sonra, çocuklara:

— Cayro pusula en çok dört ayda bir olmak üzere hiç kapatılmaz, dedi. Manyetik pusula başınızın üstündeki çerçeve içindedir. Pek az kullanırız onu.

Ülkü, tavana tutturulmuş ve büyütülmüş bir trenin imdat koluna benzer bir kulpla teli göstererek:

— Bu nedir? diye sordu.

Ceymis:

— Düdük çalmak için kol! cevabını verdi.

— Ne zaman çalarsınız düdüğü?

— Hareket etmeden önce, bir gemiyi selâmlamak için, ya da tehlike anlarında.

Çocuklar dümen dolabının başına geçti. Birinci subay onlara bilgi verdi: Madan işaret okları dümenin ne kadar dönebileceğini, başka işaretler ise dümenin kaç derece dönebileceğini gösteriyordu. Dümen her iki yana da 35 derece kırılabiliyordu. Onun yanında yine bazı işaretler vardı ki, bunlar da, geminin yalpa derecesini ve pervanelerin dakikada dönüşünü belirliyordu. Gemi limandayken altı derece kadar sancak tarafına yatmıştı.

Sonra telgrafı gösterdi çocuklara. Göstergeleri parlak; kırmızı ışıkla aydınlatılmıştı. Ceymis, telgrafı çalıştırıp kont-

rol etti. Kolu her oynatışında, makine dairesinden çok net cevaplar geliyordu. Bu denemeyi önce tam yol ileri, yarın, ağır, çok ağır ve tornistan biçiminde yaptı. Telgrafı alestada bıraktıktan sonra:

— Çocuklar, dedi, bu çok eski bir gemi. Alarm zili makine dairesinde çalınca, makine subayı benim komutuma cevap verinceye dek, buradaki zil de çalar. Gördüğünüz gibi telgrafta bir cevap göstergesi vardır. Makine subayı alarmı kesti mi, bu işaret bana uygun duruma gelir. Şimdiki yeni gemilerde yalnız yol alarmı var. Bu, tehlikeyi önlüyor.

Ceymis, dümen dolabını döndürerek dümeni kontrol ettikten sonra, birine telefonla pervanelerin serbest olup olmadığını sordu. Aldığı cevaptan memnun olmalı ki, gülümsedi.

Makine dairesiyle, makineleri kontrol ettikten sonra, kaptan köprüsündeki gösterge iskelede en çok 140'a, sancakta da en çok 138'e çıktı:

— Titreşim yok, dedi.

Isınan radarları, geminin şimdiki yönüne göre kilitlemeden önce, çocukların incelemesi için açık bıraktı. Artık radarlar birbirine uyuyor ve gemiyle birlikte kımıldıyorlardı.

İtalyan bayrağı taşımasına rağmen, Martı, İtalya ile Avustralya arasında vapur işleten bir firmanın malıydı. Çeşitli uluslardan personeli vardı.

Üçüncü subay Toma o sırada geldi:

— Melbourne'da ne yapacağız bakalım? Kendi derdimiz yetmiyormuş gibi bir yığın yolcu indireceğiz, yolcu alacağız. Bir yığın da yük..

İkinci Subay koşarak geldi:

— Römorklar geliyor, düdük çal!

— İyice yanaşsın da öyle.

— Tamam.

Üçüncü Subay kaptan köprüsündeydi ve yanaşıp, yukarı çıkan kılavuz kaptanın komutlarını, makine dairesine iletmek üzere eli telgrafta bekliyordu. Birkaç gemici baş, birkaçı da kıç kasarasındaydı. Vardiya mühendisi, makinelerle bir-

likte telgraf işaretinin verilmesini bekliyordu.

Çocuklar, Birinci Subay'ın yanından ayrılıp Ali Rıza Bey'in ve Kaptan'ın yanına döndüler. Burada gözlerine ilk çarpan şey kaptan köprüsündeki bir kancaya iliştirilmiş hava raporları oldu. Büyük ya da küçük dünya limanlarına nasıl girileceğini açıklayan seyir kamarasındaki tüm kitaplar İngilizceydi.

Kaptan:

— Büyük bir gemiyi limandan çıkarmak, bir fırtınadan geçirmekten daha tehlikelidir, dedi. Çünkü su dümene yüklenmez ve hareketlenmezse, gemi yönetilemez. Bu durumlarda tüm yolcu vapurları yalnız makine subaylarının eline bakar. Güverte bölümü, buhar gücü olmadan halatları koyvermek, palamarlara el atmak ya da can kurtaran filikalarını indirmekten başka bir şey yapamaz. İnce bir manevra gerektiği zaman, tüm iş gemi subayının ustalığına kalır. Bir hareket yapılması ve türbinlerin çalıştırılması, dişli-

lerin ve buharın ayarı gibi köprüden verilen komutların yerine getirilmesi arasında, daima bir zaman aşımı olur. Yine bu zaman aşımı yüzünden, sözgelişi önce «Stop,» komutunu verip, ardından «Tam yol tornistan!» komutunun verilmesi, gemiyi doğru yolundan saptırıp, rıhtıma bindirebilir.

Kaptan, amplifikatörde: «kıçtaki halatı bırakın!» komutunu verdi.

Üçüncü Subay köprüde, telgrafla, makine dairesine: «Ağır yol tornistan!» işaretini verdi.

... Ve rıhtımda halk kaynaşır, bağırırken, halat çekilmeye başlandı. Geminin kıçı açıldı.

Kaptan, yanına gelen kılavuza:

— Komutayı size bırakıyorum, dedi.

— Baş üstüne.

Geminin başında ve kıçında manevralara yardımcı romorkörler vardı. Martı, pervanelerin yumuşacık itişiyle yavaşça hareketlenerek, Sydney körfezinin kıpırtısız, ışıl ışıl sularından, Parramatta neh-

rine girdi. Akıntı az, met uygun olduğu halde, su altı kabloları bulunduğu için, kılavuz kaptan çok dikkatli olmak zorundaydı.

Martı, jet uçağı gürültüsüyle trenlerin geçtiği Sydney liman köprüsüne doğru yol almaya başladı. Yolcular çevreyi ilgiyle seyrediyorlardı.

Kılavuz kaptan, Kaptan'a döndü:

— Sancak on derece... Gün geçtikçe New-York'a benziyor...

Kaptan, limana telsizle Ağız'a yaklaştığını bildirdi.

Kılavuz kaptan, Kaptan'a telsizle Seaway Hawk dönemecine yaklaştığının bildirilmesini istedi.

Az sonra Seaway Hawk göründü.

Kılavuz kaptan işinin bittiğini, gemiden ayrılacağını bildirdi, hayırlı yolculuklar diledi...

Geminin yolu ağırlaştı ve kılavuz kaptan gemiden ayrıldı. Martı açık denize çıkıp: «Tam Yol İleri.» komutuyla gider-

ken, gemiciler görevlerinin başına geçtiler.

Ali Rıza Bey:

— Hepimize hayırlı yolculuklar, dedi.

Çocuklar gülümseyerek baktılar uçsuz bucaksız denize. Gökyüzü masmavi ve bulutsuzdu.

Ülkü birdenbire arkadaşının kolunu sıktı:

— O adam burada, dedi.

— Hangi adam?

— Bizi izleyen adam.

Yaşar arandı ama, adamı göremedi.

— Yanılmış olmayasın.

— Hayır. Oydu.

Onları izleyen adam Martı'nın 600, 700 kişiye yaklaşan yolcuları arasında bir gölge gibi kaybolmuştu.

İkisi de düşünceler içinde baktılar masmavi ufuklara. Önlerinde serüven dolu uzun bir yolculuk vardı. Ve günlerdir peşlerinde gezen adam, demek şimdi buradaydı.

YEDİNCİ BÖLÜM

ARTI, yolcu gemisi olmakla beraber, az da olsa yük taşırdı. Ama bu yükler yıllar önce, Avustralya ile Avrupa arasında çalışan gemilerin taşıdığı gibi, koyun, kuzu ya da başka bir yiyecek maddesi değildi. Martı; otomobil, traktör, elektrik ampulleri, giyim eşyaları, kamyonlar, kamyonetler, etler, sebzeler, yağlar, un ve çeşitli yiyecek maddeleri taşıyordu.

Gemi subayları, yükler indirilir bindirilirken ayrılmaz ve bir şey çalınmaması için gözlerini dört açarlardı. Tüm yüklerin iyice istiflenmesi gerekiyordu ambarlara. Yoksa fırtınalarda ya da sallantılarda, yüklerin birbirine sürtünmesi, alt üst olup ezilmesi, kırılıp dökülmesi, koku-

lularla kokusuzların karışıp bozulması ve böylece büyük zararlara yol açılması işten değildi. Ayrıca, daha önce boşaltılacak malların üst bölümlere yerleştirilmesine dikkat edilmeliydi.

Eşyalar gemiye gelinceye dek birkaç kez el değiştiriyordu ama, yüklemeden sonra, tüm sorumluluk gemidekilere aitti.

Bir yığın işlem, polis, gümrük, pasaport, göçmen ve gemi personeli listeleriyle uğraşmak gerekiyordu. Seferler ne denli çabuk yapılırsa, o derece kârlı oluyordu. geminin sahibi olan şirket için, Martı limanda durduğu sürece yığınla masraf çıkıyordu ortaya ve onarımların çoğu bu kısa süreye sığdırılmaya çalışılıyordu. İçme suyu ve safra takımlarının bulunduğu çifte karina gemide yolcu ve yük olmadığı zamanlarda gözden geçiriliyordu. Ve limanlarda uzun süre kalınıyordu.

Kaptan, ömrünü sularda geçirmiş eski bir deniz kurduydu. Tankerlerden kılavuz kaptanlığına, transatlantikten, balıkçı gemilerine dek çeşitli teknelerde

kaptanlık yaptığı için, karmakarışık görünen gemi ambarlarında bir iğneyi bile bulmayı öğrenmişti. Ali Rıza Bey'le de bu arada tanışmıştı işte. İkisi de çocuk sayılırlardı. Kömürün kendi kendine ateş aldığı ve çok şükür ki limanda tutuştuğu pistonlu, buhar makinesiyle işleyen bir gemide çalışmışlardı. Sık sık pis kömür kullanma yüzünden akciğer kanserinden ölen insanlar görmüşlerdi. Bir gemideki patlama sonucu az kalsın hayatlarını kaybediyorlardı.

Ali Rıza Bey, Ülkü'ye anlatmıştı: Kaptanın dedesi, dört direkli bir gemide kaptan olarak çalışmıştı. Pruva ve grandi babafingoları 24 metre yüksekliğinde olan, tam arınalı bir tekneydi bu. Yönetimine çok dikkat etmek gerekiyordu. Tekne sonunda bir buz dağına çarparak batmış, mürettebat can kurtaran filikalarına zor atmıştı kendini. Ölümden kurtulmuşlardı ama, kısa bir süre sonra başka bir gemide görev alıp, yeniden yola çıkmışlardı. Başlarından geçmedik serüven kal-

mamıştı. Japonya kıyılarında bir fırtınaya yakalanmışlar, gemi kayalıklara bindirerek batmıştı. Çevrelerinde cesetler dalgalanırken güç belâ kurtulmuşlardı. Ve Kaptan'ın dedesi hiç akla gelmeyen bir hastalıktan, tifodan ölmüştü. Sonra babası gemici olmuştu. O da bir yığın gemide çalışmış ve bir gün, beklenmeyen bir fırtınada gemisiyle birlikte kaynayıp gitmişti. Derken Kaptan Tom denize tutulmuştu. Bir yıl balıkçılıktan sonra Şili'de, nitrat taşıma işlerinde kullanılan üç direkli, gösterişli bir barkada çalışmıştı. Kolay kolay çıkılmayan en üstteki serene, kontra babafingoya tırmanmıştı. Teknenin yalpasını, otuza yakın yelkenin orta şiddetteki rüzgârda kabarmasından oluşan çekici güzelliği, ayaklarının dibinde kontra babafingonun kamçıya benzer şaklamasını anımsıyordu.

Yıllarca denizle boğuştuktan sonra kaptanlığı hak etmişti. Bir fırtınada, çalıştığı tanker su alıp da batma tehlikesi geçirince, tüm mürettebat gemiyi terk et-

tiği halde, o görevi başında kalmıştı. Ve gemisini batmaktan kurtardığı için, «Korkusuz Kaptan» diye ün salmıştı. Martı gibi bir gemiyi yönetmek için, çok tecrübeli denizci olmak gerekliydi. İşin tekniği böyle gerektiriyordu. Zaman ve uzaklık ayarlamasını bilmek, soğukkanlı olmak en birinci koşuldu. Kaptan köprüsünden verilen bir komutun yerine getirilmesi, birçok dişlilerin birbirini hırpalamadan makinelerin durdurulması ve yeniden çalıştırılmasını gerektirdiğinden ağır oluyordu. Geminin istenilen rotaya girmesi genellikle pek çok işleme bağlıydı. Bu sırada en az bir mil yol alınıyordu. Yalnızca 35 derece iskele ve sancak yapılabilen bir dümenle, koca Martı'nın bir savaş gemisi gibi çabuk manevra yapması olanaksızdı. Eğer böyle bir manevra yaptırılsa, kıç bölme yolcular için çok rahatsız edici bir yer olurdu. Ne tabak, ne çanak, ne de yere düşmeyen eşya kalırdı.

Zorunlu bir durumda, geminin dönüş yapması gerektiği zaman, makine daire-

sine verilen komut ya da baş dümenciye söylenen şey ne olursa olsun, geminin ağır yalpası ve bu arada kaybedeceği yolun kontrol altına alınabilmesi epey güç oluyordu. Hele geceleri durum tehlikeli bir hal alıyordu. Eğer çok dikkat edilmezse, başka bir gemiyle çarpışmak işten bile değildi.

Kaptan, baş dümenciye:

— 180 dereceye dön, dedi.

Martı; Parramatta nehrinden çıktıktan sonra, bir millik alan içinde, tam kuzeyden, New Sout Walles kıyısı boyunca tam güneye döndü.

Ali Rıza Bey, çocuklara döndü:

— Gemilerin bazen nehirlerden, bazen de kanallardan geçtiği olur.

Ülkü:

— Sözgelişi Panama Kanalı, dedi.

— Süveyş Kanalı, dedi, Yaşar.

— En ünlüleri bunlar, dedi, Ali Rıza Bey.

Kaptan:

— Daha yığınla, sözü edilen ve edil-

meyen irili ufaklı kanallar var, dedi. Eğer yolumuzu değiştirmek zorunda kalmazsak, yolculuğumuz sırasında bunlardan bazılarını yakından göreceğiz.

— Gezimiz için iyi ki bu gemiyi seçtik, dedi, Ülkü.

— Elbette çok iyi oldu. Gemi dilenci vapuru gibi rıhtımdan rıhtıma dolaşacak ama, biz de sayısız kenti yakından göreceğiz.

Kaptan sesini çıkarmadan, gemiyi yönetme işlemini sürdürdü.

Cayro pusulası, geminin ortasında olduğu için, onu yedi repiterinden biri ile yönetiyor, böylelikle değişik meridyen ile, gerçek meridyen arasındaki fark ve yön şaşmasından kaçınabiliyordu.

— Bu fark neden ileri geliyor biliyor musunuz çocuklar? dedi. Gemilerin çoğu çelik ve demirden yapılmıştır. Yapım sırasında çekiçle dövüldüğü için, titreşimlerle mıknatıs halini alır. Bu etkileyiş yüzünden, manyetik pusula iğnesi manyetik meridyenden sapar. Seyir kamarasında, her

yön değişmesindeki sapmaları belirten kartlar vardır. Cayro pusula her zaman için en gerçek araç niteliğini koruyor. Martı yöneticileri, ancak cayro pusula bozulduğu zaman manyetik pusulaya baş vurur.

Ali Rıza Bey, Kaptan'a sordu:

— Melbourne'a varmak için Güney Pasifik okyanusu üzerindeki en kısa yolu izlemiyoruz değil mi?

— Hayır. Bu kısa yol, dünya üzerinde büyük bir daire çizmekle sağlanır. Büyük uzaklıklar dışında büyük bir daire izlemek, durmadan yön değişikliğini gerektiren son derece yorucu bir çalışma ister. Birkaç mil kazanılmış olur ama gösterilecek çabaya değmez. Biz kerte yolu hattı izliyoruz. Boylam meridyenlerinin kutuplara doğru birbirine yaklaşmadığı, Merkator sistemine göre yapılmış haritadaki bir yoldur bu. Denizin tüm kımıldanışlarını, esintilerini belirten son derece kusursuz bir kısa ve orta uzaklık haritasıdır. Tembellik edip cayro pilot da kul-

lanılabilir ama, bu ancak kötü havalarda ve açık denizlerde yapılır. Sudaki parakete ile kaptan köprüsü arasında elektrikli bir bağlantı vardır. Öyle bir parakete seyir kamarasından izlenebilir ve alınan uzaklık ile hızı daima bilirim.

Ali Rıza Bey:

— Yolumuz iyi Kaptan, dedi.

— Elbette. Esinti arkadan geldiği için rüzgâr altına düşmedik. Bu yüzden saatta 18 mil hızla yol alıyoruz.

— Gemide çok yolcu var mı Kaptan?

— Altı yüz kişi civarında. Bunların 90'ı Melbourne'a çıkacak. Şimdi ya uyuyor ya da eğleniyorlar.

Kendilerini bir gölge gibi izleyen adamı düşünerek Ülkü sordu:

— İçlerinde kuşkulu kişiler, katiller, hırsızlar, kaçakçılar da bulunur mu Kaptan?

Kaptan merakla sordu:

— Yoksa bir şey mi var?

— Evet Kaptan. Bizi izleyen biri ol-

duğunu sanıyorum. Günlerdir peşimizde dolanıyor.

— Burada olduğunu da biliyor musunuz? Onu gemide de gördünüz mü?

— Pek emin değilim ama ona benzettim.

Ali Rıza Bey, onların konuşmalarını büyük bir merakla dinliyordu. Sabırsızca sordu. Ülkü de her şeyi başından sonuna dek anlattı. Ali Rıza Bey:

— Adamı yakalamalı ve niyetini anlamalıyız, dedi.

— Çok iyi olur. Ama yılan gibi birden kayboluyor. Sanki şeytan.

— Yine de dikkat edelim.

Yaşar sordu:

— Kaptan, acaba Melbourne'dan başka yere de uğrayacak mıyız?

— Şirket isterse telgrafla bildirir. Her zaman rota değiştirmemiz mümkün olabilir. Grev, indirme-bindirme zorluğu olabilir limanlarda...

Çocuklar kamaralarına çekilirlerken, onlara iyi geceler dileyen Kaptan, ayakta

durmuş, hafifçe sallanarak geceyi süsleyen ışıl ışıl yıldızlara bakıyordu:

— İnşallah hava böyle iyi gider, yolculuğumuz güzel geçer, dedi.

Cayro pusula pepiterinin tıkırtılarından başka ses yoktu. İskele fenerinin kırmızı, sancak fenerinin yeşil ışıkları, Kaptan'a evini, çocuklarını düşündürüyordu. Bu son yolculuğu olacaktı. Artık emekliye ayrılacak, yalnızca canı çektikçe sandala ya da motora atlayıp deniz özlemini giderecekti. Denizin kahrını çekmeyecekti artık. Belki de kocaman bir bahçe yapar, çiçeklerle oyalanırdı. Gülümsedi. Yıldızlar pırıl pırıldı. İş, yolculuğun olaysız, fırtınasız geçmesiydi.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

OCUKLAR merakla sordular:

— Martı çok eski bir gemi değil mi Kaptan?

— Evet, ama kolay kolay batmaz; korkmayın.

Ali Rıza Bey gülümsedi:

— Titanik için de aynı şeyi söylediklerini unutuyorsun Kaptan. Bilirsin ama hatırlatmada yarar var: Hiç bir yapımcı, gemisinin batacağını söylemez.

— Doğru. Yalnız biliyorsunuz, Titanik faciası, bir buz dağına çarpma sonucu oldu. O zamanki gemilerle şimdikiler arasında büyük farklar var. Martı'nın batmaz biçimde yapıldığını biliyor musunuz?

Ali Rıza Bey gülümsedi:

— Gemiyi gezdim, dedi. Tüm vapurlar gibi, Martı da su geçmez bölümlere ayrılmış. Uzunlamasına çelik bir kutu. Sağlam bir arka bölümü var. Çarpma ya da karaya vurma sonucu gövde parçalansa bile, gemi kolay kolay batmaz.

— Doğru, dedi, Kaptan. Gemiden iyi anlıyorsun. Martı kolay kolay batmaz. Teknenin iskeleti doksan santim ara ile bir dizi kaburga oluşturuyor. Kafes denilen bu kaburgalar, dipte döşeme, üstte kiriş adını alır. Ve iskeletinin dışı, milyonlarca perçin çiviyle birbirine tutturulmuş olan çelik levhalarla kaplıdır. Gemide biri altta, biri üstte olmak üzere iki karina vardır. Ara boşluktaki bölmelerde akaryakıt, içme suyu bulunur. Martı'nın giderek incelen baş ve kıç bölmeleri, tüm modern şilepler ya da gemiler gibi su geçmez bölmelere ayrılmıştır. Herhangi bir kaza sonucu, bir su baskınına olanak vermeyecek biçimde yapılmıştır. Bölmeler, bir çarpma sonucu su baskınına

uğrasa bile, güverteler boyunca su geçmez perdelerle korunur. Ve bu bölgelerden geçen şaft sistemi, çeşitli maddelerle pekiştirilmiştir. Bir bölmeden öbür bölmeye su sızmaz. Şaft düzenli çalışır.

— Ya kaza sırasında biri bölmelerin arasında kalırsa?

— Böyle bir şeyi düşünmek bile istemem. Zaten bu son seferim. Artık yurda dönüyorum. Bırakacağım gemiyi.

— İnsan denizi kolay kolay bırakamaz.

Kaptan gülümsedi:

— Neyse, merakınızı anlıyorum çocuklar. Bu eski bir gemi. 1930 tarihinde, Amerikan tersanelerinde, tropikal sularda çalıştırılmak üzere yapılmış, Birinci Dünya Savaşı'nın havasını taşır. Dikkati hemen çeken düz pruvalar, kruvazörün kaşık biçimi kıç ve dikeye yakın bacalarıyla, dünya denizciliğinin büyük günlerinin stilindedir. Kaptan olduğum için söylemiyorum. Şimdiki gemiler gibi kaynakla falan değil, perçin çivileriyle tutturulmuştur.

Eski bir gemi olmakla birlikte, Martı'nın kazanları kömürle değil sulu yakıtla çalışır. Türbinle çalışan tüm modern vapurlarda olduğu gibi Martı'da borular, suyun, alevlerin ve gazların arasından geçer, böylece yerden büyük tasarruf sağlanır.

Ali Rıza Bey düşünceliydi.

— Devrine göre çok ileri bir tekne.

— Evet. Gros 23.191, net: 12,463 ton. Boyu 200 metreye yakın, eni de 25 metre 87 santimetre. Çıkıntılarıyla 26 metre. Çift uskurlu türbinlerinin toplamı, 22 bin beygir. Şaft itme gücü var. 20 mil hız sağlayabilir. Daha çok söyleyecek şey var ama, şimdi işim çok çocuklar. İzninizle. Sonra yine konuşuruz.

Çocuklar teşekkür edip amcayla birlikte dışarı çıktılar.

Artık rahat sayılırlardı. Şimdi yolculuğun tadını çıkarmaya başlamışlardı. Hava ılıktı. Gemi çok güzel, masmavi bir havuzu andıran Okyanus'ta yeryüzünün onda yedisini kaplayan yüz kırk bir milyon

karelik kocaman bir sathın üzerinde yol alıyordu. Bu engin mavilik, üç yüz yirmi dört milyon metreküp hacmine oranla, daha az derindi. Deniz sakin, yolcular neşeliydiler. Her zaman beklenmedik fırtınaların patladığı Hint okyanusu' nun böylesine uslu durmasının çok ender bir şey olduğunu akıllarının ucundan bile geçirmiyorlardı. Çünkü dünya burada, saatta bin mile yakın bir hızla dönüyordu. Ay da güneş de denizi çekiyordu. Yeryüzünün ise bu ikisinden milyonlarca kez daha güçlü bir çekimi vardı. Buna rağmen, Okyanus açıklarında Ay'ı izleyen bir dalga oluşacak ölçüde bir çekim olmuyordu. Dalga, on iki saat, yirmi dakika uzunluğundaydı. Ay'ın dünya çevresinde dolaşımının yarısı kadar bir zamandı bu. Kabarma Hint okyanusunda doksan santime kadar yükseliyordu ve saatta beş yüz mil kadar bir hızla yol alıyordu.

Dalgalar ufak ve güçsüzdü.

Hint okyanusunun dalgaları milyonlarca noktadan yola çıkan ve bir beli-

ren, bir kaybolan, bazıları yaşamını sürdüren, bazıları eriyip giden çalkalanmalar olduğu için düzensizdi. Dalgalar su üstünde ve altında yuvarlaklar halinde dönen sayılamayacak kadar çok su küreciklerinden oluşuyordu. Birkaç saatlık yöresel rüzgârla denizin durumu bildirildiği zaman, meteoroloji istasyonları havanın geleceği için tahminler yapabiliyordu.

Gemicilikteki son gelişmelere göre, uydulardan yapılan enfraruj gözlemlerde, ısı farklarının yarattığı okyanus akıntıları incelenebiliyordu. Elektronik beyinler dünya için gerekli bilgileri alıyorlardı. Ama Martı, denizin durumu hakkında bu çeşit bilgi veremiyor, yalnız hava tahmin raporlarından yararlanabiliyordu. Onlar da şimdilik bir tehlike haber vermiyordu. Gemi masmavi bir denizde ilerliyordu. Durum iyiydi.

Ülkü:

— Yolculuğumuz çok güzel geçecek galiba? dedi.

Ali Rıza Bey:

— Bu deniz hiç belli olmaz, dedi. Allah vere de başımıza bir şey gelmese. Kaptan deniz kurdudur ama, Martı ne de olsa hurda.

Çocuklar sustular. Geminin ardında bıraktığı ak köpükten ize baktılar.

DOKUZUNCU BÖLÜM

ÇOCUKLAR ve amcaları Ali Rıza Bey denize bakıyordu. Deniz çarşaf gibiydi önlerinde, pırıl pırıldı, güneşliydi. Martı suları yararak gidiyordu. Birden acı bir feryat koptu ve onu bağrışmalar izledi. Sonra, sesin geldiği yere doğru koşuşmalar oldu.

Ali Rıza Bey birine sordu:

— Ne oldu acaba?

Adam düşünmeden cevap verdi:

— Biri denize düştü.

— Denize mi düştü?

— Evet.

Daha ne olduklarını anlamaya kalmadan, Kaptan yerden biter gibi ortaya çıktı ve gerekli buyrukları üst üste verdi:

— Cankurtaran filikalarını indirin, ya da can yeleği, can kurtaran simidi atın.

Gemi aşağı yukarı bir mil kadar sonra durdu. Hemen filikalardan birini indirdiler ve kısa bir süre sonra da denize düşeni kurtardılar. Adam yüzme bildiği halde, oldukça korkmuştu. Âdeta yarı baygındı. Hemen revire kaldırıldı ve gemi doktoru gözetiminde gerekli tedaviye başlandı. Kimse de, onun bir kaza sonucu mu düştüğünü yoksa herhangi bir nedenle kaldırıp kendini denize mi attığını, ya da biri tarafından mı itildiğini anlayamadı!

İş bittikten, gemi tekrar yola koyulduktan sonra Kaptan:

— Denize düşenin şansı varmış, dedi.

Ali Rıza Bey düşünceli düşünceli başını salladı:

— Gördünüz ya çocuklar, açık denizlerde yalnızca havanın güzel olması yetmiyor. Başka tehlikeler de var.

Kaptan, Ali Rıza Bey'in sözlerini doğrularcasına başını salladı:

— Dostum haklı, dedi. Açık denizlerde fırtınadan da önemli tehlikeler vardır. Biri denize düşmek, öbürü yangın. Hastalıkları, kazaları saymıyorum. Biraz dikkatsizlik sonucu, denize düşme her an olabilir. Durgun bir havada bile insanın ayağı kayabilir ya da dengesini yitirir. Denize düşen yolcunun, bazen başkaları tarafından görülse bile kurtarılma olasılığı çok azdır. Hele deniz dalgalı ya da ortalık karanlıksa. Hava her zaman iyi olmadığı için dalgalar arasında görülmesi zordur ve köpekbalıkları da tadına bakmaya kalkmamışsa... Hele pervanelere yakın düşmüşse, kurtarılsa bile ondan hayır kalmaz. Pervanelerin çekim gücü insanı parça parça eder bir anda.

Yangınsa her tedbire rağmen çıkabilir. Yangın söndürme aygıtları çalışmayabilir.

— Haklısınız Kaptan.

Bir an sustular, düşündüler, daha dikkatli davranmaya karar verdiler.

Martı, Melbourne'a gelinceye dek başka olağanüstü bir olay çıkmadı.

Çocuklar yazılarını yazdılar, telgrafçı aracılığıyle gazetelerine gönderdiler.

Gemi limana yanaştı. Ne daha önceden sözü edilen grev, ne de tatsız bir başka olay olmadı. Zaten gemi de Avustralya'nın bu sayılı kentinde çok kalmayacaktı. Gecikmeler yüzünden, geminin program gereğince limanda kalması mümkün olamıyordu.

Yolcuların bir kısmı inmişti. Ancak başka yolcular binmiş, ambarlara yeni yükler alındığı gibi bir kısmı da limana çıkarılmıştı.

Gemi neredeyse kalkacaktı.

Çocuklar inenleri binenleri izliyorlardı.

Ülkü arkadaşına:

— Şunlara bak, dedi, nasıl da itiş kakış giriyorlar içeri.

Yaşar, arkadaşının işaret ettiği yana baktı.

— Telâşlı ve yorgun oldukları belli.
— Yanlarında çocukları da var.
— Ve Türkçe konuşuyorlar.
— Nereden duydun?
— Babası çocuklara bağırdı.
— Haklısın.
— Onlara yardım etmeliyiz.

Çocuklar koşarak, rıhtıma uzatılmış merdivenden gemiye binmeye çalışan, Türkçe konuşan ailenin yanına gittiler. Kendilerinin de Türk olduklarını söyleyerek onlara yardım etmek istediklerini anlattılar. Hepsi de bu ilgiye sevindi.

Aile; ana-baba, on üç, dokuz yaşlarında iki erkekle üç yaşlarında bir kız çocuğundan oluşuyordu. Çocuklar Avustralya'da doğmuşlardı ama Türkçe biliyorlardı. Onun için bizim gazeteci çocuklarla anlaşabildiler.

— Siz de mi Türkiye'ye gidiyorsunuz? diye sordu, Ülkü.
— Evet.
— Anayurdu çok mu özlediniz?
— Evet!

— Türkiye çok güzelmiş öyle mi?

— Elbette güzel. Cennet gibi. Akarsuları, denizleri, dağları, tarihî yerleri, bereketli toprakları var. Dünyanın en güzel ülkesi. Üç yanı denizlerle çevrili. Akdeniz, Karadeniz, Ege denizi ile, belki de dünyanın en seçkin yarımadasıdır.

— Peki, neden geldiniz Avustralya'ya?

Baba buruk bir gülümsemeyle soruyu cevapladı:

— Ancak burada iş bulabildiğim için. Çetin günler geçirdik. Çocuklar burada doğdu. Şimdi yine işim bozuldu. Hastalandım. Elimizdeki avucumuzdakileri de buralarda tüketince, dönmeye karar verdik.

Kadın susuyor, erkeğin konuşmasını dinliyordu.

Ülkü sordu:

— Orada iş bulabilecek misiniz bari?

Adam bir an düşündü, gözleri daldı:

— Kim bilir, belki de başka bir ülkeye yollanırız yine.

Çocuklar, anneleriyle babalarına büyük bir şaşkınlıkla baktılar.

Babanın adı; Ethem'di. Karısı Fatoş. Oğulları, Ali ve Emin, kızları Ayşe.

Adam, 1.75 boyunda, geniş yapılı, sert görünüşlü, güneş yanığı, koyu kumral, bir Karadeniz uşağıydı. Elleri iri ve kaba, ama becerikliydi.

Çocuklar da karı-koca gibi tatlı bir Karadeniz aksanıyla konuşuyorlardı. Yıllar olmuştu Türkiye'den ayrılalı. Öylesine zor günler geçirmişlerdi ki, anayurttan, dünyanın öteki ucunda olan Avustralya'ya gelmek zorunda kalmışlardı. Böylelikle geleceklerini güvence altına alacaklarını sanıyorlardı. İlkin işleri iyi gitmiş, karı-koca büyük bir istekle işe sarılmışlardı. Para biriktirebilmek için ne iş olsa yapmışlardı. Bulaşıkçılık, gemicilik, işçilik. Şimdi de geri dönüyorlardı işte.

— Acaba yurda dönen başka işçiler de var mı? diye sordu, Ali Rıza Bey.

— Var sanırım. Araştıralım. Yol uzun nasıl olsa. Daha çok karşılaşacağız.

Sonra yerlerini bulmuşlar, alt katlarda küçücük bir kamaraya doluşmuşlardı. Çocuklar, onlardan tekrar görüşmek dileğiyle ayrılmışlardı.

Melbourne soğuk ve sıkıntılıydı. Aylardan kasımdı.

Rıhtım oldukça kalabalıktı. Yığınla insan bağırıp çağırıyor, gürültü ediyorlardı.

Melbourne kocaman yapıları, limanları, fabrikalarıyla, Avustralya'nın en büyük kentlerinden biri sayılırdı.

Martı, orada çok kalmadı. Yükleme-boşaltma işlemi tamamlanınca, hemen çıktı. Kısa bir süre sonra yine açık denizlerdeydi.

ONUNCU BÖLÜM

AŞAR VE ÜLKÜ, Türkiye'ye göç eden aileden ayrılmışlar, kamaralarına dönüyorlardı. Ali Rıza Bey'i Kaptan çağırtmıştı. Yine eski günlere dönük konuşmalara başlayacaklardı. Birlikte geçirmiş oldukları uzun bir yaşamları vardı.

Çocuklar, kapıyı açıp da, elektriği yakar yakmaz şaşırdılar. Kamara altüst olmuş, her yer didik didik aranmıştı. Bir hırsız girmişti anlaşılan. Onların kamaralarında olmadığı bir zamanı kollamıştı.

Çocuklar, hemen bir araştırmaya girdiler ve değerli şeylerinin yerinde olup olmadığına baktılar. Uzun araştırmalar yaptıkları halde, hiç bir şeylerinin çalınmamış olduğunu anladılar. Bu kez büs-

bütün şaştılar. Hırsız neden girip kamaralarını karıştırmıştı öyleyse? Belki de çalmak için fırsat kollamıştı.

Ülkü:

— Durumu kaptana haber verelim mi? dedi.

Yaşar düşünceliydi:

— Bana kalırsa hiç bir şey olmamış gibi davranalım. Ali Rıza Bey gelmeden ortalığı toparlayalım. Sonra da hırsızı kollayıp, yakalamaya çalışalım.

Yaşlı amcasını üzmek istemediği için, bu fikir Ülkü'ye de uygun göründü. Kamarayı düzene sokmak için hemen çalışmaya başladılar. Kısa bir süre sonra ortalık toplanmıştı. Tekrar gözden geçirdiler inceden inceye. Her şey eskisi gibiydi.

Ülkü düşünceli düşünceli Yaşar'a sordu:

— Bu işi acaba kim yaptı?

— O adam sanırım.

— Ne arıyor acaba?

— Evet, bir şey çalmadığına göre!..

— Aradığı bir şey var yüzde yüz.

— Durmadan bizi izliyor.
— Üstelik bu gemide bile.
— Ne yapıp edip yakalayalım onu.
— Hem de suçüstü.
— Amca'ya da söyleyelim istersen.
— İyi sonuç verir mi dersin?
— Bilmem! Onu üzmemek daha doğru olur.

Ali Rıza Bey kamaraya geldiğinde, hiç bir şeyin farkında değildi. Gülümseyip duruyordu. Kaptan'la yaptığı konuşmadan memnun olmalıydı her halde!

— Biliyor musunuz çocuklar? dedi. Kaptan'la neler konuştuk? Elbette bilmenize olanak yok. Bir seferinde çok büyük bir fırtınaya tutulmuştuk. Kaptan, tüm cesaretine, bilgisine rağmen, gemiyi fırtınaya karşı yönetmekte zorluk çekiyordu. Gemi çatır çatır çatlıyordu azgın dalgalar arasında. Tayfalar dört elle sarılmışlardı işlerine. Hayatları pahasına, verilen emirleri yerine getiriyorlardı ama boşuna... İlkin düşen yıldırımla mizana direği kırıldı, sonra dümen koptu yerin-

den. İşte o zaman kaptanın rengi soldu. Zaten telsizci S.O.S. işaretini verip duruyordu. Ne var ki, Atlas okyanusunun ortalarındaydık. En yakın kara parçası bile binlerce mil uzaktaydı. Telsizci tüm uğraşına rağmen cevap alamıyordu. Alsa bile, hangi gemi o havada bize yardım edebilirdi? Sonunda gemimize su dolmaya başladı. Yapacak bir şey yoktu. Cankurtaran sandallarına doluştuk. Ama gemiden daha birkaç yüz metre açılmadan bir tanesi battı. Gemiciler denize döküldü. Daha ne olduklarını anlamaya kalmadan köpekbalıklarının saldırısına uğradılar. O sırada gemi de suların arasında büyük anaforlar yaparak kaynayıp gittiği için, gemicilerin yürekler parçalayıcı feryatlarını bile duymak mümkün olmadı. İçlerinden birini güçlükle bizim sandala aldık. Sonra gece oldu. Sırılsıklamdık, soğuktan donacak haldeydik. Son anda gemiden kurtarabildiğimiz birkaç parça yiyeceği bölüştük. Battaniyelere sarınıp olduğumuz yere kıvrıldık. Kaptan dümendeydi ve

gece boyunca görevi başında kaldı. Sabaha karşı fırtına diner gibi oldu. Dalgalar yine büyük, yine oynaktı ama, bizi dünkü kadar korkutmuyordu. Suyumuz, yiyeceğimiz yoktu ve köpekbalıkları çevremizde dolanıp duruyorlardı kokumuzu almışçasına. Neredeyse sandalımıza çıkacaklardı. Öğleye doğru deniz iyice durulduu. Kızgın tropikal güneşi, tam tepemize dikildi. Bu kez de sıcaktan yanıyorduk. Ne yapacağımızı bilemez durumdayken, ansızın gökyüzünde bir helikopter belirdi. Çılgınlar gibi bağırmaya başladık. El, kol işaretleri yapıyor, şapkalarımızı, ceketlerimizi sallıyorduk. Sonunda bizi gördüler. İyice yaklaşıp, ip merdiveni sarkıttılar. Helikoptere teker teker çıktık. Bizi hemen bağlı bulundukları kurtarma gemisine götürdüler. Daha önce S.O.S. işaretimizi almışlar, ama hava bozukluğu yüzünden kurtarmaya gelememişler. Sonra bir askerî uçak gemisine haber salmışlar, o da aramaya çıkmış. Helikopter, uzun aramalardan sonra bizi buldu.

Ülkü:

— Çok korkmuş muydunuz amca? diye sordu.

— Elbette korktum.

— Kaptan?

— Ben de merak ediyordum. Bugün sordum, o da çok korktuğunu, ama belli etmemeye çalıştığını söyledi.

Yaşar gülümsedi:

— Bir gün ben, Sydney'den hareket etmiştim, dedi. Bir çiftlikte çalışacaktım. Adam, beni, aşçı yanına yamak olarak almıştı. Çiftliğine arabasıyla gitmiştik. Oldukça uzakta, Kırmızı Çöl yakınlarında bir yerde. Çok büyük bir çiftlikti. Yüzlerce kilometreye yayılmıştı. Can atıyordum gezmeye ama, aşçı korkunç bir adamdı. Bir an başımdan eksik olmadığı gibi, kendisi oturuyor, her işi bana gördürüyordu. Elimden geldiğince görevimi en iyi biçimde yapmaya çalışıyordum. Ama aşçıbaşına beğendirmek ne mümkün! Homurdanıp duruyor, arada sırada beni dövmeye bile kalkıyordu. İlk fırsatta buradan kaçmam

gerekiyordu. Zaten bazı şeylerden de kuşkulanmaya başlamıştım. Çiftliğe hiç de hoşuma gitmeyen karanlık yüzlü birtakım adamlar gelip gidiyordu. Garip, garip olduğu kadar gizli bir şeylerin döndüğünü sanıyordum. Hatta, bir gece, gelen konuğu, gözümün önünde, sofrada vurdular. Suçunun ne olduğunu sordum. Çiftlik sahibi ters ters baktı ve ağzımdan bir şey kaçırırsam, beni de öldüreceğini söyledi. Cesedi alıp götürdüler. Oradan kaçmaya karar verdim ama ne yol biliyordum, ne param vardı, ne de aşçıbaşı beni gözünün önünden ayırıyordu. Buna rağmen, sonunda bir yolunu bulup kaçtım. Sonra adamlar ne oldu bilmiyorum. Trenden trene binerek, aktarmalı olarak tekrar Sydney'e geldim. Bilirsiniz belki, Avustralya'da eyaletler arasında demiryolları ayrı ayrı yapıldığı için, hiç bir tren öteki eyaletlerin rayları üstünde gitmez.

Ali Rıza Bey gülümsedi:

— Doğru, dedi. Şimdi size Avustralya hakkında biraz daha bilgi vereyim.

Çocuklar teşekkür ederlerken, o anlatmaya başladı:

— XVI. yüzyılda, Portekizli gemiciler, Timor adası güneyinde, Avustralya kıyılarına vardılar. Burada geniş bir güney kıtası bulunacağını tahmin ettiler. Devrin coğrafyacıları haritalarında kıtanın kıyılarının Yeni Gine'den Macellan boğazına dek uzandığını ileri sürdüler. Ancak Avustralya'yı gerçekten keşfeden Hollandalılar oldu. 1605'te William Janszoon, Carpantaria körfezini buldu. Ertesi yıl, Luis Vaez de Torres, güney kıtasını keşfetmek için yola çıktı; Yeni Hebrides adalarına vardı. Yeni Gine'yi güneyden dolaşarak, bir ada olduğunu ortaya çıkardı. Güney Doğu Asya adalarına (İnsulinde) yerleşmiş olan Hollandalılar, 1616 ile 1644 yılları arasında Van Diemen'in öncülüğüyle birçok keşif seyahati yaptılar. Bunların en önemlisi Abel Tasman'ınki oldu. Tasman, 1642 - 1643 yılları arasında Avustralya'yı batıdan dolaştı. Tasmanya adasını ve Fiji adalarını buldu. 1644'te

Carpantaria körfezi kıyılarını dolaştı. Güneydeki bu büyük kara kitlesine o zamanlar Yeni Hollanda adı verildi. Kıtanın denizle çevrili olduğu, ancak 1768 - 1771 yılları arasında Yeni Zelanda kıyılarında dolaşarak Avustralya'nın doğu kıyılarına varan ve Torres boğazını geçen Cook tarafından ortaya çıkarıldı. Kaptan Cook, 1770'te, Avustralya'nın güneyinden Botany Boy'e İngiltere adına sahip çıktı. Amerika bağımsızlığını ilân ettiği için, oraya yollanmayan kürek mahkûmları, İngiltere hükümetinin bir kararıyla Avustralya'ya gönderildiler. Ve 1788'de, İngiltere'den gelen Port Jackson'a yerleşti ve Yeni Güney Wales'i kurdu. Bu arada kıta içinin keşfi, mavi dağların bulunması ile başladı. Sonra Muray ırmak havzası, 1817 - 1845 arasında, Oxley, Evans, Sturut ve Mitehell tarafından bulundu. Kıtanın daha uç noktaları Eyre (1839 - 1841), kuzey bölgesi Leichard (1844 - 1848), batı yöresi Gregory (1846 - 1856) tarafından tarandı. Kıtanın güneyden kuzeye baştan

başa geçilmesi için ilk girişim 1861'de Burke'den geldi. Bu girişim, ancak Stuart tarafından, 1862'de, altıncı seferinde gerçekleştirilebildi. Warburton'un, Forrest kardeşlerin, Giles, Miles ve Lindsay'ın keşif seyahatleriyle orta Avustralya ve batı toprakları da tanındı. Ve sömürgeler kuruldu. Altı devletten, Yeni Güney Wales, Yeni Güney Gal, Victoria Mucensand, Güney Avustralya, Batı Avustralya ve Tasmanya'dan kurulu bir federasyondur, Federal bir hükümetin yönettiği kuzey bölgesi (Canberra) buraya dahildir. Avustralya hakkında şimdilik bu kadar bilgi yeter. Yatalım artık, vakit geç oldu.

Verdiği bilgiden ötürü çocuklar amcaları Ali Rıza Bey'e teşekkür ettiler ve yataklarına çekildiler.

Vapurun hafif, ninni gibi gelen sallantısında deliksiz bir uykuya daldılar.

ON BİRİNCİ BÖLÜM

EMİZ HAVA ALMAK istediği zaman insanın gezinti yapabileceği, yalnız iki güvertesi olan, iki yüz metre uzunluğundaki gemide, çocuklar uzun bir araştırma yaparak kamaralarını altüst edeni aradılar. Sanki yer yarılmış, adam içine girmişti, ya da saklandığı kamarasından dışarıya çıkmıyordu. O sırada Ali Rıza Bey, elinde dürbünüyle dolaşıyordu. Birden bir yöne tutarak ayarını yaptı. Kısa bir süre sonra, çevredeki tüm yolcuların aynı yere baktıklarını fark eden Ülkü sordu:

— Neye bakıyorsun amca?

— Yoksa uçan balıkları mı gördünüz? diye sordu, Yaşar.

Ali Rıza Bey cevap verecek yerde dürbünü uzattı:

— Al bak!

Yaşar dürbünü alıp baktı:

— Hiç bir şey görmüyorum.

— Oraya değil, sağa bak.

— Evet, bir deniz uçağı var. Ne arıyor acaba orada?

— Kim bilir!

Martı, ardında ak köpükler bırakarak gidiyordu.

— Adelai'de uğrayacağımızı söylüyorlar amca, dedi, Ülkü. Kaptan'a bir sorsana, doğru mu söylenenler?

— Doğru olabilir. Hatta gerekirse gemi yarı yoldayken geri döner ve yük alır.

O sırada bir gürültü duyup dinlediler. Bir yolcu gemi kâtibine çatıyordu:

— Ne biçim gemi bu? diye bağırıyordu.

— Ne olmuş gemiye?

— Daha ne olacak? Tarifeye falan uyduğu yok. Sydney'de bir buçuk gün

kalacağımızı programda özellikle belirtmişlerdi. Oysa beş altı saat kaldık. Ben yabancıyım. Dünya kadar para verdim. Sydney'i, Avustralya'yı görmek istiyorum.

Bir başka yolcu söze karıştı:

— Şimdi de Fremantle ve Perth'de üç saat kalacağımızı söylüyorsunuz. Programda ise on iki, on altı saat arasında kalacağımız yazılı. Siz korsan mısınız yoksa?

Gemi kâtibi gülümsemeye çalıştı:

— Haklısınız, dedi. Ama fırtına bizi yolumuzdan alakoydu. Gemicilikte evdeki pazar hiç bir zaman çarşıya uymaz.

— Bunu sizin düşünmeniz ve ona göre bir program düzenlemeniz gerekirdi. Üstelik fırtına dediğiniz şey hafif bir rüzgârdı.

Gemi kâtibi kızmış göründü:

— İyi ama, Adelai'de tarife dışı birkaç saat kaldığımız zaman, sesinizi hiç çıkarmadınız.

Yolcu bu sözün altında kalmadı:

— Oraya kendi yararınız için uğra-

dınız. Yük aldınız. Bir de fırtınaya uğradık diye yalan söylüyorsunuz. Küçük bir deniz kabarmasını bize fırtına diye yutturacaksınız neredeyse.

Onları dinleyen yolcular homurdandılar.

Gemi kâtibi:

— Eğer Fremantle'den tarifeye göre ayrılsak, yitirdiğimiz zamanı kazanırız.

— Oraya vardığımızda hava kararmış olacak. Bir şey göremeyeceğim.

— Perth'de şenlik düzenlendi.

Yolcular şenlik sözüne güldüler. Sonra sormaya başladılar. Yeni programı öğrenmek istiyorlardı.

Şikâyetçi yolcu bir köşeye çekildi, somurttu.

Ali Rıza Bey gülümsedi:

— İşte bizim Martı böylesine plansız programsız bir gemi, dedi.

Çocuklar birdenbire kendilerini izleyen adamı gördükleri için, Ali Rıza Bey'in sözlerini dinlemediler, koştular. Onu yakalamak, hangi kamarada gizlendiğini öğ-

renmek istiyorlardı. Ama adam birden göründüğü gibi yine birden kayboluverdi.

Yaşar öfkeyle söylenirken çevreyi gözlüyordu:

— Nereye kayboldu bu?

Ülkü mırıldandı:

— Sanki yer yarıldı, içine girdi.

Kendilerini günlerden beri izleyen adamı bulamayınca geriye döndüler. Ali Rıza Bey, onları büyük bir heyecanla karşılayıp, ansızın nereye gittiklerini sordu. Çocuklar başka şeyler anlatarak, amcaya gerçeği söylemediler. Zaten az sonra tüm geminin can filikası eğitimi vardı. Yolcularla mürettebat, gezinti güvertesinde karşılıklı dizildiler. Mürettebat yalnız gemiciler değil, aşçılar, kamarotlar, makinistler, telefon santralı memurları, hastabakıcılar ve öbür yolcular, kabare artistleri, orkestra sanatçılarıydı. Yarım saat, şakalar ve herkesin birbirini incelemesiyle geçti. Çocuklar, bu arada kendilerini izleyen adamı görmek için güvertede boşuna arandılar gözleriyle.

Yolculardan bazıları, can filikalarının yerinde çürüyüp paslandığını, bir felâket olursa gemicilerin kendilerini bile kurtaramayacaklarını öne sürdü.

Kaptan, İkinci Kaptan, Birinci Subay eğitime falan boş veriyorlardı.

O sırada yolculardan biri, oksijen tüplerini sürükleyerek yanlarından geçen gemicileri gösterdi:

— Her an bir kaza olabilir! diye kızgınlıkla söylendi.

— Haklısın.

Gemiciler, oksiasetelin kaynak aletlerinin yanında, büyük bir umursamazlıkla sigaralarından yaktılar. Bir can filikasının altına katranlı muşamba serildi ve filikanın paslanıp, boyası gitmiş yerleri raspalanmaya başlandı.

Ali Rıza Bey, durumu görünce kızdı:

— Sorumsuzluk örneği bu gemi, dedi. Kaptan'a söyleyeceğim.

Onun sözlerini duymuş olan gemicilerden biri cevap verdi:

— Boşuna bir şikâyet olur. Bu gemi

hurda artık. Her yanı dökülüyor. Küçücük bir fırtınada batar.

Hepsi sustular. Ne söyleyeceklerini, ne düşüneceklerini bilemediler.

— Eğer Kaptan işinin ustası olmasa, durum çok kötü olur demek ki! dedi, Ülkü.

Yaşar sesini çıkarmadı. Masmavi denize, ufuklara baktı endişeli gözlerle.

Ali Rıza Bey iyiden iyiye sinirlendi. Kaptan'ı görmeye gitmeden önce sigarasını yaktı.

İnsana yalnızlığını duyuran kocaman, uçsuz bucaksız bir deniz vardı önlerinde.

ON İKİNCİ BÖLÜM

REMANTLE eğlence ve gezi programı yetersizdi. Bir yabancı, her şeyden önce verdiği paranın karşılığını almak ister. İlginç yerler; camiler, kiliseler, müzeler, köprüler, yollar, anıtlar ve doğal manzaralar görmek ister. Oysa bu gemide günler sıkıcı, durgun geçiyordu. Hava sıcaktı. Ve yolcular, geminin habire rötar yapmasından şikâyetçiydiler.

Çocuklar, gazeteye, bir iki yazı göndermişlerdi uğradıkları limanlardan. Ama peşlerinde dolaşan, kamaralarını didik didik arayan esrarengiz adamdan tek satır olsun söz etmiyorlardı.

Yolculardan biri:

— Böyle giderse, bu gemi birkaç ay

sonra ancak Avrupa'ya varır, dedi. Her limana uğruyor, hatta programda olmayan limanlara bile. Ama öyle uygunsuz zamanlarda uğruyor ki, hiç bir yeri göremiyor, gezemiyoruz.

Geminin belli bir program uygulamaması, yolcuların şikâyetine yol açsa bile, çocukların çok hoşuna gidiyordu. Yeni yerler görmek, serüvenler yaşamak ve yazmak istiyorlardı.

Önlerinde bir yığın uğranılacak liman vardı.

■

ALİ RIZA BEY:

— Yeni ayak basacağımız bu ülke hakkında bilginiz var mı çocuklar? dedi.

— Evet, dedi, Ülkü. Az önce Yaşar'la birlikte ansiklopedileri karıştırdık. Endonezya, nüfusu yüz on beş milyon kadar olan bir ülke. Her yıl da iki milyon artıyor. Yağsız, sarı derili, moğol tipli ve kısa boylu insanlar bunlar.

Yaşar:

— Japonya gibi adalar üzerinde kurulmuş, kökü çok eskiye, tarihöncesine dayalı bir uygarlık, dedi.

Ali Rıza Bey gülümsedi:

— Doğru, Endonezya'nın bulunduğu adalarda, başlangıçta zenci ırkından insanlar yaşardı. Sonra Çin Hindi yarımadasından hareket edip, dalgalar halinde takımadalara yerleştiler. İngiliz, Fransız, Hollandalı, Çin, Japon gibi çeşitli ulusların egemenliği altında yaşadıktan sonra yakın bir geçmişte bağımsızlıklarına kavuştular.

Ülkü söze karıştı:

— Endonezya, Güney doğudaki bu oldukça uzak ülke, Hollanda Hindistan'ı adalarının çoğunu içine alır. Kuzeyde Büyük okyanus ile Güney Çin denizi, güneyde ise Hint okyanusu arasında 1.492.-00 kilometre kare toprağa sahiptir. Başkenti Cakarta, en büyük kenti Surabaya'dır.

Kaptan piposunu ateşleyip bir iki nefes çektikten sonra:

— 1950'de kurulan bu yeni devletten ben de söz etmek istiyorum size, dedi. Başlıca adaları batıdan doğuya şunlardır: Sumatra, Cava, Madura, Bali, Lombok, Sumbaya, Flores, Suba, Timor (Portekiz' le paylaşılmıştır.) Bu dizinin kuzeyinde Borneo'nun bir kısmını, Celebes (Sulevesi) Moluk adalarını ve Seram'ı içine alır. Ayrıca Yeni Gine de (İrian) bugün Endonezya'ya bağlıdır.

Ali Rıza Bey:

— Evet, dedi. Yaklaşık olarak 4800 kilometre uzanan dağlık, 3000 kadar ada dizisini kapsar. Yanardağları lavlar püskürtür durur. Zelzelesi boldur. Nüfus yoğunluğunun çokluğunu büyük adalar toplamıştır.

Kaptan:

— Endonezya adaları, Ekvator boyunca uzanır; diye tamamladı. Bu bakımdan, tüm adalar sık tropikal iklim bitkileriyle kaplıdır.

Petrol, maden kömürü, bakır, kalay madenleri zengindir. Yerüstü servetleri

olarak baharatlar, kınakına, hindistancevizi, şekerkamışı ve kauçuk ağaçlarını sayabiliriz.

Endonezya'da çeşitli ırklar olduğu gibi, çeşitli diller de konuşulur.

Ülkenin yüksek volkanik zirveleri, deniz etkilerini engellemez; adaların darlığı ise bu etkileri arttırır. Ekvatorda bulunduğu için, en sıcak ve nemli bölgelerden biridir.

Kalimantan'da ve Sumatra'nın iç kesimlerinde göçebe kabileler yaşar. Kalimantan Dayakları, Sumatra Batakları gibi. Çoğunun yaşamı ilkeldir. Çiftçilik ve balıkçılıkla geçinirler.

Endonezya'yı, derin denizaltı çukurları çevreler, Kuzeyde Celebes denizi (8.547 m.), doğuda Banda denizi (7.360 m.), güneyde Cava çukuru (7.450 m.) dir.

İkinci zamandan kalma mercan kayalıkları, 2000 metreye dek yükselmiştir.

Yaşar:

— Ülkücüğüm ilk fırsatta Endonezya'yı gezmeliyiz, dedi.

— İyi olur.

Kaptan gülümsedi:

— Mademki dünyayı gezmeye kararlısınız, gezmelisiniz, dedi.

Ali Rıza Bey sesini çıkaracak yerde, piposunu yaktı.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÜNEŞ DOĞARKEN, Martı, Endonezya adası Bali'nin gelgitli büyük ağızlarından birine demirledi.

Çocuklar erkenden kalkmışlar, küpeşteye dayanıp çevreyi gözlemeye koyulmuşlardı.

Deniz, cilâlanmış bir maden gibi ışıldıyor, yumuşak bulutlarla dokunmuş olan soluk mavi gökyüzü, durgun bir sıcaklık içinde uzanıyordu. Yanardağ lavlarından oluşan yeşil eğriler sisli sulara iniyor ve henüz çok erken olmasına rağmen, setler halindeki yeşil ve sarı pirinç tarlalarında insanlar çalışıyordu. Sık çalılıklar içindeki köylerin kıyılarına, ince

yapılı balıkçı kayıkları çekilmişti. Bir kısmı da serpilmişçesine denize açılmıştı.

— Rıhtım şurası olacak, dedi, Ülkü.

— Evet, dedi, Yaşar.

Nehirdeki bir dirseğin ardında ve iki buçuk mil uzakta olduğu için rıhtım görünmüyordu.

Küpeşteye dayanmış olan çocuklar, kendilerini çiğneyip geçmediği için birkaç balıkçının teşekkür anlamında el sallaması karşısında heyecanlanmışlar, duygulanmışlardı. Birkaç dakika içinde, okullarda okutulan coğrafya kitaplarının hiç birinde sözü edilmeyen en azından birkaç ilginç şey görmüşlerdi.

Yanlarına sokulan biri:

— Kıyıya ne zaman çıkacağız acaba? diye sordu.

Ülkü cevap verdi:

— Sanırım biraz sonra.

— Endonezyalıların bir âdeti vardır. Tok karnına karaya çıkmazlar.

Zaten Endonezyalı gümrükçüler gemiye yanaşmışlar, kontrol yapıyorlardı.

Hava bunaltıcı derecede sıcaktı.

Sabah yemeğinden sonra gemiye yanaşan kocaman bir motora itişe kakışa dolmuştular. Motor, direğin burnundan kıvrılarak küçük limana girdi. O zamana değin konuşmamış olan Ali Rıza Bey:

— İlginç şeyler göreceğiz galiba çocuklar! dedi.

Geminin adaya uğraması nedeniyle Den Pasar kenti tatil yapmış, halk yolcuları bekliyordu. Kenti otobüsle gezecekleri için araçlar bir kenara çekilmiş, şoförleri hazır bekliyorlardı.

Rıhtım kalaslardan yapılmıştı. Eğer yardım edenler bulunmasaydı, motordan inip çıkmak zor olacaktı.

Bir anda kendilerine sepet, el boyaması kumaşlar, hatıra eşyaları satmak isteyen bir yığın insanın arasında kaldılar.

Ali Rıza Bey, çocukları kollarından tutup, bekleyen otobüslere doğru sürükledi.

Sırtlarında çok ince giysiler, başla-

rında süslü taçlar olan kızlar, hoş geldiniz dansı yapıyorlardı.

Görevlilerden biri, elindeki bir megafonla, kıyıya çıkan yolculara otobüslere binmelerini ihtar ediyordu.

Çocuklar ve Ali Rıza Bey, otobüste zar zor bir yer bulup oturdular. Az sonra hareket edildi. Çeşitli yerleri dolaşmaya başladılar. Ağaç işlemelerini, kutsal eşekleri, öküzleri ve tapınakları ilgiyle seyrettiler. Ali Rıza Bey, çocuklara Endonezya hakkında kısaca bilgi verdi. Sonra «Legong» denilen bir dans seyrettiler. Göz kamaştıran altın ve canlı renklerle süslü giysiler içinde ve önce canlı sonra birden yavaşlayan tam bir güneydoğu Asya orkestrasının eşliğinde, her biri kendi başına hareket eden kızlar tarafından oynanıyordu bu. Dansa katılan kızların ağır, ama karışık el, parmak ve ayak bileği hareketleri, başlarını ustaca döndürüşleri, bedenlerini eğişleri; evliliğe gösterilen sadakati, iyi ile kötü arasındaki sonsuz çatışmayı yansıtıyordu.

Kalabalığın arasında kendilerini izleyen adamı gördüler birdenbire. Ama yine, görmeleriyle kaybetmeleri bir oldu. Adam sanki bukalemun gibi hemen bulunduğu yerin rengine uyup, kaybolmasını biliyordu.

Bu arada yolculardan birinin parası çalındı. Bir başkasının da fotoğraf makinesi ortadan yok oldu.

Parası çalınan adam üzüntüsünden ağlıyor, bundan sonra geziye nasıl devam edeceğini düşünüyor, önüne gelene dert yanıyordu. Polise baş vurması boşuna oldu. Tüm uğraşmasına rağmen, polis, hırsızı yakalayamadı.

Yaşar düşünceli düşünceli başını salladı:

— Hırsız, belki de o adam.

— Olabilir, dedi, Ülkü.

— Onu bir yakalasak...

— Yakalayamadığımıza göre parası çalınan adama yardım edelim.

— Nasıl?

— Tüm yolculara durumu anlatalım.

— Çok iyi olur.

Ali Rıza Bey, çocukların bu kararına sevindi:

— Aferin, dedi.

— İlkin gemiye gidelim, dedi, Ülkü.

Zaten hareket saatı gelmişti. Yeniden motora doluştular.

Sabahki durgun deniz çarpıntılıydı. Zar zor çıktılar gemiye. Bazıları rahatsız oldukları için uygun bir liman olmadıkça bir daha gemiden ayrılmamaya karar verdiler.

Çocuklar hemen Kaptan'ın yanına koştular ve parası çalınan adamın durumunu anlattılar. Kaptan da üzüldü ve yolcunun gideceği yere kadar parasız seyahat etmesi için, elinden geleni yapacağını söyledi.

Çocuklar, geminin vericilerinden yararlanarak, durumu yolculara duyurdular. Çoğu yardıma koştu ve adamın yurduna dek sıkıntı çekmeden ulaşabileceği bir para sağlandı. Zavallının gözleri yaşlarla doldu, toplanan parayı alırken kendisine

yardım edenlere tekrar tekrar teşekkür etti.

Biri homurdanarak güvertedeki gemiciyle, subayı gösterdi. Gemici oksijen kaynağı ve çekiçlere rağmen iş görmemekte direnen bir mataforayla, filikasını inceliyordu. Matafora sonunda kımıldadı.

Durumu izleyen yolcu, bu işlerden anlayan biri olmalı ki, çocuklara sordu:

— Can filikasının altını gördünüz mü?

— Hayır, dedi, Ülkü.

— Bitmiş. Denize dayanacak sağlamlıkta değil. Zaten filikayı nasıl olsa indiremeyeceklerine göre...

Küçük, üstü başı ıslak bir çocuk güverte boyunca ilerliyor, yolcular arasında ağlayarak anne ve babasını arıyordu.

Gemiciler işlerini bitirince, oksijen tüpüne bir ip geçirerek Güneş Güvertesine çıkan merdivenin altına doğru sürüklenmeye başladılar. Bazıları ne olur ne olmaz diyerek çevreden uzaklaştılar. O sırada Güneş Güvertesine çıkan merdive-

nin yanında ip kopunca, tüp gürültüyle düştü, savrularak yuvarlanmaya başladı. Ülkü, ağlayarak annesiyle babasını arayan çocuğa tüpün çarpacağını gördü. Yerinden sıçradığı gibi çocuğu kavradı ve bir lastik top gibi havaya sıçradı. Tüp ayaklarının altından savrulmuş bir gülle gibi geçti. Oyun oynayan başka çocuklara doğru yuvarlanmaya başlayınca bu kez Yaşar koştu. Tüpün yolunu değiştirmeye çalıştı. Yetişen gemicilerle birlikte zorlukla tutarak, kötü bir kazayı önlediler.

Küçük çocuğun annesiyle babası, haberi duyunca gelip Ülkü ve Yaşar'a teşekkür ettiler, onları yemeğe çağırdılar. Yemek boyunca da durumlarını anlattılar. Avustralya'ya para kazanmak için gelmişlerdi. Ama işleri, umdukları gibi gitmemişti. Eldeki avuçtakileri de satarak yine yurtlarına, İngiltere'ye dönüyorlardı. Yolculuk için gereken 2000 doları güçlükle ödemişlerdi. Şimdi orada ne yapacaklarını düşünüyorlardı.

Çocuklar, bu mutsuz aileden üzüntüyle ayrıldılar... Çoktan görmedikleri kendi yurttaşları gibi, Martı'da bir yığın insan daha vardı. Çoğu gittikleri yerde ne yapacaklarını bilemiyor, daha şimdiden gelecek günlerin endişesiyle kıvranıyorlardı. Yaşar onları çok iyi anlıyordu. Annesiyle babası ölünce çölü yalvara yakara bindiği bir kamyonda aşmıştı. Çok iyi anımsıyordu şu anda. İkide bir kangurular yolun üstüne sıçrıyor, sonra geri fırlayıp, çalılıklara giriyorlardı.

Yol kenarlarındaki hayvan leşleri, sığır ve at sürüleri, saksağanlar, karın altındaki cepte yavrularını taşıyan kangurular çok şaşırtmıştı onu. Anladığına göre ölü hayvanların çoğuna yoldan geçen araçlar çarpmıştı. Bazıları da susuzluktan ölmüştü. Apak hayvan kemikleri aklına geldi. Yapı iskelelerini akla getiren hayvanların kurumuş dere yataklarındaki cesetleri üstünde, yırtıcı kuşlar dört dönüyordu.

Bazıları yanmış, bazıları tersine dön-

müş, yan yatmış, işe yarar parçaları alındıktan sonra kendi haline bırakılmış arabalar vardı yol kenarlarında.

Kuzey bölgelerinde, toz bulutlarının ardından yağmurların boşandığını görerek şaşırmıştı. Rüzgârların önüne kattığı kırmızı renkli dev toz bulutları geniş düzlükleri kaplıyor, sonra yağmura karışıyordu. Bir defasında kemiklerine dek ıslanmıştı. Yağmur, kırmızı tozu çamura döndürüyordu. Derin tekerlek izleri kayganlaşıyor, kocaman kamyon çukurların birinden kurtulup, ötekine giriyordu. Kaymayı önlemek için kullandığı takozlar yüzünden bir defasında az kalsın hayatını kaybediyordu. Çimento gibi sertleşen çamur kamyonu yürümez hale getirmiş, şoför, oturduğu yerden, bu çamurları temizlemesi için emirler yağdırmıştı. Yaşar, iliklerine dek ıslanmış, çamura bulanmış olarak kente ulaştığında, adım atacak durumda değildi. Şoför çekip gitmişti. Onu gören kentlilerden birkaçı durumuyla ilgilenmiş, çamuru hemen temizlemezse

taş gibi donacağını, sonra da üzerinden hiç çıkaramayacağını söylemişlerdi. Bir benzin istasyonunda hortumla yıkamışlardı onu. Sonra da kuru eski giysiler vermişlerdi iyi yürekli insanlar. Ertesi gün Cueensland'in şekerkamışı, tütün tarlaları ve muz ağaçlarını güneş kavuruyordu. 45 derece ısı vardı.

Eyre karayolundan, Alice Springs ve Darwin arasındaki çölde 954 mil uzanan yolda, saatta 60 mille giden bir araba bulmuştu. Birçok kaza görmüştü ama, az önce onları geçen ve ilerde bir kamyona bindirip kafaları kopan insanları günler günü aklından çıkaramamıştı. Tüm tehlikesine, geminin eskiliğine, hurda oluşuna rağmen, bu yolculuk Yaşar'a çok rahat görünüyordu.

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÇOCUKLAR VE ALİ RIZA BEY, Kaptan'ın yanına çıktılar. O sırada yanlarına bir grup ziyaretçi geldi. Gemi yönetiminin nasıl olduğunu merak ediyorlardı. İçlerinde Yeni Zelandalı bir koyun yetiştiricisi de bulunuyordu. Oraların koyunu ünlüydü. Adamın büyük meraları, otlakları vardı. Başına kocaman bir şapka, boynuna da kocaman bir fotoğraf makinesi yerleştirmişti:

— Daha kaç yıl çalışır bu gemi kaptan? diye sordu.

Kaptan gülümsedi:

— Bakımına bağlı ama, sanırım birkaç yıl daha.

Martı'nın şirket müdürü:

— Şimdi yeni gemiler yapılıyor, ama biz eski gemileri tercih ediyoruz, dedi.

— Neden?

— Eski gemiler oturaklı olurlar da ondan.

Kaptan, ziyaretçilere, köprünün görevini, neden kalbi ve beyni olduğunu açıkladı. Radarı, Cayro pusulayı gösterdi. Bakmak için manyetik pusulayı çekti. Yalpa sırasında geminin yataylıktan ayrılış oranını belirten pusulayı gösterdi. Gereç, iskele ya da sancağa en çok 30 derecelik bir yataylıktan ayrılma oranı belirtiyordu. Daha fazla yatarsa alabora olabilirdi.

Yeni Zelandalı merakla sordu:

— Denge sağlayıcı gereçleriniz yok demek?

— Yok.

Yeni Zelandalı gülümsedi, korkacak yerde.

Kaptan, güven verici bir sesle:

— Bu gemiye bir şey olmaz, dedi.

Ben kocaman gemilerin kayık gibi sallandığını gördüm.

Başka bir ziyaretçi atıldı:

— Sıkı bir kasırgaya rastlarsak hemen dibi boylar mıyız Kaptan?

— Hayır. Kaç tane kasırga atlattı bu gemi. Güney Amerika açıklarında, dalgaları karşılamak için manevra bile yapamamıştık.

— Sonra nasıl kurtuldunuz?

— Açıldık ve makineleri tornistan çalıştırdık.

— Singapur'a zamanında varabilir miyiz?

— Varırız.

Bir başka ziyaretçi radarın çalışmadığını görünce, hiç çarpışma yapıp yapmadıklarını sordu.

Kaptan yine gülümsedi:

— Çarpışmaların radarla ilgisi yoktur. Bu olaylar genellikle kıyıda ve siste olur. Siste ya da karanlıkta karşılıklı yol alan iki gemi radarla birbirlerini görürler ama, ne birbirlerinin hızlarını ne de bü-

yüklüklerini bilirler. Rota değişikliğini de fark edemezler. İkisinin birden rota değiştirdiği olur. Yeni rotalarında karşılıklı yol alırlar, birbirlerini gördükleri anda ise iş işten geçmiş olur. Sisli havalarda kaptanlar durmaktan hoşlanmadıkları için, sancağa dönmeye çalışırlar. Üç yüz, ya da daha boylu tankerleri düşünün bir kez. Kolaylıkla manevra yapamayacakları için ne büyük bir facia çıkar ortaya.

Bir yolcu söze karıştı:

— Böyle havalarda radar gözden iyi midir Kaptan?

— Hayır. Kurallara uyulursa siste ve karanlıkta elbette radar iyidir.

Ülkü merak ettiği için sordu:

— En sert deniz hangisidir Kaptan?

— Bana göre Kuzey Atlantik denizlerinin havası en sertidir. Bin bir tehlike vardır. Sisi, beklenmeyen fırtınaları buz dağları da cabası... Pasifik okyanusunda seyreden gemilerde olduğu gibi, güvertede şezlong falan bulamazsınız. Kocaman dalgalar yalar bazen oraları,

Yaşar gülümseyerek sordu:

— Kaptanın görevi nedir?

Kaptan ondan yana döndü:

— Her zaman her şeyden sorumludur. Hatta kılavuz kaptanlar gemide bulunduğu zamanlar bile...

— Şu anda ısı kaç derece? diye sordu bir yolcu.

— Hava sıcaklığı 35, denizinki 20, kıyılar 33 derece...

Kaptan daha fazla konuşmadı, işiyle meşgul göründü. Ziyaretçiler çekilip giderlerken, çocukları durdurdu, onları seyir kamarasına götürdü:

— Burada kalmanızda sakınca yok. Soracağınız bir şey varsa sorun. Büyük geziniz sırasında, size gereken bilgileri vermeye hazırım.

Çocuklar gördükleri renkli işaretlerin ne olduğunu sordular.

— Şunlar yakıtı tam olarak belirten işaretlerdir. Mavi işaret su, kırmızı yakıt. Bazıları gördüğünüz gibi boş, bazılarında safra var. Bazıları da yarı dolu. Geminin

dengesi ve yönetimi bakımından kaptan her zaman bu bilgilere gereksinme duyar.

O sırada gemide disiplini kurmakla görevli İkinci Kaptan içeriye girdi. Önemli bir şey söyleyecek olmalı ki, Kaptan, çocuklardan özür dileyerek kendilerini yalnız bırakmalarını istedi.

Martı, uğrayacağı limanda çok az kalacağı için, yolcular yine pek fazla bir şey göremeyeceklerdi.

Ama daha çok, çocuklar umduklarını bulamamışlardı. Canları sıkılıyordu. Gazeteye bir şeyler yazmaları gerekliydi. İki gemicinin birbirlerini öldürürcesine kavgasından başka olağanüstü bir şey geçmemişti. Gemi doktoru yaralarını sarmış, Kaptan da onları cezalandıracağını söylemişti. Yeniden kavga ederlerse soluğu karada alacaklardı. Çocuklar bir ara karaya çıkıp başka bir gemi ya da uçakla yollarına devam etmeyi düşündüler ama, Ali Rıza Bey razı olmadı. Kör topal bu

gemiyle yolculuklarını sürdüreceklerdi. Son verdikleri karar bu oldu.

Yaşar ve Ülkü, güvertede gezerken birden uzun süredir kendilerini izleyen adamla burun buruna geliverdiler. Adam kıpırdayamadı bile, olduğu yerde kaldı. Çocuklar da onun kadar şaşırdıkları için bir an oldukları yerde durmuşlardı. Yaşar hemen kendisini toparlayıp adamın arkasına geçti. Böylelikle onun kaçmasını önlemiş oluyordu.

Ülkü, durumu kavradığı için sordu:

— Bizden ne istiyorsun? Bizi durmadan niçin izliyorsun?

Adamın şaşkınlığı geçmiş, soğukkanlılığını kazanmış olmalı ki, yarım bir dönüş yapıp, arkasını geminin soğuk demirlerinde dayadı. Böylelikle güvenliğini sağlamış oluyordu, ama iki yanını çevirmiş olan çocuklar, her an üzerine atılmaya hazırdılar.

— Ben sizi neden izleyeyim?

— Kaç kez sizi ardımızda gördük.

— Rastlantı olabilir.

— Ya kamaramızı aramanıza, ortalığı altüst etmenize ne buyrulur?

Adam, gülmeye çalıştı:

— Beni çok ağır biçimde suçluyorsunuz, dedi. Sizi kaptana şikâyet edebilirim.

Yaşar güldü:

— Biz de durumu ona tüm açıklığıyla anlatabiliriz.

Adam birden elini ince beyaz ceketinin cebine atınca, Yaşar olanca gücüyle onun kolunu tuttu.

— Silâh çekecek değilim, size kimliğimi gösterecektim.

Yaşar, kuşkulu adamın kolunu bırakti. O da elini cebine sokup, kimliğini belirten bir kart çıkardı. Çocuklara gösterdi. İkisi de karta şaşkınlıkla baktılar.

— Bir basın kartı bu, dedi, Ülkü.

Adam çok ciddî olarak:

— Evet, ben bir gazeteciyim, dedi.

— Peki, bizim kamarayı karıştıran kim?

— Bilmiyorum. Benden kuşkulanmakta haklısınız. Çünkü sizi korumakla

görevlendirildim gazete tarafından. Hakkınızda bağlı olduğum gazeteye durmadan bilgi veriyorum. Yanınızda amcanız olmasına rağmen güvenliğinizi sağlamaya çalışıyorum.

Yaşar:

— Niçin yanımıza gelip daha önceden kendinizi tanıtmadınız? dedi.

— Sizi gizlice izlemek zorundaydım.

— Biz de sandık ki?

— Ne sandınız?

— Sizi bir hırsız, bir haydut sandık.

Adam güldü kızacak yerde:

— Adım Jim, dedi.

— Memnun olduk.

— Kendinizi tanıtmanıza gerek yok, ben sizleri tanıyorum.

Elini uzattı.

■

YALNIZ KALDIKLARINDA, Ülkü, Yaşar'a sordu:

— Sen bu adamın sözlerine inandın mı?

— Hayır.

— Ben de inanmadım ama, inanmış göründüm. Bakalım ne gibi fırıldaklar çevirecek. Gözümüzü dört açalım. Tekin değil bu adam.

— Evet. Uyanık olalım.

Çocuklar, Ali Rıza Bey'e hiç bir şey açmadılar. Onu endişelendirmek istemiyorlardı. Ama adamın tüm hareketlerini kontrol altında tutmaya çalıştılar. Böylelikle onun gerçek kimliğini öğreneceklerdi.

— Yeni bir serüven başlıyor galiba? dedi, Ülkü.

— Öyle görünüyor, dedi, Yaşar.

Martı, masmavi, sonsuz gibi görünen denizi hışırdayarak yarıyordu.

Çocuklar gülümseyerek bakıyorlardı çevreye.

Hiç bir engel önlerinde duramaz, kimse onları korku'amazdı.

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

APTAN'IN HİZMETİNE BAKAN gemici, sabah saat dörde doğru, onu sarsarak uyandırmaya çalıştı. Sonunda gözlerini açtı Kaptan:

— Ne var, ne oluyor?

— Hava kötüleşiyor efendim. Üstelik limana gireceğiz.

— Kalkıyorum. Çocukları da uyandır.

— Baş üstüne.

Gemici, Yaşar ve Ülkü'yü uyandırmaya gitti. Onlar da geminin limana girişini görmek istiyorlardı.

Martı, Singapur'un sekiz mil güneyindeki Straat Durian'a giriyordu. Otuz

mil kadar öteden, ufukta şimşek çaktı, bir ışık yanıp söndü.

Hava buhar gibi sıcak, ama son derece sakindi. Singapur yakınlarındaki adalar ve burunlarla dolu bu bölgede, ağır bir trafik vardı. Bununla birlikte Martı'nın henüz hız kesmesinin bir gereği yoktu. Nasıl olsa az sonra rahat manevra yapması mümkün olamayacağı, zaten böyle bir şeye gerek kalmayacağı için hızını kesecek, dikkatli davranmak zorunda kalacaktı.

Biri kısa, öteki uzun dalgada olmak üzere iki radarı çalıştırdı. Ama radarlara bakmak gereksinimi duymadı Kaptan.

Trafiğin az, manevra alanının bol olduğu açık denizde, radar yüksek hız yapma olanağı sağlıyordu. Dünyanın en dolu deniz yollarında, manevra alanları çoktu.

Kaptan Tom, çeşitli nedenlerle tarifeyi tam olarak uygulayamadığı için, çoğu kez güvenlik falan düşünmeyecek durumda kalıyordu. Her an kaza olabilirdi

ama, çare yoktu. Vardiya subayının hızda değişiklikler yaptığını belirten gemi jurnalı, soruşturmada kendi aleyhine olurdu.

Gemi son hızla karaya yaklaşıyordu. Işıkları, yaramaz ateş böcekleri gibi çevreyi sarmaya başlamıştı.

Kaptan, yaklaşan gemilerin ışıklarını izledi. Sisli bölgeye gelince de işini radarla sürdürdü. Radar, geminin menzilini göstermekle birlikte, gidiş yönünü de belirliyordu. Zaman, kerteriz ve menzili dikkate almasıyla da, geminin rotasını buluyordu. Gemi, anî bir rota değişikliği yapmadığı sürece tehlike yoktu. Eski kaptanlar, işin kurnazlığına kaçarlar, çarpışma anında kendi gemilerinin iskele tarafında hasar olmasını sağlayacak biçimde manevra yaparlardı. Böylelikle suçlu öteki gemi olurdu. Çünkü hiç bir gemi, iskelesindeki bir gemiyle çarpışmayı önlemek için rotasını değiştirmek zorunda değildi. Ama bu yöntem, ancak açık havalarda ve gemiler arasında oldukça uzun

aralıklar bulunduğu zamanlar denenebilirdi.

Kaptanın görevi, yolcuların güvenliğini korumaktı.

Martı bir burnu dolanıyordu. İzlenmesi gerekli bu güvenli yol, burnun üç mil açığıydı. Gerektiğinde, her türlü manevranın yapılabileceği bir açık deniz vardı ardında.

Sisten hemen sıyrıldılar. Kaptan, gemiyi dar bir kanala soktu. Gemiler burada Cebelitarık Boğazı'nda olduğu gibi trafik geçidini izlemek zorunluğunda değillerdi. O yüzden tehlike büyüktü, her an bir çarpışma olabilirdi.

Erkenden kalkıp Kaptan'ın yanına gelen ve durumu gören çocuklar sordular:

— Buradan daha sıkışık olan limanlar var mı?

Kaptan güldü:

— Olmaz mı? Manş Denizi âdeta adım atılmayacak derecede gemiyle doludur ve her yıl yığınla kaza olur. En yoğun trafik, yeterli genişliğin beş milin üstünde

olduğu Dover ile Varne arasındadır. Trafik yoğunluğunun daha az olduğu Colbart ile Cape Gris - Nez arasındaki yolu kullanırım. Burada genişlik yedi mildir, seyir kolaydır. Manş denizinde başka tehlikeler de vardır. Ana deniz yolunu keserek İngiltere'den Fransa'ya geçen çok hızlı feribotların kalkış ve gelişleri kuzey Foreland'e bildirilir. Öteki gemiler de transmisyonları dinleyerek bir çarpışmayı önlemeye çalışırlar. Manş denizinde bir vardiya subayının, radarına baktığı zaman yığınla gemi görmesi işten değildir.

Şafak, toz pembe bir renk cümbüşü gibiydi.

Bir yığın küçük tekne, Çinlilerin «Sampan» dedikleri altı düz kayıklar vardı çevrelerinde. Teknelerin kabalığı hoşa gider biçimdeydi. Hasırdan yelkenleri, bambu parçalarıyla yatay bir biçimde pekiştirilmişti. Bir fırtına patlar patlamaz yelkenleri mayna edilebilirdi.

Çocuklar sevinç ve ilgiyle çevrelerine

bakıyorlar, bol bol fotoğraf çekiyorlardı gazeteye göndermek için.

Gemiciler, Martı'nın güvertesini yıkıyorlardı.

Kaptan, gemiyi süsleme emri vermiş olmalı ki, bir anda çeşit çeşit bayraklar çekilmişti. Pruvada, Singapur bayrağı dalgalanıyordu. Gece de renkli ampuller asılacaktı.

Kılavuz gemi bekletmeden geldi.

Martı, sonunda kanallar boyunca ağır ağır yol aldı.

Gri taştan liman yapıları, kırmızı kiremitli, tek katlı, geniş taraçalı evler vardı. Gökdelenler, hanlar, mağazalar görünüyordu yer yer. Dağınık bir kent manzarası seriliyordu gözler önüne.

Dış limanda çeşitli ulusların gemileri demirlemişti. Kıyıya eşya taşıyan çinton - kangları, Endonezya kayıkları, Çin yelkenlileri, nazar değmemesi için olacak kocaman sihirli göz boncuklarıyla bezenmiş Singapur nehrinin seyyar manav kayıkları, karınca gibi kaynıyordu.

— Burada çok kalacak mıyız Kaptan? diye sordu çocuklar.

— Elbette.

— Kente çıkabilir miyiz?

— Çıkın. Yalnız buranın tehlikeli bir yer olduğunu unutmayın. Gruplar halinde gezmenizi öğütlerim.

O sırada Ali Rıza Bey'le, kendini gazeteci olarak tanıtan Jim göründü. İyi bir uyku çektikleri için mutlu görünüyorlardı. Çevreye ilgiyle bakıyorlardı.

Ali Rıza Bey:

— Keşke beni de erkenden uyandırsaydınız çocuklar, dedi. Manzara çok güzel doğrusu.

Jim gülümsüyordu:

— Gerçekten güzel.

Sabahın çok erken saatı olmasına rağmen bir yığın yolcu güverteye doluşmuş, limanı seyrediyorlardı.

Kısa bir süre sonra yanaştılar.

Ülkü merakla sordu:

— Acaba öbür limanlara da zamanında varabilecek miyiz Kaptan?

Kaptan ondan yana bakarak:

— Buharın ısısı ve basıncıyla sağlanan pervane dönüş sayısı bilinen şeylerdir. Tarife ancak bu belgenin ışığında hazırlanabilir. Her şeyi bildiklerini sananlar, dünyanın yuvarlak olduğunu unutanlardır.

Yaşar:

— Biz karaya çıkıyoruz Kaptan, dedi. Siz de gelmez misiniz?

— Gelemem. Yapacak bir yığın iş var burada. Size güle güle. Dikkatli olun.

Ali Rıza Bey:

— Evet, çocuklar, dedi, dikkatli olun.

— Meraklanmayın, dedi, çocuklar.

Eğer Jim'in kendilerine hazırladığı tuzağı çocuklar bilselerdi, karaya çıkmakta bu kadar diretmezlerdi.

Çocuklar yürüdüler.

Ali Rıza Bey'le, Kaptan Tom gülümsediler.

ON ALTINCI BÖLÜM

İM, kamarasından telâşla güverteye çıktı. Dükkân camına baktı. Gemi ofisinde dert anlatmak isteyen bir yığın insan vardı. Dükkân tenhaydı. Ofisten yana yürüdü. O, insanların böylesine telâşlı anlarını kollar, dalgınlıklarından yararlanırdı.

Ofiste görevli İngiliz kızıyla, Birinci Kâtip yolcularla ilgileniyor, onların sorularını cevaplandırmaya çalışıyorlardı.

Jim uzun süredir izlediği ve varlıklı olduğunu sandığı Tornetto'yu orada görünce, çoktandır beklediği fırsatın doğduğunu anladı. Hızla asansöre bindi ve yukarı güverteye çıktı. Önünde, boş ve uzun bir koridor vardı. Şansı iyi gidiyordu. Tornetto'nun kamarasına yaklaştığı

sırada, acele acele dolaşan bir kamarot gördü. Adam telâşlıydı, çevresine baktığı falan da yoktu. Jim küçük kutuyu açarak, sinirden kasılmış parmaklarıyla Tornetto'nun kamara kapısının anahtarını çekip aldı. Anahtar burada olduğuna göre kamarada hiç kimse yoktu.

Jim, kamarotun yanından geçti ve o güne dek başından geçmiş türlü kötü işlere rağmen, terleyip, titreyerek, ayakları dolaşarak kamarayı buldu. Eğer içeride biri varsa, «Bağışlayınız, yanlışlık oldu,» diyecekti. Dudakları, dili kupkuruydu. Elleri titriyordu. İlk hırsızlığı, ilk suçu olmadığı halde heyecanlıydı. Güçlükle açtı kapıyı; içeri girdi. Loştu. Gözleri alışıncaya dek bekledi. Kapıyı kapattı. Bir iki adım atarak cekete uzandı. Ceket, titreyen ellerinden düştü. Ceplerden dökülen birkaç madenî para gürültü yaparak sağa sola yuvarlandı. Cepleri taradı bir çırpıda, işe yarar ne varsa aldı. Sonra çekmeceleri karıştırdı, ama pek bir şey bulamadı. Yalnız bir küçük bavulda bir

deste para geçti eline. Paraları cebine atar atmaz dışarıya çıktı. Şansı yine iyi gidiyordu. Koridorda kimseler yoktu. Anahtarı yerine koyduktan sonra güverteye attı kendisini. Ön bacadan çıkan duman yağlı bir kurum halinde güverteye yağıyor, güvertedekiler kamaralarına kaçışıyorlardı.

Jim, iki can filikasının arasında durdu. Çevresine baktı, kimseleri göremedi. Paraları çıkarıp saydı, bin dolardan fazlaydı. Hemen cebine koydu, yürüdü. İyi bir soygun yapmıştı. Üstünde yakalansa bile bu paraların onun olmadığını kimse kanıtlayamazdı. Ama paraların numaralarını almışlarsa o zaman başka. Ne var ki, genellikle yolcular böyle bir şey yapmayı düşünmezlerdi. Heyecanı daha geçmemişti. Hemen yolunun üzerindeki amatör işi geminin sinemasına girdi. Salondaki bir masanın üzerine yerleştirilmiş bir film makinesi, kötü bir kovboy filmini beyaz perdeye yansıtıyordu. İçerisi pek karanlık değildi. Heyecanı geçinceye

dek orada oturdu. Rahatlayınca bir sigara yakarak dışarıya çıktı. Masmavi okyanusu seyretti bir süre. Bir şeyler düşündüğü belliydi. Şeytanca gülümsedi. Çocukların bulunduğunu sandığı yere doğru yürüdü. Az sonra aldanmadığını gördü. Ülkü, Yaşar ve Ali Rıza Bey, Kaptan'la beraberdiler. Gemiye, gemiciliğe dair konuşuyorlardı. Kaptan onlara Hint okyanusu'nda başından geçen bir kazayı anlatıyordu. Jim sinsi adımlarla yanlarına sokuldu, gülümseyerek herkesi selâmladı:

— Size bir önerim var, dedi. Eğer kabul ederseniz mutlu olurum. Hepinizi yemeğe davet ediyorum. Hint okyanusu' ndaki serüveni orada bana da anlatırsınız Kaptan. Zevkle dinlerim.

Çocuklar Ali Rıza Bey'in ve Kaptan'ın yüzüne baktılar, bir tepki görmedikleri için bu öneriyi memnunlukla kabul ettiler. Böylelikle onun ağzından laf alıp, kişiliğini tanıyacaklardı.

Az sonra geminin yemek salonunda,

bir masanın çevresinde oturmuşlar ve konuşmaya dalmışlardı.

Jim, Kaptan'a döndü:

— Hani Hint okyanusunda başınızdan geçen serüveni anlatacaktınız?

Kaptan gülümseyerek anlatmaya hazırlandığı sırada, güverte subaylarından biri geldi ve bir yolcunun şikâyette bulunduğunu, kamarasında bulunmadığı sırada parasının çalındığını haber verdi.

Kaptan, gemi subayına:

— Siz bu işle ilgilenin, dedi. Sonucu da bana bildirin.

Çocuklar Kaptan'a hayretle baktılar:

— Hırsızlık çok kötü bir şey, dediler.

Jim gülümseyerek:

— Gerçekten öyle, dedi. Ama ne yaparsınız, dünyada böylesine ahlâksız bir yığın insan var. Zavallı yolcu şimdi parasız pulsuz ne yapar?

Kaptan, subayın ardından kalkıp, olay yerine gitmek için izin istedi. Çocuk-

lar da onun peşine takıldı. Jim, Ali Rıza Bey'le birlikte kaldı.

Kaptan çocuklara:

— Bu işten hoşlanmıyorum, dedi.

— .....

— Jim gibi adamlardan da.

— Bize yemek ısmarladı ama, dedi, Yaşar.

Ülkü:

— Nedense ben de ona güvenemiyorum, dedi.

Kaptan düşünceliydi.

— Onu gözüm ısırıyor ama, nereden olduğunu bir türlü çıkaramıyorum.

Çocuklar ta başından sonuna dek Jim'in onları izlemesini, kamaralarının karışmasını anlattılar.

Kaptan:

— Bu adamın üzerinde durmak gerek, dedi.

Kamara altüst olmuştu. Parası çalınan adam ağlayıp duruyordu.

Hırsız en küçük bir iz bırakmamıştı.

Kaptan iyiden iyiye düşünceliydi:

— Şu adamın durumunu Sydney Polis Müdürlüğü'nden bir kez sormadan içim rahat etmeyecek, dedi.

Çocuklar birbirlerinin yüzüne baktılar. Hırsız, gerçekten Jim olabilir miydi?

Kaptan, ardında çocuklar olduğu halde telsiz dairesine doğru yürüdü:

— Bu işi bir an önce aydınlatmalıyım.

— Gerçeği ne zaman öğreniriz? dedi, Yaşar.

— Polis işi inceleyip bize bildirir.

— İşte bu güzel, dedi, Ülkü.

ON YEDİNCİ BÖLÜM

OKTANDIR GÖRMEDİKLERİ Türk aile birdenbire yollarının üzerine çıktı. Anne baba ve çocuklar, sevinç içinde Ülkü ile Yaşar'ın çevresini sardılar.

— Nereye gidiyorsunuz? diye sordu adam.

— Kenti gezmeye.

— Güzel mi dersiniz?

— Bilmiyoruz, dedi, Yaşar.

— Singapur'da tanıdığınız falan mı var?

— Hayır, hiç kimsemiz yok.

— Ne yapacaksınız orada öyleyse?

— Kentin enteresan yerlerini gezmeye çalışacağız.

— Acaba bizim çocukları da gezdi-

rebilir misiniz? Çoktandır burada hapis gibi kaldılar.

— Gelsinler.

Çocuklar kenti gezecekleri için çok sevindiler.

— Siz de gelin, dedi, Yaşar.

Anne, yapacak işleri olduğunu söyleyerek özür diledi.

— Peki, biz gidelim, dedi, Ülkü.

Karaya çıktılar. Ülkü sordu:

— Nereye gidelim ilkin?

— Çocuklar yanımızda olduğu için daha fazla uzağa gidemeyiz. Botanik bahçesini gezelim.

— İyi olur.

Bir otobüse binip botanik bahçesine gittiler.

Bahçede çeşit çeşit maymunları, onların yaptığı maskaralıkları seyrettiler. Sonra aslanları, kaplanları, uzun boyunlu, güler yüzlü zürafaları, ayıları, yılanları, köpekleri gördüler. Ansızın, bardaktan boşanırcasına bir yağmur başlamamış olsaydı tüm bahçeyi dolaşırlar, tropikal ik-

limin değişik bitkilerini de seyrederlerdi. Yakınlarda, bir saçak altına sığındılar. O güne dek böylesine şiddetli bir yağmur görmemişlerdi. Damlalar saçağına sığındıkları evin teneke damına öylesine hızlı iniyordu ki, aralarındaki konuşmaları bile duymak zor oluyordu. Değil gezmek, adım atmak olanaksızdı. Bir anda sırılsıklam oluyordu insan. Kim bilir nerelerde nehirler, dereler, göller taşmış, köyleri, kentleri sular basmış; insanlar, hayvanlar telef olmuş, yollar, köprüler yıkılmıştı?

Çocuklar korkudan ağlamaya başladılar. Onları zor yatıştırdılar.

Bir taksi tutup güçlükle geriye döndüler. Dönüşlerini merakla bekleyen Ali Rıza Bey'le, çocukların annesi ve babası, onları görür görmez yanlarına koştular. Durumlarını sordular. Çocuklar çok korkmuşlardı, ama başlarına herhangi kötü bir şey gelmemişti. Anne ve baba buna çok sevindiler. Çocukları bir daha kendileri

olmadan hiç bir yere göndermeyeceklerdi. Hemen kamaralarına koştular.

Ali Rıza Bey:

— Radyo, yağmurun yol açtığı zararları az önce haber verdi, dedi. İyi ki karaya çıkmamışım, romatizmalarım yine sızlıyor. Hadi gidip yatalım, vakit hayli geç oldu.

Onlar daha uyumadan Martı limandan demir aldı.

Çocuklar, yeni serüvenlere doğru koştukları için, yaşamlarından memnundular. Ama çevrelerinde dönmeye başlayan Jim'in, kendileri için hazırladığı tuzağı bilselerdi, gözlerini kırpamazlardı belki de.

ON SEKİZİNCİ BÖLÜM

ÇOCUKLARIN UYUDUKLARI SAATLARDA, Jim gözünü açmış, çevreyi kolluyor, yeni bir av düşürmeye çalışıyordu. Sigaraları birbirine ekliyordu. O sırada biri yanaştı yanına:

— Merhaba Jim, dedi.

Jim sesini çıkarmadı. Gözlerini denize çevirdi ama, göz ucuyla da kendisini tanıyan adama bakmamazlık etmedi. Bu gemide onu kimsenin tanımadığını sanıyordu. Adamın kimliğini çıkaramadı, kafasını o denli zorladığı halde. Hiç görmediği biriydi. Peki ama, onu nereden tanıyordu? Bu işte bir bit yeniği sezinlemekle beraber, yine de hiç bir şey sormadı. Tanımadığı birinin yanına sokulup «Mer-

haba» demesine sinirlenmişti iyiden iyiye. Gemide mümkün olduğunca az görünmeye, herkesle arkadaşlık kurmamaya çalışıyordu. Hele gündüzleri hiç ortalığa çıkmak istemiyordu. Ama olmuyordu işte. İyice makyaj yapmış, kendini bir gazeteci kılığına sokmuş, hatta yüzünün biçimini bile oldukça değiştirmeyi başarmıştı. Ne var ki, bir tanıyan çıkmıştı işte. Onun bir katil, bir kaçakçı, bir hapishane kaçkını olduğunu anlar diye ödü kopuyordu. Bu yüzden tüm hazırladığı planlar suya düşebilirdi.

Yanındaki adam Jim'in ilgisiz görünmesine, onun selâmına karşılık vermemesine rağmen gitmedi:

— Selâmımı niçin almadın, Jim? dedi.

Jim, yine yıldırımla çarpılmışçasına irkildi. Ama kendini çarçabuk toparladı:

— Yanılıyorsunuz, benim adım Jim değil.

Adam alay edercesine sordu:

— Ya ne adınız?

— Gaston, Fransızım. Ve sözünü ettiğiniz adamı tanımıyorum. Gazeteciyim ben.

Onu tanıdığını iddia eden gülümsedi:

— İstediğiniz kadar yalanlayın. Ben sizi çok iyi tanıyorum.

— Yanılıyorsunuz.

— Hayır. Jim olduğunuzu kanıtlayabilirim.

— Nasıl?

— Açın sağ kolunuzu. Dirseğe yakın yerde bir bıçak yarası var. İsterseniz sıyırın kolunuzu.

Jim, adamın dediğini yapacak yerde çevreye baktı ve kimsenin onları görüp görmediğini anlamak istedi. Güvertede birkaç kişi vardı. Onlar da uzayıp giden denize bakıyorlar, bu ışıl ışıl aydınlık, yıldızlı gecenin tadını çıkarmaya çalışıyordu. Jim karşısındaki iri yarı adama baktı. Bir punduna getirip denize atarsa, atabilirse, ondan kurtulurdu. Çevrede kimseler olmasa, ya da onların farkına varmadığı

bir anda... Ama adam onun bakışlarından kuşkulanmıştı. Bir adım geriye çekilirken:

— Arkadaşlarım bizi gözlüyorlar Jim, dedi. Düşündüğün kötü şeyleri çıkarıp kafandan at, yoksa yapacağın en küçük hareket senin için iyi olmaz. Ben bir anlaşma öneriyorum. Zaten ne dersem onu yapmak zorundasın, ama işi zora koşmak istemiyorum. Her şey gönül rızasıyla olmalı. Öyle değil mi Jim?

Jim zoraki olarak:

— Öyle, diye cevap verdi:

— Tüm yaptıklarını biliyorum. Kendine gazeteci süsü verip çocukların peşine neden düştüğünden haberim var. Daha doğrusu bizim arkadaşlar da biliyorlar. Bir anda sonun gelebilir. Onun için sözlerime dikkat et Jim. Anlaşalım.

Jim, bu belâdan kolaylıkla kurtulamayacağını kestirmişti. Soğukkanlılığını toparlamak, vakit kazanmak için sordu:

— Peki, amacın ne?

— Bize yardım etmeni istiyoruz.

— Ne gibi bir yardım?

— Gemiyi ele geçireceğiz!

— Gemiyi mi?

— Evet.

— Sonra ne olacak?

— Sonrası seni ilgilendirmez. Gerekirse seni planımızdan haberdar ederiz.

— Peki, görevim ne olacak bu işte?

— Bize yardımcı olacaksın. Ne dersek onu yapacaksın. Biz de seni koruyacağız, sonra sıkışık durumdan kurtaracağız. Yani birbirimize yardımcı olacağız, anladın mı?

— Anladım.

— Bir kalleşlik yapmaya kalkarsan sonunu sen düşün.

Jim, büyük bir belâya çattığını, bundan kolaylıkla sıyrılamayacağını hissetti, sigarasını içip düşündü. Kendisini çok iyi tanıyan bu adamların eline düşmüştü artık. Sağ kolundaki bıçak yarası doğruydu. Sonu hapishaneye dek uzayan bir soygun sırasında yarayı almış, ölümden kıl payı kurtulmuştu.

Esrarengiz adam sordu:

— Ne düşündün?

— Hiç. Emrinizdeyim.

— Bu kararına sevindim. Arkadaşlara söyleyeceğim, çok memnun olacaklar.

— Harekete ne zaman geçeceksiniz?

— Zamanı gelince, sana haber veririz.

Adam daha fazla konuşmadan, geldiği gibi ortadan kayboldu. Jim, korkunç bir kâbus gördüğünü sandı. Fena yakalanmıştı. Oysa rahat rahat çalışacaktı. Çocukların çantalarına gizlice yerleştirdiği, kıymetli mücevherleri kaçıracaktı. Çocuklar kırk kez çantalarını açsalar mücevherleri bulamazlardı. Onları değiştirmişti çünkü. Sonra çocuklardan kimsecikler kuşkulanmazdı. Bu yöntemle çalışma, hırsızların, casusların, kaçakçıların bir numarasıydı. Bir yerden para çalıp, namuslu bir adamın cebine gizlice koyar, tehlike geçtikten sonra tekrar çalarlardı. Çocuklar, çantalarının değiştirildiğini ve binlerce liralık mücevher kaçırdıklarını

bilmedikleri için, davranışları çok rahat olacak ve öylece de gümrükten geçeceklerdi. Sonra da Jim harekete geçecek, ya çantaları ya da içindekileri çalıp kaçacaktı. Ülkü ve Yaşar ondan hiç bir zaman kuşkulanmayacaklardı. Bir ara durum bozulur gibi olmuştu ama düzeltmeyi bilmişti. Zaten ilk limanda gemiden inecekti. Bu belâdan, onu tanıyan, gemiyi kaçırmak isteyen adamlardan bir an önce kurtulmalıydı. Sigarasını üst üste içti. Ay ve yıldızlar birden bulutların altına girdiği için ortalık karanlık oldu. Güvertedekiler de ortadan kayboldular. Her halde yatmaya gitmişlerdi. Yalnız Jim'in sigarası bir ateş böceği gibi yanıyordu.

ON DOKUZUNCU BÖLÜM

İM, insanları bal alacak arı gibi teker teker inceliyordu. Çalmak, öldürmek, kaçmak onun mesleğiydi. Çocukluktan beri durmadan çalardı. Aç, susuz, evsiz barksız kalmış, horlanmıştı. Sonunda çalmış, öldürmüştü. İlk hapishaneden çıktığında namuslu olmaya karar vermişti ama, sabıkalı diye herkes ondan yüz çevirmiş ve yine çalmak zorunda kalmıştı, sonra da elini kana boyamıştı işte. O zamana dek kendisiyle ilgilenmeyen sorumlular, bu kez peşine düşmüşler, onu yakalamak, hapse tıkmak için ellerinden geleni yapmışlardı. Bazen kendi kendine sorardı Jim. Eğer biri çıkıp da yardım elini uzatsaydı bu bir sürü suçu işler miydi? Ne var ki,

rayından çıkmıştı iş. Suçlu kişiyi toplum artık bağışlamıyordu kolay kolay. Tekrar suç işlemeye itiyordu.

Jim güneşteki erkek ve kadınlara baktı: çoğu tropik güneşi altında kurumuş, çürümüş tahtaları andırıyorlardı. Yamru yumru topuklu, yaşlı, kocaman elleri ve ayakları olan bu insanların tek düşünceleri karınlarını doyurmaktı. En gençlerinde bile iş yoktu onların, çünkü çoğu yoksuldu. Suç işlemeye en uygun topluluktu. Bir tas çorba için sabah sabah sıraya giriyor, hiç yoktan kavga çıkarıyorlardı. Sinirliydiler. Yaşlılar, yıllarca güneş altında kalmaktan, kurumuş, çatlamış, susuz kalmış topraklar gibiydiler. Çoğunun başındaki kocaman şapkalar süslü, ama kabaydı. Erkekler, bunaltıcı Asya sıcağına rağmen kemerleri göğüslerine dek çıkan koyu renkli pantolonlar giyiyorlardı. Kadınlarınkinin paçaları erkeklerinkinden büyüktü. Parlak renkli gömlekleri genellikle terliydi. Terbiyeli, uysal, yoksul olmalarına rağmen, onlar-

dan nefret ediyordu. Onları izliyor, kamaralarına girip soyuyordu. Ama şimdiki işi başkaydı. Çocukları, farkında olmadan kendisine alet ediyor ve büyük bir kaçakçılık yapıyordu. Bunun planlarını günlerce düşünerek hazırlamıştı. Kendisine gemiyi ele geçirmesini öneren adamı o zamana dek görmemişti. Belki de son uğradıkları limandan binmişti. Gözleriyle aradı onu, bulamadı. Ama çevresinde dolandığını, görmediği halde hissediyordu.

Kamaraya göz attı: Lüks bölümdeki kamarotlar, sinekler gibi kulağının dibinde vızıldayarak uçuşur, kamara memurları da ortalarda dolaşırlardı. Yolcu listesini teker teker incelese bile, adamı bulamayacağını biliyordu. Gemiyi ele geçirince suçu ona yükleyecekler, kendileri ortadan kaybolacaklar ve bu kez dünyanın neresine gitse, bir daha da polisin elinden kolay kolay kurtulamayacaktı. Öyleyse, onlara bir oyun oynamalı ve bu belâlı işten kurtulmanın çaresini aramalıydı. Gece boyunca bunu düşünmüş, şansına lâ-

netler yağdırmıştı. Gemiyi ele geçirmek isteyen adamların hepsini tanısaydı belki iş kolaylaşırdı ama... Jim, her şeye rağmen çevreyi araştırmaya devam etti.

Gemi fırtınada ceviz kabuğu gibi sallanıyordu.

YİRMİNCİ BÖLÜM

ANKESİCİLİK yapacağı zaman, Jim daima kalabalıkları kollardı. Kargaşalıklar, topluluklar, mitinglerde birkaç zavallının canını yakardı. Gemiyi ele geçirmek isteyen adamı aramaya çıktığı bir sırada, anîden önünü bir genç topluluğu kesti. Çalıyorlar, söylüyorlar, dans ediyorlardı. Onları seyredenler arasına dalıp, gözünün kestiği birinin arka cebindeki parasını yürüttü. Sonra hemen oradan sıvıştı, tenha bir yere gelip çantaya baktı. Pek bir şey yoktu içinde. Paraları aldıktan sonra kaldırıp boş çantayı denize attı. Yürürken biri girdi koluna. Şöyle bir baktı yüreği titreyerek. Geceki adamdı bu. Demek yanılmamıştı. Adım adım izleniyordu.

— Ver bakalım yürüttüğün paraları, dedi adam.

— Ne parası?

— Deminki vurgundan aldığın paraları.

— Cüzdanda pek bir şey yoktu.

— Bundan sonra ele geçirdiğin her şeye ortağız, unutma.

Jim, elini cebine sokarken adamın demir gibi parmakları kolunu bir mengene gibi sıktı:

— Sakın bir delilik yapmaya kalkma. Adım adım izleniyorsun.

— Öyle bir niyetim yok. Bırak kolumu.

— Hah şöyle yola gel. Bu gece gemiyi ele geçireceğimizi unutma. Arkadaşlar hazır. Böyle adi soygunculukları bırak ve kendini tehlikeye atma.

— Peki.

Jim korkuyla baktı adama ve yaşamında ilk kez bu belâdan kurtarması için Allah'a dua etti.

Adam ağır ağır konuştu:

— Sen çocukları oyalayacaksın. Biz de gemiyi ele geçireceğiz. Çocuklar aracılığıyla vereceğimiz mesajı dünyaya duyuracaksın. Tamam mı?

Jim öfkeyle dişlerinin arasından konuştu:

— Ben yapamam.

— Yapacaksın.

— Bunda benim ne kârım olacak?

— Gemiyi ele geçirdikten sonra bir motor yanaşacak buraya. Çocukların çantalarında sakladığın mücevherleri alıp gidersin. Başka ne istiyorsun?

— Çok iyi bir pazarlık doğrusu.

— Bizim işlerimiz hep iyidir.

Gülümsedi Jim. Adam, onun bir şey sormasına fırsat vermeden yürüdü gitti. Az ilerdeki kalabalığın arasında kayboldu.

YİRMİ BİRİNCİ BÖLÜM

ÖZ CANAVARLARDAN AÇILDIĞI SIRADA, Kaptan çok ciddî olarak sordu:

— Çocuklar, dedi, biliyor musunuz, insanlar bazen zehirli bitkilerden, yılanlardan, akrep ya da canavarlardan insanlık için yararlanırlar. En keskin zehirlerden, ağrı dindirici, şifalı ilâçlar, panzehirler yaparlar.

Ali Rıza Bey:

— Kaptan doğru söylüyor, dedi. Sözgelişi, bizim İçel'de bir tür canavar balık, sivrisineklerin yok edilmesi için özellikle yetiştirilmektedir. Bu balık Orta Amerika'dan getirilmiştir. Svrisineklerin yavrusu olan: «Sürfe»leri yiyerek beslenirler. Halk arasında: «Canavar ba-

lık» diye ün yapan Gambuizia balıklarının dişileri, erkeklerinden daha büyük olup, boyları 5 ya da 6 santimdir. Gambuizia balıklarının boyları ise 3-4 santim olur. Dişi balık karnının altında bulunan iki siyah lekeyle tanınır.

Gambuizia balıkları oburdurlar ve çok çabuk ürerler. Yumurtlamaz, yavrularlar ve bir defada 300 yavru doğururlar. Bunlar iki ayda olgunlaşır ve üremeye başlarlar. En sevdikleri yiyecekler, sivrisinek yavruları sürfelerdir.

Canavar balık Gambuzialar güneşli, kışın donmayan, aşağı yukarı bir metre derinliğinde içi bitkili havuzlarda üretilir. Büyük balıkların onları yememeleri için, havuzun kenarını sığ yaparlar.

Gambuizia balıkları otların arasına sığınıp düşmanlarından korunurlar. Kaplumbağa, tekir balığı, karayılan, sazan balığı ve özellikle leylekler düşmanlarıdır.

Sivrisinek mücadelesi yapan ülkeler,

bazen bu balıkları korumak için özel kafeslerde yetiştirirler.

Çocuklar, Ali Rıza Bey'e verdiği bilgi için teşekkür ettiler ve Kaptan'a merakla sordular:

— Bu son 24 saatta acaba ne kadar yol aldık?

Kaptan:

— 440 mil kadar sanıyorum, neden sordunuz?

— Çok güzel bir gezi yapıyoruz da, dedi, Yaşar.

Kaptan gülümsedi:

— Daha önce de söylemiştim. Deniz bu. Hiç belli olmaz, birden fırtına patlak verebilir. Ya da olağanüstü bir şeyler olabilir.

Ülkü merakla sordu:

— Ne gibi olağanüstü bir şey?

— Ne bileyim, dedi, Kaptan. Birden savaş çıkabilir. Bir yolcu kaldırıp kendini denize atabilir. Kazaya uğramış insanlarla karşılaşabiliriz. Gemide önemli bir has-

talık, bir bozukluk, yangın, cinayet, hırsızlık gibi şeyler olabilir.

— Hiç böyle bir şey başınıza geldi mi Kaptan?

— Amcanıza sorsaydınız o size anlatırdı. Başımdan yığınla serüven geçti. Bunlar arasında, fırtınada batan bir gemiden kurtardığımız kazazedelerin durumunu hiç unutamam. Onları bulduğumuzda, açlık, sussuzluk ve en önemlisi moral çöküntüden neredeyse öleceklerdi.

Ülkü **sordu:**

— Moral çöküntüden insan ölebilir mi Kaptan?

— Elbette ölür. Denizde ya da karada kazaya uğrayan kişi, eğer paniğe kapılmazsa yüzde elli kurtuluş umudu var demektir. Sussuzluğunu deniz suyundan, yağmur suyundan giderebilir. Şu anda işim var. Yoksa başımdan geçen çok heyecanlı bir olayı size anlatırdım.

— İlk fırsatta anlatırsınız değil mi Kaptan?

— Tabiî.

Kaptan işinin başına giderken çocuklar köşkten çıkıp güverteye doğru yürüdüler.

Yaşar:

— Çok ilginç şeyler öğreniyoruz, dedi.

Ali Rıza Bey:

— Deniz ve denizcilik hakkında daha çok öğreneceğiniz şey var, dedi.

— Elbette.

Dışarı çıkıp, kamaraya gidecek yerde, güvertenin solundaki şezlonglara oturdular. Hava güneşliydi. Ali Rıza Bey bazı işleri olduğunu söyleyerek çocuklardan ayrıldı. Çocuklar, bir an önlerinde uzanan pırıl pırıl denize, martılara baktılar. Tam arkalarında tanıdık bir ses duyunca başlarını hafifçe çevirip baktılar. Jim'le esrarengiz görünüşlü bir adam konuşuyordu.

Jim:

— Peki, bu gemiyi ele geçirmek işi ne zaman olacak? diye sordu.

— Daha önce de söylediğim gibi bu akşam.

— Saat kaçta?

— Sabaha karşı.

— Bu işte benim rolüm ne olacak?

— Daha önce de söylediğim gibi, çocukları oyalayacak ve sana vereceğimiz mesajı dünyaya duyuracaksın.

— Peki.

— Silâhın var mı?

— Var.

— İyi yalnız, kalleşlik yapmaya kalkarsan sonunu sen düşün.

Adam, Jim'in cevabını beklemeden geminin baş kesimine doğru yürüdü gitti.

Jim bir süre olduğu yerde kaldı, uzun uzun düşündü. Adamın konuşmalarından hoşnut olmadığı her halinden belliydi. Denize tükürerek:

— Allah'ın belâsı, diye söylendi.

Çocuklar bir an ne yapacaklarını şaşırdılar, birbirlerinin yüzüne baktılar.

Yaşar:

— Demek gemiyi kaçıracaklar, dedi. Bu adamdan kuşkulanmakta haklıymışız.

— Evet.

— En doğru hareket, durumu hemen Kaptan'a duyurmak.

— Haklısın. Hemen gidip anlatalım.

Kalkıp yürüdüler. Ama o anda Jim, sanki koku alınışcasına dönüp onları görmeseydi her halde her şey yolunda gidecekti. Jim, çocuklarla burun buruna gelince birden homurdandı. Zorla kendini toparlayıp gülümsedi:

— Nasılsınız çocuklar? dedi.

Ülkü bir an ne yapacağını, ne söyleyeceğini bilemedi:

— İyiyiz, dedi, kekeleyerek.

— Şöyle biraz dolaşalım mı?

Yaşar kendini toparladığı için cevap verdi:

— Şimdi işimiz var, sonra gezeriz.

Jim, güvertede bulunan insanları, o sırada yanlarından geçen gemicileri görerek, diretmesinin kötü sonuçlar doğuracağını sezinlemiş olmalı ki:

— Peki, dedi, bir saat sonra burada buluşup dolaşalım, ha ne dersiniz?

Yaşar, Jim'i atlatmak için:

— İyi olur, dedi, bir saat sonra buluşalım.

Jim gülümsedi:

— Bir saat sonra sizi burada bekleyeceğim, tamam mı?

— Peki.

Çocuklar Kaptan'ın bulunduğu yere hızlı adımlarla yürürlerken Jim, umutsuzca çevresine baktı. Gemiyi ele geçirmeyi öneren adamı aradı gözleriyle. Yoktu. Jim her halde, çocuklara her şeyi duyduğunu söyleyecek ve kendisinin de içinde bulunduğu korkunç tehlikeden korunmaları gerektiğini anlatacaktı:

«Çocukları yok etmek gerek» diye düşündü. «Plan değişmeli. Kaptan işi duyup tedbirlerini aldı mı, hepimiz hapı yutarız.»

Upuzun, sonsuz bir denizin ortasındaydı Jim. Herhangi bir yolla kaçması, kurtulması olanaksız görünüyordu. Kapana kısılan, üzerine yürünülen bir kedi gibi hissetti kendini. Homurdandı, sigarasını yakarken:

— Nerede bu Allah'ın belâları? diye homurdandı. Gemiyi ele geçirmek isteyen adam yoktu görünürlerde. Kuşkulu biri de göze çarpmıyordu. Araştırarak yürüdü. Kalbi deli deli çarpıyordu.

— Şimdiye dek böyle bir açmaza düşmemiştim, diye mırıldandı.

Sigarasını emer gibi içti.

Kötü kötü baktı çevresine.

YİRMİ İKİNCİ BÖLÜM

OCUKLAR doğruca Kaptan'ın yanına koştular.

Kaptan, nöbeti ikinci kaptana bırakmış, Ali Rıza Bey'le konuşuyordu.

Amca çocukları karşısında görünce:

— Tam sırasında geldiniz, dedi. Kaptan size yunusbalıkları hakkında bilgi verecek. Öğrenmek istemez misiniz?

— İsteriz ama...

— Oturun öyleyse.

Oturmadan önce Yaşar atıldı:

— Kaptan, size anlatacağım çok önemli bir şey var.

Ali Rıza Bey kaşlarını çattı:

— Sonra anlatırsınız!

— Çok önemli ama...

— Şimdi dinleyin.

Kaptan anlatmaya başlamıştı bile. Çocuklar çaresiz birer koltuğa oturdular ve dinlemeye başladılar.

— Çocuklar, dedi Kaptan. Mademki dünya gezisine çıktınız, denizlerde çok sık rastlayacağınız yunusbalıkları hakkında bilginiz olmalı. Bunlar denizlerin en sevimli yaratıklarıdır. Tıpkı karadaki koyunlar, kuzular gibi insanlara yakınlık gösterirler. Belki televizyonda ya da sinemada bir yunusbalığının yaptığı numaraları görüp, bunları nasıl öğrendiğine şaşıp kalmışsınızdır. Denizde yaşadıkları ve yüzgeçlerini ustalıkla kullandıkları halde, yunuslar gerçekte memeli hayvanlar sınıfındandırlar. Onlar da, öteki memeliler gibi soluk alıp verirler.

Yunuslar tıpkı bir köpek gibi verilen emirleri öğrenmeyi ve bu emirleri yerine getirmeyi başarırlar. İşitme duyuları çok güçlüdür ve insan kulağının alamayacağı sesleri bile duyarlar. Ve memeliler sınıfının en zekilerindendir bu hayvanlar.

Yunuslarda, yarasalarda olduğu gibi

alıcı verici radara benzeyen duyular vardır. Bunun yardımıyla karanlıkta bile hiç bir yere çarpmadan dolaşabilirler. Yunuslar yüzerken sürekli olarak çok tiz bir ses çıkarırlar. Bu titreşim bir engele çarpıp geri dönünce hayvan duyar ve kendini engelden koruyacak tedbiri almaya vakit bulur.

Yunusun radar sistemiyle çalıştığı ilginç bir deneyle kanıtlanmıştır. Çok büyük bir akvaryumda, yunusun bulunduğu yerin tam karşısına bir balık konmuş ve yunus karşıya kadar yüzerse, bu balığı yiyeceğini öğrenmiştir. Bundan sonra, yunusun gözleri iyice kapatılmış, yem balıkla yunusun arasına demir çubuk gibi engeller konmuş ve yunusun karşıya gidip balığı bulduğu görülmüştür. Bu arada yüzerken engelerden hiç birine dokunmamıştır.

Yunusların işitme gücünü anlamak için, bir havuzun içine bir zil konmuştur. Zil çalınca, yunus zilin yanına giderse bir balık bularak onu yemek hakkını kazan-

mıştır. Daha sonra havuz branda beziyle kapatılarak zilin yeri değiştirilmiş, ama her çalışta, yunus kolaylıkla bularak balığı yemiştir.

Amerika Deniz Kuvvetleri, yunusların zekâlarından yararlanmak için onları dalgıç yardımcıları olarak yetiştirmekte, hatta balığın vücuduna yerleştirilen bir aletle onu casus olarak kullanıp düşmanın yerini öğrenmektedir. Bu amaçlarla yetiştirilen yunuslara, düdük sesine uyarak verilen emirleri yerine getirilmesi öğretiliyor. Su altında bulunan bir dalgıç denizde çalınabilecek özel bir düdükle yunusu çağırabilmekte ve gözleri bağlı olan hayvan hiç bir engele çarpmadan düdük sesinin geldiği yere ulaşmaktadır.

Ülkü merakla sordu:

— Bu sesi kaç metreden duyuyor yunuslar?

— 180 metreden. Evet. Bir seferinde yetiştirilmiş yunuslardan biri, bir dalgıcın hayatını kurtarmıştır. Dalgıcın ayağı bir kayaya sıkışınca düdüğü çalmış

ve gelen yunusa ayağındaki paleti bağlamıştır. Dalgıçların toplu oldukları yere dönen yunusun vücudundaki paleti görünce, dalgıcın arkadaşları durumu anlamışlar ve onu kurtarmışlardır.

Yunusların daha uzak yerlerden düdük seslerini almaları ve verilen emirleri yerine getirmeleri için sırtlarına özel aletler bağlanıyor. Bir gün yunuslara, balık sürülerini ağlara alıp getirmelerinin öğretileceği ve bir tür çobanlık yaptırılacağı söyleniyor. Hatta onlardan, bilimsel araştırmalarda yararlanılabileceğini savunan bilginler var.

Yunus insanları seviyor, hatta onlarla oynamak bile istiyor.

Çocuklar Kaptan'a verdiği bilgiden ötürü teşekkür ettikten sonra hemen Jim' le karanlık yüzlü adamın konuşmalarını anlattılar.

Kaptan'ın zaten kırmızı olan yüzü büsbütün kızardı:

— Daha önce neden söylemediniz ço-

cuklar, neden boşuna çene çaldırdınız bana? diye bağırdı.

Yaşar:

— Siz konuşmamıza izin vermediniz ki Kaptan, dedi.

Ali Rıza Bey heyecanla ayağa kalktı:

— Onlar harekete geçmeden biz tedbirimizi almalıyız Kaptan!

Kaptan'ın kaşları çatıldı:

— Durulur mu hiç? Ortalığı telâşa vermeden hemen harekete geçeceğim.

Çocuklar bir ağızdan:

— Bu işte biz de varız Kaptan, yardımcı olmak istiyoruz, dediler.

Kaptan gülümsedi:

— Elbette size de iş düşecek, dedi. Sonra hemen yardımcılarını çağırıp gereken emirleri verdi. Güvendiği adamları silâhlandırdı. Gemiciler bir anda Kaptan'ın buyruğuyla harekete geçtiler. Sessizce, kimseye belli etmemeye çalışarak geminin en kritik yerlerinde nöbet tutmaya başladılar, ama silâhlarını sakladıkları için kimse onlardan kuşkulanmaz-

dı. Kaptan, gemiyi ele geçirmek isteyenleri suçüstü yakalamak için, çalışmalarını gizli olarak yapmıştı. Başından bir yığın serüven geçtiği için soğukkanlılığını koruyabiliyordu. Tüm bu gizli çalışmaları, koskoca gemide bir kişi fark etmiş ve pusuya yatmıştı. O da Jim'di. İçine düştüğü bu arapsaçı gibi işten nasıl kurtulacağını düşünüyordu. İlk iş olarak, çocukların bavullarına gizlice sakladığı mücevherleri almak aklına geldi. Herhangi bir kötü durum karşısında yakalanırsa ya paraya kıyarak, onu yakalayan adamın elinden, kendini kurtarmaya çalışacak ya da kaçmanın yollarını arayacaktı. Bir daha geri dönmeyeceğine göre... Bu karara varınca, doğruca çocukların kamarasına yollandı. Maymuncuğunu çıkarıp kapıyı zorlamadan açtı. İçeri girip, bulundukları yerden bavulları çekip çıkardı. Mücevherleri sakladığı yeri söküp, onları çıkaracağı sırada Ali Rıza Bey kamarasına döndü ve Jim'le burun buruna geldi bir anda. Ali Rıza Bey ortalık loş olmasına rağmen

bir tehlike olduğunu sezinlemişti. Çocuklar olsaydı ışığı yakarlardı. Ama elini cebine atıp tabancasını çekme olanağını bulamadan haydut bir anda atılıp, yaşlı adamın ilkin çenesine, sonra da midesine çok sert iki yumruk attı. Ali Rıza Bey daha ne olduğunu anlamaya kalmadan yere yıkıldı. Düşerken başını çarptığı için kendinden geçti. Uzandı kaldı olduğu yerde. Jim vakit geçirmeden Ali Rıza Bey'in üzerini aradı ve cüzdanınındaki paralarla silâhını aldı. Mücevherleri de koyduğu yerden bulup çıkarmış ve cebine yerleştirmişti. Ali Rıza Bey'i bağlayıp, bir bezle de ağzını sıkı sıkı tıkadıktan sonra onu divanın altına itti ve dışarı çıktı.

— Ne yapayım şimdi ben!

Şansı iyi gidiyordu, ortalıkta kimseler yoktu. Koridorlardan geçip güverteye çıktı, açık denize baktı. Gemiden kaçmak, kurtulmak olanaksız gibi görünüyordu. Ama yine de bir çaresini arayacak bu demir tabuttan kurtulmaya çalışacaktı. Cankurtaran filikalarını gözden geçirdi

bir an. Bunlarla nereye kadar gidilebilirdi? Şansı olur da, denize açıldıktan kısa bir süre sonra bir gemiye falan rastlarsa belki kendini kurtarırdı. Ama ya uzun süre, denizde kalırsa ne olacaktı? Açlık ve soğuktan ölürdü. Hiç bir şeyi rastlantıya bırakmak istemiyordu. Liman ya da kıyı yakın olsaydı iş kolaydı. Yine de bir yığın yiyecek bulup, filikaların biriyle gemiden kaçınayı en uygun gördüğü için, gözüne kestirdiği bir filikaya gizlice yiyecek içecek doldurmaya başladı. Ekmek, su ve eline geçen öbür yiyecekleri istifledi. Sonra da gemiyle en yakın liman arasında kaç mil bulunduğunu öğrenmek istedi. Gemicilerden birine sorsa belki kuşkulanırlardı. Birden aklında şimşek gibi bir fikir çaktı. Martı'nın en son uğradığı limanla, uğrayacağı liman arasındaki uzaklığı bilirse, geminin son limandan hareket ettiği saatla şimdiki saatı hesaplayınca, geminin hızı ve şimdiki bulunduğu yer aşağı yukarı anlaşılırdı. Bir harita bulsaydı... Aklına cep defterindeki harita gelince biraz fe-

rahladı. Hemen kalemiyle kâğıdı çıkarıp bir hesap yaptı. Son uğrayacakları liman aşağı yukarı iki gün uzaktaydı, yaptığı hesaplara bakılırsa... O zaman uygun bir sırada filikayı denize indirip kaçmaya, bu gemiden kurtulmaya çalışabilirdi. Rahatladı, yüzü güldü bir an. Sonra onu izleyen, gemiyi ele geçirmeye çalışan adamları düşündü. Çevresine korkuyla baktı, ama hiç kimseyi göremedi. Belki yine bir yere saklanmış, onu izliyorlardı. Elindeki avucundakileri de alabilirlerdi. Sırtını soğuk terler kapladı. Yıllarca yokluk çekmiş, hapisanelerde sürünmüş, polislerden kaçmış, çalıp çırpmış ve bu serveti ele geçirmişti. Dişlerini gıcırdatarak söylendi:

— Onu benim elimden alacak olanları hiç düşünmeden öldürürüm.

Kamarasına gidip gerekli eşyalarını aldı, onları da filikaya yerleştirdi. Zaten akşam olmuş, karanlık çökmüştü. Yıldızsız, korkunç bir geceydi. Okyanus o gece ürkütücüydü. Jim korkuyla, sık sık saatına ba-

kıyor, sonra da çevresini gözlüyordu. Yüreğinde bir sıkıntı vardı. Durmadan sigara içiyor, insanlardan kaçıyordu. Bir an Ali Rıza Bey'i düşündü, acaba onu bulmuşlar mıydı? Bulsalar kendine gelmiş olsa bile önemli değildi, içerisi loş olduğundan Ali Rıza Bey kendisini görmemişti. Zaten şu ana dek ses soluk çıkmadığına göre, ya Ali Rıza Bey'i henüz bulamamışlar ya da o kendine gelememişti. Ya da çocuklar kamaralarına uğramamışlardı.

— Keşke öyle olsa, diye mırıldandı. Kurtulsam, kaçsam şu gemiden.

Eğer vakit gece yarısını bulursa yakalanmadan filikayı suya indirir ve kaçardı buradan.

Başını önüne eğdi, geminin tenha bir kısmına doğru yürüdü.

■

ÇOCUKLAR, Ali Rıza Bey'in başına gelenlerden haberli olmadıkları için ka-

maraya çok geç gelmişler ve onun iniltilerini duyup hemen bağlarından kurtarmışlardı. Ağzı çözülünce, amca olayı başından sonuna dek anlattı. Bu işi Jim yapmış olacaktı. Onu nerede bulacaklarını düşündüler. Acaba kamarasında mıydı? Ali Rıza Bey'e durumu anlattılar ve onu hemen yakalamaya gideceklerini söylediler. Amca uyardı onları!

— Aman çocuklar dikkat edin.

— Merak etmeyin, dikkatli oluruz dedi çocuklar.

Ali Rıza Bey Kaptan'ın yanına giderken, onlar da Jim'in kamarasının bulunduğu yere koştular. Anahtarı bulunduğu yerden alıp, kamarayı yavaşça açtıkları zaman, içerisinin karmakarışık, Jim'in de bulunmadığını gördüler.

— Kaçmış, dedi, Yaşar.

— Nereye gitmiş olabilir? dedi Ülkü. Deniz ortasındayız.

— Kaçmadıysa bile kocaman bir gemi bu. Saklanacak bir yer bulur.

— Doğru.

— Arayalım onu.

— Peşini bırakmayalım.

Koşarak dışarıya çıktılar ve Jim'i aramaya koyuldular.

YİRMİ ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İM DELİYE DÖNDÜ bir anda. Kapana çok fena sıkışmıştı. Her şeyini yeniden kaybettiğini düşündü. Acaba neredeydi o adamlar gemiyi ele geçirmek isteyenler? Kendisini izliyorlar mıydı şu anda? Görünürde kimseler yoktu ama ...Tekrar saatına kaydı gözü; zaman sanki durmuştu. yelkovanla akrep bir türlü ilerlemiyorlardı. Acaba öldürürler miydi onu? Tabancasına el attı bir anda, gülümsedi:

— Postu pahalıya satacağım, dedi.

Gemiyi ele geçirmek isteyen adamlar belki de karar değiştirmişler, planlarını bir başka geceye ertelemişlerdi. Kim bilir? Onu ürkütmek, telâşa düşürmek, korkutmak, sonra da paralarını ele geçirmek is-

teyen birileri olacaktı? Niçin paniğe kapılmıştı sanki? Ama adam geçmişini nereden biliyordu? Ya polis, ya da onu yakından tanıyan birilerinden gerekli bilgileri almıştı. Daha önlerinde çok uzun bir yolculuk vardı. Hong Kong'dan Guama'ya ya da onu izleyen Guam'dan San Francisco'ya dek uzayacaktı bu yolculuk. İlk limanda inecek ve ortadan kaybolacaktı. Ya da filikalardan biriyle kaçacaktı. Ortalıkta kuşkulu biri görünmediğine göre, hemen filikayı denize indirir, sonra buradan kaçardı. Pasaport göstermeden adım atmak zordu. Polis hemen yakasına yapışırdı.

Filikaya doğru yürüdü. İşte o sırada çocuklarla burun buruna geldi. Şaşırdı, kaçamadı. Kendini hemen toparlayıp gülümsemeye çalıştı:

— Merhaba, çocuklar, dedi. Hayrola sizi fazla telâşlı görüyorum. Yoksa izlediğiniz bir şey mi var?

Çocuklar ne diyeceklerini bilemediler. Birbirlerinin yüzlerine baktılar. Çev-

rede bir yığın insan vardı ama, onlarla ilgilenen yoktu.

Jim bir an düşündü, yeni bir tuzağa düşmek istemiyordu. Ellerini cebine soktu, tabancasını çıkardı:

— Yürüyün!

— Ne oluyoruz? dedi. Yaşar.

— Fazla konuşmayın. Yürüyün dedim, yürüyün. Fazla dırlanırsanız denizin dibini boylarsınız. Ben insaflı adamım. Sizi kamaranıza kapatacağım. Çok şey biliyorsunuz, çok... Hong Kong'da iki gün kadar kalacağız. Bu arada gelip sizi kurtarırlar. Ben de tüyerim.

— Demek siz, diye kekeledi, Ülkü.

— Evet, ben...

— Amcamı bağlayan sizsiniz.

— Evet! Yürüyün!

Çaresiz yürüyüp koridora saptılar. Kamaralarına girmeye çok az kalmıştı. İki çocuk bir an birbirlerine baktılar, bu bakış anlaşmalarına yetti. Birden döndüler, topaç gibi. Ülkü kendini Jim'in ayaklarına doğru balıklama atarken, Ya-

şar da olanca gücüyle adamın çenesine yumruğunu yapıştırdı. Haydutun elindeki silâh uçtu ama, bir anda kendini toparlayıp sıçradı. Yaşar ondan atik davranıp tabancayı ele geçirdi ve Jim'e çevirdi:

— Davranma!

Jim'in yüzü soldu.

Bir anda bulundukları koridora, Kaptan tarafından kendilerine bildirilmiş olan tehlikeli adamları yakalamak üzere silâhlanmış gemiciler doldu. Çocuklara olayın nedenini sordular. Onlar da kısaca anlattılar.

Jim:

— Şaka yaptım, dedi. Ama kimseyi inandıramadı. Onu hemen Kaptan'ın karşısına çıkardılar. Haydut direnmenin yararsızlığını anlamış olmalı ki, hiç bir suçu bulunmadığını, şaka yaptığını tekrarladı durdu. Ama Kaptan onu sıkıştırdı. Telsizle durumunu polise sorduğunu ve gerçek kimliğini öğrendiğini söyledi. Jim kurtuluş umudu kalmadığını görünce, çaresiz gemiyi ele geçirmek isteyen adam-

lardan bahsetti. Kaptan, gemicilere onu hapsetmelerini, kapının önüne de bir nöbetçi dikilmesini emretti. Gemiciler kendisini götürürlerken, Jim öfkeyle çocuklara bağırdı:

— Dünyanın neresinde olursanız olun, elimden kurtulamayacaksınız. Yine karşılaşacağız.

Kaptan, çocukları uyardı:

— Bu tip adamlardan her türlü delilik umulur, onun için daima tetikte bulunun.

Düşünülen tedbirler çok sıkı olarak uygulandığı için, gemiyi ele geçirmek isteyen adamlar harekete geçer geçmez, yakayı ele verdiler. Kaptan onları ayrı ayrı kamaralara hapsedip, başlarına da nöbetçiler dikti:

— Oh, dedi sonunda. Bu kez de işi ucuz atlattık. Sonra, çocukları yine çevresine toplayıp, oturmalarını ve yunuslar hakkında daha bilgi vereceğini söyledi. İkisi de can kulağıyla dinlemeye hazırlandılar.

— Yunuslar özel olarak yetiştirildikten sonra tıpkı Japonların intihar komandoları gibi mayınların üzerlerine gidip onları yok ediyorlar. Bu arada tabiî, kendileri de ölüyorlar. Belki ilerde daha başka türlü de yararlanmak mümkün olur. Şurası kesin ki, yunuslar dünyanın en zeki balıkları.

Yaşar, Kaptan'ın sözünü keserek sordu:

— Peki, bu hapsettiğiniz adamları ne yapacaksınız?

Kaptan gülümsedi:

— Rıhtıma yanaştığımızda polise teslim edeceğim. Onlara ziyafet verecek değilim ya.

Bu sözlere hep birlikte güldüler.

YİRMİ DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EZİNTİ GÜVERTESİNDE, yüzlerce yolcu merakla vapurun bir yanından öbür yanına gidip geliyor, çevreyi daha iyi görebilmek istiyordu.

Martı, kılavuz almak için Junk ada-Lung arasından geçiyordu. Günün pırıl pırıl aydınlığı loşlaşır gibi oldu. Tathong Kanalı'nda ışıklar parlamaya başlamıştı. Soldaki Canavar Sırtı'nın ardında, gök çeşitli renklere bürünerek batıyordu. Çocuklar heyecanla çevreyi seyrediyorlardı.

Martı, kılavuz almak için Junk adası açıklarında yavaşladı ve sonra büyük bir dikkatle yol almaya başladı. Yük gemileri, şilepler, sürüyle kelebeği andıran Çin nehir kayıkları ve çeşitli savaş gemileri, Viktorya limanının geniş alanını anım-

sattığı zaman, yüksek binaların siluetleri göründü. Gökdelenler, dikine oturtulmuş kibrit kutuları gibi, yamaçları baştan aşağı doldurmuştu.

Hong Kong limanının en ilginç yanı hava alanıydı. Her dakika bir uçak iniyor ya da kalkıyordu ve gök gürültüsünü andıran sesler çıkarıyorlardı.

Martı, yetkililerin binmesi için bir an durdu. Şimdi güneş Lantau adasının ardına çekiliyordu. Kentin inanılmaz gürültüsünü, hafif bir esinti gemiye kadar taşıyordu.

Martı, on kulaçtan fazla olmayan sularda bir süre yoluna devam edip, ana gaz ve su borularının üzerinden kuzeye döndü ve okyanus terminalini bordalayıp rıhtıma bağlandı. Kaptan daha önce durumu polise bildirdiği için gerekli tedbirleri almıştı. Gemiye çıkan polisler, haydutları kelepçeledi; ama ortada Jim yoktu. Akıl almaz biçimde kaybolmuştu hapsedildiği kamaradan. Kaptan, nöbetçileri çok sıkıştırdığı halde, onun nasıl kaçtığını

bilmediklerini söylüyorlardı. Polis de bir ipucu bulamadı.

Kaptan, çocuklara:

— Daha önce de söylediğim gibi, bu haydutların nerede, ne zaman, ne yapacaklarını kimse bilemez, dedi. Dikkatli olun.

— Oluruz Kaptan.

Yolculardan bazıları kenti gezmeye çıktılar.

Ali Rıza Bey, çocuklara:

— Haydi biz de gidelim, dedi. Kentin görülmeye değer yerlerini dolaşırız.

— Biz de sana onu diyecektik amca, dedi, Ülkü.

Ali Rıza Bey, Yaşar'a döndü.

— Sen ne diyorsun?

Yaşar güldü:

— Bilirsiniz ki, ben gezmeye bayılırım, dedi.

Kısa bir süre sonra gemiden ayrılmışlar ve kenti gezmeye çıkmışlardı.

Hong Kong'da ne ararsan vardı. Mağazalar ağzına dek doluydu. Saatlar, mü-

cevherler, mobilyalar, çeşitli ulusların malları bu açık pazarda satılıyordu.

Neşeyle Nathan caddesi boyunca yürürlerken dünyanın dört bir yanından gelen insanlarla adım başında karşılaşıyorlardı.

Yüzer çayhanelerde çay içtiler.

Tahta köprülerden geçtiler.

Çin nehirlerine özgü altı düz bir kayıkta, yiyecekler satılıyordu.

Kıyı şeridini kaplayan gökdelenlerin ardında yanık mahalleler, yardım dilenen insanlar vardı.

Yazın bunaltıcı rutubetinin sona erdiği ve kuzeydoğu rüzgârlarının başlamak üzere olduğu bir zamandı. Yine de gün güzeldi. Dev balıkçı yelkenlileri Makao ve Çin denizlerine doğru yol alıyorlardı. Çinli çocuklar neşelerinden bağıra çağıra renkli uçurtmalar uçuruyorlar, birbirlerinin uçurtmalarını karambola düşürüyorlardı.

Kowloon'un ana caddelerinde dolaştılar. Yürüyen merdivenlerle çıkılan so-

kaklara çıktılar. Yamaca asılı gibi duran küçücük dükkânları seyrettiler. Öğle yemeğini bir Çin lokantasında büyük bir iştahla yediler: Köpekbalığı çorbası, şişi, soğuk salçalı karides kızartmasından oluşuyordu yemekleri. Ali Rıza Bey:

— Nerede bizim ülkenin kuzuları, sığırları, danaları? dedi.

— Avustralya'dan mı söz ediyorsun amca? diye sordu, Ülkü.

— Hayır, Türkiye'den.

Yemekten sonra Ali Rıza Bey çocuklara sordu:

— Walla - Walla'de gezmek ister misiniz?

Ülkü sordu:

— Walla - Walla ne demek?

— Taksi kayık, bir çeşit dolmuş yani. Burada Walla - Walla derler. Yığınla ada var çevrede. Ne dersiniz gezelim mi?

— Çok iyi olur.

Küçük bir motorlu kayık kiralayarak Kowloov körfezine açıldılar Başka kayıklarla birlikte, kayalık bir adaya çıktılar.

Adada şenlik vardı, onlar da katılıp eğlendiler bir süre.

Akşam yemeğini bir yüzer lokantada yemek için girdiler.

Ali Rıza Bey:

— Kuş çorbası yer misiniz çocuklar? dedi.

Yaşar hayretle sordu:

— Kuş çorbası mı?

— Evet.

— Ne kuşu?

— Kırlangıç yuvalarını tutan yapışkan maddeden yapılıyor.

Yaşar yüzünü buruşturdu:

— O kalsın. Başka bir şey yiyelim.

— İyi olur. Ben de böyle yemeklere alışık değilim.

Çocuklar pirinç çorbası, kızartma et, salata yediler. Üzerine de çok sevdikleri sütlaç...

Ali Rıza Bey, pirinçten yapılan şaraptan bir bardak içti:

— Bir şeye benzemiyor, dedi. Yur-

dumuzun o güzelim üzümlerinden yapılan şarapları nerede, bu nerede...

Yemekten sonra Okyanus Terminali'ne bağlı gemiye döndüler. Oldukça yorulmuşlardı. Kırmızı kiremitli, Akdeniz tipi yapıların sıralandığı kaldırım taşı döşeli sokaklarda dolaşmışlardı. İki yanı ağaçlıklı geniş caddeler, banyan ağaçlarıyla süslüydü. Kowloon'un gürültü ve patırtısı yanında, sömürge tipi Portekiz evlerini, resmî daireleri, ünlü gezgin Marko Polo'nun heykelleriyle süslenen güzel yerleri kolaylıkla unutamayacaklardı.

Çocuklar uyurken gemi kalktı. Bağırıp çağırmalardan, gürültüden hareket ettiklerini anlayıp uyandılar ve lomboz camlarından geminin limandan ayrılışını seyrettiler. Martı, büyük bir özenle ana geçide yöneldi. Okyanus Terminali'yle, vinçler ve bağrışan insan kalabalığı yavaş yavaş uzaklaştı.

Yarım saat kadar sonra Yeşil Ada'yla Kauyi Chau'nun ışıkları göründü. Martı bir kuş gibi süzülüyordu Hong Kong'

tan. Çocuklar yataklarına uzandılar. Başlarına gelecek olağanüstü yeni serüvenleri bilmedikleri için, az sonra, tekrar Ali Rıza Bey gibi derin bir uykuya daldılar.

YİRMİ BEŞİNCİ BÖLÜM

APTAN çevresine toplanan çocuklara döndü:

— Size biraz da gemilerin yapımından söz edeyim isterseniz, dedi.

Çocuklardan önce Ali Rıza Bey atıldı:

— İyi olur.

Hep beraber merakla dinlemeye hazırlandılar.

Kaptan piposunu yaktıktan ve bir iki nefes çektikten sonra:

— Dinleyin çocuklar, dedi. Şimdiki modern gemilerden söz etmeden önce çok gerilere, tarih öncesine dönmek gerekli.

Ali Rıza Bey, Kaptan'ın sözlerini onaylarcasına başını salladı.

Kaptan sözüne devam etti:

— Cilâlı Taş Çağı'nda bile su üstü ulaşımı bilinmekte ve uygulanmaktaydı. Hatta geminin, arabadan önce icat edilmiş olması olağandır. Öyle ya, ağaç kütüğünü oyarak ilkel bir kayık yapmak, dingil ya da tekerleği gerektiren arabanın bulunmasından daha kolay değil midir? Hatta suyollarının, karayollarından daha kısa ve kullanışlı olduğunu kabul etmek, daha akla yakındır. Güzel bir yaz günü, körfezin, gölün karşı kıyısına ulaşmak varken tepeleri, koruları, ormanları, dağları aşmak, yani karayolundan gitmek zorunda kalırsak, güçlüklerle karşılaşırız, üzülürüz.

Aslında geminin icadını, şu ya da bu ulusa mal etmekten kaçınmamız yerinde olur. Gemi yolculuğunun, ta ilk zamanlardan beri dünyanın her yanında uygulandığını kesin olarak kabul etmek zorundayız. Yunan gemiciliğine öteki uluslardan fazla önem verişimiz, Yunanlı gemicilerden birinin adının, «Ulysse» (Odusseus) olu-

şu ve Homeros adlı ünlü ozanın onu ölümsüzlüğe kavuşturmasındandır.

Gerçekten, ilk klasik gemiciyi gözümüzde canlandırmamıza yardımcı olan kişi Homeros'tur. Ozan, kahramanının, bir ağaç kütüğünde dalgalara emanet edilişini ustaca işler. Bu denizci yiğittir. Ve onu tarih öncesinin çok gerilerine götürmemiz gerekir. İşte o zaman, M.Ö. III.-II. binde bile gemiciliğin nasıl olumlu bir gelişmeye ulaştığına tanık oluruz.

Daha iyisi, Mısır kayıklarının resimlerini gözden geçirmek. Bunlar, birkaç çift kürekçinin çektiği uçları kıvrık gondollardır. Ya da bize bugün bile Venedik'te kullanılan gondolları anımsatır. Yön, dümende belirlenmektedir. Daha büyük hacimdeki gemilerde, dümen yerine çark kanadı kullanılmaktaydı. Çark kanadının görevi, teknenin ekseni üzerinde değişik eğriler vermek değil, bir bağlama sistemiyle dikey tutturulduğundan, mili çevresinde döndürme hareketi sağlamaktı. Bu haliyle, gerçek bir dümenin ilkel biçimine

varmış oluyorlardı; ama daha ileriye gidememişlerdi. Çünkü dümen için menteşe gerekti ve henüz keşfedilmemişti.

Fenikeliler, Mısır «Gondol»larını geliştirdiler, uzattılar. Bunların iki uçları, ön ve arka kasara (Geminin baş ve kıç kesiminde, asıl güverteden yüksek olan kısa güverte) biçimini aldı. Boyu yirmi metreyi, su derinliği de iki metreyi buldu. Sanayici, tüccar, armatör ve korsan bir halk olan Fenikeliler, Akdeniz'deki üstünlüklerini bu gemiler sayesinde kurdular. Hatta Karadeniz ve Atlas okyanusuna bile çıktılar. Bu sürekli yolculuklar sırasında rüzgârları incelediler, pusulayı bilmedikleri için yıldızlara bakarak yön bulma yöntemini geliştirdiler. Tecrübeleri arttıkça, kuralları belirleyerek edindikleri bilgileri derlediler. Bu kurallardan yararlanarak Firavun Nekao, M.Ö. 600 yılında Afrika'nın çevresini dolaştı ve Bartolomeo Diaz'dan yirmi yüz yıl önce Ümit burnunu dolaşmayı başardı.

Şimdi bu dönemi geçip üç dört yüz yıl

ileriye giderek Yunan tarihinin altın çağında Atina'nın limanı Pire'yi ziyaret edelim. Rıhtıma 40 metre uzunluğunda 300 - 400 tonajlık gemiler yanaşmış. Bunlar, pupadaki çift kat kürekle yönetilmekte, ve yelkenle hareket etmektedirler. Donatımı son derece basit: Hepsi de yatay birer serenle bağlanmış tek kare yelken taşıyor. Direk çarmıhlara dik tutulduğundan, kaptan yalnızca pupadan ya da gerektiğinde, yan - arkadan esen rüzgârla yol alabilir. Başka bir biçimde gidişin, ya da yönetişin gemiyi alabora etmesi işten bile değildir. Ancak, savaş gemilerinin bu tür sınırlandırmalarla engellenmelerine olanak yoktur elbette. Savaş donanması, su altı derinliği 3,5 metre olan üç sıra kürekli kadırgalardan oluşurdu. Yelkenden başka, sayıları bazen üç yüze varan kürekçiler de bulunurdu. Sıkı bir disiplinle yönetilişi, ayrıca pruvaya (Geminin ön tarafına) eklenen madensel çıkıntı, bu gemileri korkunç savaş araçları haline getiriyordu. Buna çapayı ve istenen yerde

durmayı sağlayan dikey demiri, çipo'yu da eklemek gerekir.

Ancak bu tekneler, İskenderiye'nin sonraları denize indirdiği kocaman gemilerin yanında hiç sayılırlardı. Karınca yuvası gibi kaynayan Siraküza limanındaki II. Hieron'un komutasındaki bir gemi, Korinti Arşias'ın tersanelerinde yapılmış. 5.000 tonajlık hacmi var ve 3.000 ton tutarında mal taşıyabiliyor. Yolcular özel ve lüks kamaralarda vakit geçiriyorlar. İskenderiye - Siraküza yolunu, altı günde alabilen bu dev gemide, 600 tayfa çalışıyor. 300 asker de onlara eşlik ediyor.

Birkaç yüz yıl atlayarak, Roma egemenliğinin en parlak çağında 6 kilometrelik rıhtımı, 112 hektarlık havuzlarıyle Akdeniz ticaretini Roma'ya bağlayan Ostia limanına gidelim. Kalyonları, Ben Hur'un ünlü üç sıra kadırgalarını ve Arşimet'ten bu yana pek önemli gelişme göstermemiş olmakla birlikte 200 yolcu ve 3.400 hektolitre buğday taşıyabilecek kapasitedeki kabotaj (Bir ülkenin iskele ya da liman-

ları arasında işleyen gemiler; bu gemileri işletme işi.) gemilerini düşünün. Bunlar İskenderiye'den Roma'ya on günde gidebiliyor... Romalılar, rüzgârları iyi tanıdıklarından, yolculuklarını Hint okyanusuna; oıadan da kervanlarla Çin'e kadar uzatabiliyorlardı.

Kaptan sözünü kesti, piposundan derin birkaç nefes daha çektikten sonra kendisini merakla dinleyen çocuklara döndü:

— Tüm bu anlattıklarım, tarihin karanlıklarında kalınakla birlikte bilinmeyen şeyler değil, dedi.

— Bize biraz da bugünkü gemilerin yapımını anlatır mısınız? dedi.

— Şimdi sıra ona geldi. Bugünkü gemilerin yapımının çok meraklı bir gelişimi vardır. Ama yine de, önce eski çağları anlatmak gerekiyor.

Ali Rıza Bey:

— Kaptan doğru söylüyor, dedi.

Kaptan, piposundan bir iki nefes da-

ha çektikten sonra yeniden anlatmaya başladı:

— Madenin yaygınlaşması XIV. yüzyıl başlarında ticaret hayatına bir canlılık getirdi. Serüven ve servet arayanlar, hep yollara dökülmüşlerdi. İnsanların yanı sıra mallar da yolculuk ediyordu. Her çeşit mal, kara, ırmak, göl ve deniz yollarından harıl harıl taşınıyordu. 1.000 yılında önceki durgunluk yok olmuştu. Gemilerin durmadan ülkeler arasında işlemesi, servet yaratıyordu. Yine de Doğu'nun yanında Batı bir hiçti. Moğol İmparatoru Kubilay'ın devleti, yönetim ve ticaret yönünden daha sağlam bir yapıya sahipti. Belli uzaklıklarda, konak yerleri yapılmıştı. Yolcular buralarda at ve araba bulabiliyor, geceliyordu. Acele haberleşmede atlar kullanılıyordu.

Avrupa'nın Asya'ya yetişmesi için çok uzun bir süre geçmesi gerekiyordu. Denizyolu, sanıldığının tersine, daha ucuz ve tehlikesizdi. Gerçi denizlerde de korsanlar kol geziyordu. Ama mallar, haydutların

doğurduğu tehlikelerden ötürü, karadakinden çok daha güvenlikle taşınabiliyordu. Deniz yolculuğunda itici güç (rüzgâr) bedava, buna karşılık taşınan yük çok daha fazlaydı. Pek çok insan deniz yolunu tercih ediyordu.

Gemi yapımında, hâlâ Viking gelenekleri büsbütün bırakılmış değildi. Vikingler (Normanlar) 1000 yıllarında yüzer kişilik drakkar'larıyla gelir; Fransa'nın içlerine akın yaparlardı. Bunlar, denizlere egemen kurt denizcilerdi. Drakkarlar güverteleri olan, bazen boyları yirmi metreyi aşan büyük teknelerdi. İki yanları kalkıktı ve allegorik (Soyut bir fikri simgeleyen heykel ya da resim), biçimlerle süslenmişti. Gemilerin teknesi öyle hesaplanarak yapılmıştı ki, bugün yapılan deneylere ve hesaplara göre hızları 16 kilometreyi buluyordu.

İtici güç, kürek ve dörtgen biçimi yelkendi. Uzun yolculuklardan korkmadıklarına, hatta Grönland ve Amerika'ya dek uzandıklarına göre, rüzgârlardan ye-

terince yararlanıyorlardı. Eskiler gibi yalnız arkadan esen rüzgârlarla yola çıkmakla yetinmiyorlar, rüzgâra karşı koymayı, gemici deyimiyle: «yakından rüzgâr almayı ve volta vurmayı» biliyorlardı.

O sıralarda savaş donanmaları, rüzgârların yönüyle hiç ilgisi olmayan kalyonlardan oluşuyordu. Yelkenlilere yalnız ticaret filoları ilgi gösteriyordu. Boyu 36 metreyi geçmeyen bu gemiler, «Latin yelkeni» denen üçgen yelkenlerle donatılmıştı. XVI. yüzyıl boyunca, ikinci bir yelken daha kullanılmaya başlandı. 1500'lerde, bunu bir üçüncüsü izledi. Bir yandan da Norman gemiciliğinin yöntemleri daha yakından izlenmeye ve uygulanmaya başlandı.

Bu gemilerin darlığı, ne üst üste yük yığmak zorunda kalan tüccarları, ne de yolcuları memnun ediyordu. Her iki kişiye, ayak ve baş koyacak kadar (1.82 X 0.65 metre) bir yer ayrılıyordu. Gündüzleri, dolaşmayı engellememek için, halat, çar-

şaf, örtü ne varsa hepsini küpeşteden aşağı sarkıtıyorlardı. Yiyecek kıttı, çoğunlukla salamura balık ve kuru sebzelerle yetiniliyordu. Her yanı böcekler sarıyordu. Kötü havalarda kapı ve pencereler kapatıldı mı soluk alacak yer kalmıyordu.

Bence gemicilik tarihi iki çağa ayrılmalıdır: «Kürek - dümen» ve «menteşeli dümen» çağları. Birincisi, tüm antik dönemi ve XIII. yüzyıla dek ortaçağı içine alır. Yön, pupada tutulan bir kürekle sağlanırdı. Küreğin boyutlarının bir insanın gücüyle orantılı olması gerektiğinden, gemicilik ancak durgun havalarda yapılabiliyordu. Bu durumda kötü havalarda, kışın gemicilik yapmak olanağı yoktu. Mısırlılar buna bir çıkar yol aradılar ve XII. soy zamanında daha büyük bir kürek kullanmayı ve bunu pupaya bağlamayı denediler. Ne var ki bu yöntem değiştirilemedi.

Konunun yeniden ele alınması, XIII. yüzyılı buldu ve o zaman menteşeli dü-

men ortaya çıktı. Bu, «dümen yelpazesi» denen uzun bir tahtaydı; gemiye de dümen yekesiyle (dümeni kulanmak için baş tarafına takılan kol) yön veriyordu. Yeke, dümen yelpazesine geniş bir yüzey kazandırdığı için, daha az bir güç harcanarak manevralar yapılabiliyordu. Başka bir deyimle söylemek gerekirse, açık deniz gemiciliği çağı açılmıştı.

Gemiciler açık denize çıktıkları zaman yollarını bulmak zorundaydılar. Bilimsel tekniğe baş vurdular sonunda. Gidilecek yer çok uzak oldu mu, dünyanın küresel yüzeyi planda gösterilemiyordu. Bu nedenle, gemiciler son çare olarak XVI. yüzyıla dek kullanılacak «Yer yuvarlağı»na baş vurdular. Artık geminin bulunduğu yer, enlem ve boylamlara göre belirlenmekteydi. Bunun için de, X. yüzyılda Araplardan gelme «usturlap» kullanılıyordu. Böylece yıldızların yükseltisi bulunarak, kabaca bir enlem boylam saptaması yapılmaktaydı. Birkaç dereceye kadar varan hatalar olduğundan çoğu kez

işler karışıyordu. Gemiciler, çocukluk çağı sayılan o yöntemlere kalmış olsalardı, kıyılardan uzaklaşmaya dünyada kalkışamazlardı.

Çinlilerin yaptığı pusula imdada yetişmeseydi gemicilikte gerçek bir gelişme olamazdı belki de! (1269). Pierre de Maricourt pusulada önemli geliştirmeler başardı. İğneyi bir mile geçirdikten sonra, bunu bir yanı saydam ve derecelendirilmiş bir kutunun içine yerleştirdi. Böylece gemicilerin pergeli halini alan pusula, artık onlara etkili bir rehber oldu; bilinmeyen denizlere açılmalarını sağladı.

Kaptan gemicilikle ilgili konuşmasını daha da sürdürecekti ama, gemicilerden biri koşarak geldi ve bağırarak:

— Kaptan, yangın var, dedi.

Kaptan hemen ayağa fırladı:

— Neresi yanıyor?

— Kamaralardan biri tutuşmuş.

— Gerekli tedbirleri aldınız mı?

— Aldık ama, yangının ambara sıçramasından korkuluyor.

— Geliyorum.

Kaptan, Ali Rıza Bey ve çocuklardan izin isteyerek, yangının bulunduğu yere koştu. Ülkü ve Yaşar da peşinden seğirttiler. Daha önce gemilerde çıkan yangınlar için anlatılanlar kulaklarından çıkmamıştı. Üstelik gemicinin söylediğine göre yangının ambara sıçraması tehlikesi vardı.

Haberi duyan telâşa kapılıyor, değerli eşyalarını alıyor, can yeleklerine, filikalara saldırmaya başlıyordu.

Yangını söndürmeye çalışan bir gemici dumanların arasında bayılınca, Yaşar daha fazla düşünmeden içeri daldı, gemiciyi dışarıya sürüklemeye çalıştı. Ülkü de yardıma koştu. Az sonra adam kurtarılmış ve geminin revirine yatırılmıştı.

Yangın gemicilerin olağanüstü çalışmasıyle kısa sürede söndürüldü. Ve Kaptan, durumun tehlikeli olmadığını hoparlör aracılığıyle duyurdu. Paniğe kapılanlar hâlâ şaşkındı ve gemideki yangını

konuşuyorlardı. Söndürülmeyen bir izmaritten çıkmıştı yangın. Sigarasını yanık bırakan yolcu da, az kalsın canından oluyordu. Onu da geminin revirine kaldırdılar.

Dumandan boğulmak üzere olan gemici çocuklara teşekkür etti.

Her şey duruldu, yolculuk eski sakin halini aldı. Çocuklar bu olayı gazetelerine yazmak için kalemi kâğıdı ellerine aldılar. Ali Rıza Bey de onlara yardımcı oldu.

Kaptan, yerine yardımcısını bırakıp dinlenmeye çekildi.

Deniz sakin, hava durgundu.

Martı suları hışırdatarak yarıyor, büyük bir hızla yoluna devam ediyordu.

YİRMİ ALTINCI BÖLÜM

APTAN'IN CANI SIKILIYORDU. Ali Rıza Bey nedenini sorunca cevap verdi:

— Dümencinin dediğine göre, gemi üç derece sancağa düşmüş.

— Rotayı değiştirdin mi?

— Evet, üç derece sancağa aldık rotayı. Şimdi tam yolunda.

— Mesele yok.

Çocuklar onları dinliyorlardı.

Akşam olmuştu ama, ortalık hâlâ aydınlıktı. Kaptan:

— Gelin seyir kamarasına gidip, durumu gözden geçirelim, dedi.

Hep birlikte seyir kamarasına gittiler.

Kaptan seyir jurnalını inceledi. Nö-

beti devraldığı vardiya subayının tuttuğu kayıtlar doğruydu. Rota: enlem ve boylam; Hong Kong'tan yola çıktıkları saat; Guam'a yaklaşık varış, saatları; kullanılmış ve kalan yakıtla su; makinelerin devri, ana pusula ve cayro pusula yanlışları, tutulan notları doğruluyordu.

Denizin ve havanın ısı derecesini gözü tutmadı. Rüzgârda da artış vardı. Anemometreye, (Rüzgârın gücünü belirten aygıt) bakarak rüzgârın hızını buldu. Geminin kendisi de bir rüzgâr oluşturduğu için, havanın durumunu, güçlerin parelelkenar hesabıyle ortaya çıkarabilirdi. Kaptan bu işlemi yaptı. Kuşkuya yer yoktu, rüzgârın hızı giderek artıyordu.

— Fırtına çıkacak!

Çocuklar merakla sordular:

— Söylediğiniz gerçek mi kaptan?

— Elbette.

— Şiddetli olacak mı?

— Bilmiyorum.

Kaptan denize baktı. Denizin yüzü, sürtünme sonucu rüzgârın hızını azaltı-

yordu. Su yüzeyindeki ısının günlük değişikliği, normal olarak azdı. Oysa, şimdi büyük bir değişme vardı. Öyle ki, Kaptan, okyanustaki kabarmanın ikindi üstü denizinden başka türlü olduğunu gördü. Dalgalar uzundu. Her dalganın yüksekliği de, çukurdan doruğa kadar değildi. Martı, daha önce de söylediğimiz gibi oturaklı bir gemiydi ve denge örneği olarak çok ağır sallanıyordu. Sallantı âdeta belli olmuyordu.

— Allah vere de hava düzelse! diye kendi kendine söylendi, Kaptan.

Kaptan köşküne dönmeden önce yüzünü esintiye vererek durdu. Rüzgâr saatta dokuz derece değişmişti. Alçak basınç merkezi 8 ile 12 karte olur ve sağına rastlardı. Ürperdi birden. Büyük ve uzun dalgaların bu yönden geldiğini gördü. Rüzgâr dönmüştü. Saat yelkovanlarının işlediği yöne göre doğudan batıya ya da güney - güneybatıya dönmüştü. Bu da yüz ile beş yüz mil kadar uzakta büyük bir fırtınanın patladığını gösteriyordu.

— Durum kötü!

Kaptan seyir kamarasındaki barometreyi inceledi. Günlük değişmeler dışında, tropiklerde barometre basıncı çok az farklılık gösterir. Yılın bu döneminde bölgedeki barometre basıncının ne olması gerektiğini öğrenmek üzere çizelgeye, kitaba baktı. Barometre beş milibar normalin altındaydı.

Hava henüz aydınlıkken göğe baktı. Cirrus bulutları göğün güney yanını doldurmuştu. Ufukta Altostratusları görür gibi oldu.

— Yapılacak iki şey var! Bu normal bir fırtına değil. Bir kasırga olmalı.

Hemen makine dairesine telefon edip emrini bildirdi:

— Buharı yükseltin, fırtına geliyor!

— Baş üstüne Kaptan.

Dalgaların, fırtınanın merkezinden bir mil uzaklığa kadar yayıldığını sanıyordu. Fırtına dört, beş yüz mil öteden varlığını duyuracak, Martı'yı allak bullak edecekti.

Kaptan hemen bir radar aygıtını çalıştırdı. Formoza'nın güneyinde, Bashi Boğazı'ndaydılar. Denizin kabarmasından anlaşıldığına göre, fırtına geminin sancak pruvasındaydı. İki radar birden çalıştırmak en akıllıca hareket olacaktı. Biriyle fırtınayı, ötekiyle de gemileri izleyeceklerdi.

Çocuklarla Ali Rıza Bey, Kaptan'ın yanına geldiler.

Ali Rıza Bey:

— Canınız sıkılıyor galiba Kaptan? dedi.

— Evet, fırtına çıkabilir.

Ali Rıza Bey radarlara bir göz attı:

— Olağanüstü bir durum görünmüyor gibi.

— Evet, Hong - Kong'a geri dönmek daha iyi olur ama...

Çocuklar Kaptan'a merakla baktılar ve sordular:

— Geriye mi döneceğiz Kaptan?

— Yok canım.

Ali Rıza Bey sordu:

— Yeni bir hava raporu aldınız mı?

— Hayır. Telsizciye soralım bakalım.

Telsizci görevi başındaydı. Kaptan'ın sorularını cevapladı. Olağanüstü bir durum yoktu.

— Guam ya da Manilla nasıl?

— İyi.

— Hong Kong?

— Normal.

— Öyleyse hemen tüm gemilere ve kıyı yetkililerine hortum halinde yuvarlanıp giden bir tropik fırtınanın varlığından kuşkulandığımı, gerekli tedbirleri almalarını bildirin.

— Peki Kaptan!

Geriye, kaptan kamarasına döndüler: Radarların birinde 33 milde, küçük, sarı bir benek görünüyordu. Martı'nın şimdiki rotasının 2 derece sancağında, niteliği belirsiz bir geminin yansıması vardı. Radarda görünen geminin yaklaştığını ya da uzaklaştığını anlamak mümkün olmuyordu.

Ali Rıza Bey:

— Durum iç açıcı değil, dedi.

— Evet, deniz değişti. Rüzgâr dokuz kerte döndü. Hızı altıya çıktı. Barometre beş milibar normalin altına düştü. Deniz fırtınanın buraya yaklaştığını gösteriyor.

Ali Rıza Bey:

— Acaba yanılmıyor musunuz, Kaptan? dedi. Denizin kabarması, fırtınanın merkezinden bir millik bir yarım kutra yayılmaz mı? Fırtınanın kendisi en çok otuz mil kutrundadır ve bizim beş yüz, ya da bin mil açığımızdan geçmesi gerekir. Belki de doğuya gidecek ve Hainan adasına vuracak. Ya da kuzeydoğuya dönecek ve bizim beş yüz mil kadar geride bıraktığımız Hong Kong'da patlayacaktır.

— Hayır. Böyle bir durum olacağını sanmıyorum. Fırtınanın önünden kaçmaktan başka çaremiz yok.

O sırada telsizci içeri girerek son durumu bildirdi:

— Filipinlerden aldığımız haberde, birkaç saat önce üstlerinden büyük bir

kasırganın geçtiğini bildirdiler. Fırtına batı-kuzeybatı yönünde ilerliyormuş.

Kaptan:

— Bu birkaç saat önceki durum, dedi. Şimdiye dek fırtına, kuzey yarım küresine doğru bir dönüş göstermiş olabilir.

Ali Rıza Bey sesini çıkarmadı. Kaptan'ın tahmininde büyük bir gerçek payı vardı. Fırtına batı-kuzeybatıya, hatta kuzeye, ya da kuzeydoğuya dönmüş olabilirdi ve yüzlerce mil açıklarından geçip giderdi.

Kaptan'ın yola devam etmekten başka yapacak bir şeyi yoktu. İlk başta geminin bağlı olduğu şirketi, şirketin yararlarını düşünmek zorundaydı. Hong Kong'a geri dönseler, hem boşu boşuna yakıt harcamış hem de şirketi zarara sokmuş olurdu.

Kaptan radarda görülen o sarı benegi, yani gemiyi unutmuştu. Yeniden baktığında gördü. Giderek yakınlaşıyordu ve karşılıklı bir seyir izliyorlardı. Biraz son-

ra gemi kayboldu. Radarın aynasında şimdi karmakarışık görüntüler vardı. Kaptan bunu önledikten sonra, kırk mil uzaktaki fırtınayı çok güzel gösteren bir görüntü elde etti. Gördüklerini değerlendirince:

— Durum çok kötü, diye mırıldandı.

Ali Rıza Bey sordu:

— Ne oluyor Kaptan?

— Yolumuzun üzerindeki bir gemiden kaçmak için, rotayı birkaç derece saptırmak gerekiyor.

Kaptan rotayı değiştirip, fırtına durumunun radar aynasında tekrar belirmesini bekledi.

Çocuklar sessizce Kaptan'ın yaptıklarını seyrediyorlar, son durum için gazeteye nasıl bir yazı yazacaklarını düşünüyorlardı.

YİRMİ YEDİNCİ BÖLÜM

APTAN, piposundan birkaç nefes çekti:

— Pasifik'in ve Güney Çin denizinin bu geniş alanında, yılda 250 kadar hortum halinde tropik fırtınası olur. Ama normal olarak ekimde fırtına mevsimi sona erer. Kesin bir tahminde bulunabilmek için, gemiler genellikle kendi gözlemleriyle hareket ederler. Çünkü çaplarının çok küçük olması yüzünden, büyük bir fırtınanın gelişi hiç belli olmuyor. Tropik fırtınada rüzgârlar merkeze doğru dönerek hareket ederler. Ve tropik fırtınaları, genellikle çok ağır ilerlerler. Fırtınanın önünden bizimkinden hızlı bir gemi kolaylıkla kurtulabilir.

— Demek kurtulabilmek için umut var Kaptan? diye sordu, Ülkü.

— Evet ama, dediğim gibi bizim geminin hızı bu iş için pek yeterli değil.

— İşte bu kötü haber, dedi, Yaşar.

— İlk gemiler bu durumda ne yaparlardı? diye sordu, Ülkü.

— Çoğu denizin dibini boylardı.

— Bize ilk gemileri anlatacaktınız Kaptan.

— Onu da Ali Rıza Bey anlatsın.

Ali Rıza Bey gülümsedi:

— Kaptan'ın hakkı var. Şimdi onun işi başından aşkın. Ben size kısaca anlatayım. Daha önce de Kaptan'ın söylediği gibi çok ilginç bir konu bu. Anlaşılan sizler iyi denizciler olacaksınız.

Çocuklar gülümserken Ali Rıza Bey sözüne devam etti:

— Portekizliler, kurt denizciler olduklarını dünyaya kanıtlamışlardı. Prensleri gemici Henry'in (1394 - 1460) desteğiyle, Hindistan'a doğrudan gitmeyi denediler. Ekvator'u ilk kez 1471'de aştılar,

Bu, içlerini hem kaygı, hem de kıvançla dolduran bir başarı oldu. Bir efsane de, yakıcı, sıcak bölgelerde ateş akan nehirlerin bulunduğu, denizin kaynaştığı ve oralara sokulacak gemicilerin zencileşeceği ileri sürülüyordu. Bununla birlikte, onbeş yıl kadar sonra, Bartholomeu Dias Ümit burnunu geçti. (1498) Vasco de Gama (1469 - 1524) da tutkulara, göz dikmelere neden olan yolları aşarak Hindistan'a vardı.

Ülkü ve Yaşar'ın yüzüne biraz garip baktığını gören Ali Rıza Bey sözünü keserek:

— Çocuklar, dedi, tüm bu anlattıklarımı bilmeden, bugünkü denizciliğin ve gemilerin ulaştığı teknik düzeyi değerlendirmeniz doğru olmaz.

Çocuklar:

— Sizi dinliyoruz amca, dediler.

Ali Rıza Bey anlatmasını sürdürdü:

— Ümit burnundan geçen Lizbon - Goa yolu, hem uzundu, hem de sayısız tehlikelerle doluydu. Üstelik pahalıydı,

Daha kısa, daha doğrudan bir yol bulunamaz mıydı? Ancak o çağda hâlâ dünyanın yuvarlak olduğuna inanılmıyordu.

Cenovalı Kristof Kolomb (Christophe Colombus 1451 - 1506) 1492 de Hindistan'a kısa yoldan varmak için yola çıktı. 35 gün süren heyecanlı bir yolculuktan sonra tayfalar, «işte kara!» diye haykırdıklarında, Kaptan, ulaştıkları kara parçasının Hindistan olduğunu sanmıştı. Oysa Antil adalarına gelmiş, Amerika'yı keşfetmişti. Ve sonunda batıdan Hindistan'a giden yol bulundu. Macellan, 1519 1522'de dünyanın çevresini bu yoldan dolaştı.

Amerika'nın keşfiyle dünyanın çehresi değişti. Yepyeni, giderek çoğalan ticaret yolları ortaya çıktı. Çetin denizlere açılma zorunluğu, gemicilikte devrim yaratılması kaçınılmaz hale geldi.

O güne dek, Avrupanın belli başlı teknesi sayılan «Kalyon» küçük denizlere kısa aralıklara ve ılımlı iklime göre yapılmıştı. İtici gücü yarı çıplak tutsaklara,

kürek mahkûmlarına göreydi. Ne tropikal ikliminin sıcağına, ne de kutupların soğuğuna dayanabilirdi.

«Okyanus Gemiciliği»nin bambaşka koşulları, zorunlulukları vardı. Uzun yolculuklar ve değişik iklimlerden ötürü gemi, yalnız taşıt aracı olmakla kalmamalı, içinde yaşanabilir hale de getirilmeliydi. Yolculuğun uzaması, küreklerle yetinilmesini olanaksız kılıyordu. Öte yandan, rüzgârların düzenli oluşu, sözgelişi alizeler (Tropikal bölgelerdeki denizlerde kesiksiz esen rüzgârlar.) yelken kullanılmasına oldukça elverişliydi. Bunun gibi daha başka nedenlerle, bordaları çok basık tekneler yerine, okyanus koşullarına uyan yüksek, dayanıklı gemilerin yapılması gerekiyordu. Yeni teknelerin boylarının da uzatılması gerekiyordu. Kolomb'un Santa Maria'sı 22 metre olduğu halde, 50 metre olanları da vardı. Burun ve kıçı yüksek, yanları şişik olan bu gemiler, hantal görünümlerine rağmen, su sızdırmaz gövdeleri, kare yelkenli üç direği ve

eksenli dümeniyle dayanıklı ve çetin denizlere bile korkusuzca çıkılabilecek teknelerdi.

Gemiye sahip olmak denizcilik için yeterli değildi. Asıl iş bunları ustaca yönetmekti. Eskiler, kıyıları gözden kaçırmadan denizcilik yapıyorlar, karalar kaybolunca nasıl hareket edeceklerini bilemiyorlardı. O zaman usturlap, ya da bulunulan yerle kutup yıldızının açısını belirleyen ve «Arbaète» denilen araç kullanılmaya başlandı. Geometri, bu açının enleme eşit olduğunu kanıtlamıştı. Ancak Ekvator'u aşar aşmaz yeni bir güçlükle karşı karşıya kalındı. Güney yarımkürede. Kutupyıldızı görünmez oluyor, bu yüzden, bulunulan yeri saptayabilmek için başka bir yöntemin geliştirilmesi gerekiyordu. Bu kez işe astronomlar el attılar.

Boylamın hesaplanması da büyük zorluklar yaratıyordu. Bilindiği gibi, başlangıç meridyeniyle bulunulan yer arasında, oraya varmak için geçen saata bağlı

bir ilişki kurulur. Ne kadar saat geçmişse, o kadar on beş derecelik boylam aşılmış, demektir. Ama başlangıç meridyenindeki saatı sabit tutma güçlüğü, işi karıştırıyordu. XIV. yüzyılda Alman Peter Henlein' in keşfettiği saat, yurttaşı Jacob Zack tarafından geliştirilmiş ve kum saatının yerini almıştı. Tüm bu ilerlemelere rağmen, yine de 20 dereceye varan hatalar yapılıyordu.

Ali Rıza Bey'i dinleyen çocuklar gözünün içine baktılar:

— Canınız mı sıkıldı çocuklar?

— Hayır!

— Öyleyse neden öyle baktınız?

— Size bir soru sormak istiyoruz amca?

— Sorun.

— Peki, gemiciler bu durumu nasıl düzelttiler?

— İşte ben de onu anlatıyorum. Tanrı'ya sığınıp yola çıkıyorlardı, başka çareleri yoktu. Bulundukları yeri saptayabilmeleri için, ellerinde hız ve yön hesapla-

rından başka bir şey yoktu. 1577'den bu yana geminin hızı, «parakete» sayesinde ölçülüyordu. Bu araç, eşit aralıklarla işaretlenmiş ve ucunda ağırlık sarkan bir ipti. Gemi yol alırken suya sarkıtılır, yüzeyin hangi işarete geldiğine bakılarak, geminin saatta kaç mil gittiği hesaplanırdı. O çağda, bu karışık yöntemler yetmiyormuş gibi, mil hesabında da anlaşmazlıklar vardı. Mil, gerçekten meridyenin bir dakikasına eşit ve 1.852 metreyken, XIV. yüzyılda, 1.230'dan, 1.886 metreye kadar değişik uzunluklar kabul edilmişti.

Öte yandan, yön, yalnızca kuzey'le oluşturduğu açıyla hesap edilebiliyordu. Pusulaya güvenilebilirdi yalnızca. Ama gemicilerin çoğu bu (Açılım)ı göz önünde bulundurmuyorlardı. Mıknatıslı iğnenin vermiş olduğu yönü, grafik olarak haritanın üzerine aktarma işini, 1550'de Flaman Mercator (1512 - 1594) başardı. Mercator, aynı zamanda deniz haritalarında günümüze dek kullanılan izdüşüm sisteminin de yaratıcısıdır.

Denizcilikte kullanılan duyarlı araçların bulunması için sayısız bilgin çalıştı. Sözgelişi, Thycho Brahe, Kepler, Newton gibi bilginlerin çalışmalarından yararlanan Georges Hartman (1489 - 1564) gibi yapımcıların önayak olmalarıyle kurulan atelyelerde, arbalèteler, pergeller ve güneş kadranları yapılmaya başlandı.

Kaptan içeri girdi:

— Hava gitgide kötüleşiyor, dedi.

Ali Rıza Bey sözünü kesti:

— Gemi ve gemicilik hakkındaki gelişmeleri sonra yine anlatırım çocuklar, dedi. Gerçekten hava bozuk.

— Bir tehlike var mı Kaptan? diye sordu, Ülkü.

— Tehlike her zamankinden fazla var.

Ali Rıza Bey gülümsedi:

— Bu geminin kaptanı dostumuz oldukça korkmayın çocuklar, dedi.

Yaşar atıldı:

— Biliyorsunuz, biz küçük gazeteciyiz.

— Gazeteci demek tehlike ve cesaret demektir, dedi, Ülkü.

— Bilgi demektir, diye ekledi Yaşar.

Kaptan onların omuzlarını okşadı:

— Sizi böyle korkusuz gördükçe seviniyorum. Yaptığım hesaplara göre, sarı bir benek olarak radarda gördüğünüz gemi 25 mil kadar ötede ve karşılıklı olarak seyrediyoruz. Birkaç derece sancağa dönmüştük ama o zaman radarda kaybolan gemi yeniden ortaya çıktı. Radarda görünmediği zaman her halde dalga çukurlarına düşmüş olacak. Fırtınanın yaklaştığı yönden geldiğine göre, bu durum kaçınılmaz oluyor.

Ali Rıza Bey, Kaptan'ın sözlerini doğruladığını belirtir biçimde başını salladı.

Açık tutulan radarlardan biri durumun tatsızlığını bildirdi. Kaptan bu durumda daha da düşünceli bir hal aldı:

— Durum çok kötü.

— Yeni bir tehlike mi görünüyor Kaptan?

— Evet. Karşımızda ne yapacağını

bilmediğimiz bir gemiden ve fırtınadan başka, ayrıca, yirmi mil uzaklıkta, Taiwan'ın güney ucunda korkunç kayalıklar var.

Ali Rıza Bey:

— Korkmakta haklısınız Kaptan, dedi. Deniz de giderek kabarıyor.

— Barometre çok düştü.

Martı 18 mille yol alıyordu fırtınaya rağmen.

Kaptan'la çocukların gözü radarlardaydı. Fırtınanın büyük, dolu, yuvarlak biçimi ve geniş helezonları görünüyordu şimdi. Radar aynasının yarısını bu doldurmuştu. Hızla yuvarlanan bulutların yansıma eğriliğinden, fırtına merkezinin geminin ardından geçeceği anlaşılıyordu. Hortum halinde yuvarlanan tropik fırtınası, gemiyi önüne katıp, yöneldiği kuzeye itecekti. Martı, bu tehlikeli daireden kurtulmaya çalışıyordu. Derken telsiz subayı telâşla koşarak geldi:

— Kaptan, dedi. Aldığım son habere

göre hortum halinde yuvarlanan bir tropik fırtınası yaklaşıyor.

Kaptan zorlukla gülümsedi:

— Çok geç, dedi. Yeni bir haber alırsan hemen bana ulaştır.

— Peki Kaptan.

Telsiz subayı yalpalayarak görevi başına gitti.

Birden ortalık tam bir karanlığa gömüldü. Geminin bir yerinde bozukluk olmuştu anlaşılan.

Deniz en tecrübeli gemicileri bile korkutacak kötülükteydi. Dalgalar ürkütücü büyüklükteydi. Sular geriye sancaktan vuruyor ve tekne dakikalar boyu doğrulamıyordu.

Gemi subayları gemiciler görevleri başındaydı. Yolcuları yatıştırmaya uğraşıyorlardı.

Kaptan:

— Rüzgârı sancak pruvadan alıyoruz, dedi.

Ülkü sordu:

— Hızımız ne kadar Kaptan?

— On sekiz mil.

— Aygıtlarınız ne diyor?

— Fırtına merkezinin dört mil kadar ardımızdan geçeceğini. Mümkün olan en yüksek hızla buradan uzaklaşmamız gerekiyor.

— Fırtınadan kurtulamayacağız desenize?

— Öyle görünüyor.

Martı'nın yaşlılığı ve bakımsızlığı kendini hissettirmeye başlamıştı. Gemi iyiden iyiye çatırdıyordu. Karmakarışık, dağ gibi dalgalar tekneyi hırpalıyordu. Gemi, yalpaya yattığı gibi baş - kıç da vurmaya, rotadan kaçmaya başlamıştı. Pervaneler saniyeler boyu suyun dışında boşuna dönüyordu. Bu sırada çok hızlı döndüğü için şaftları ve mil yataklarını kızdırıyordu. Yalpadan ötürü de sancak pervanesine oranla daha fazla suda kalarak, üstüne ağır yük binen iskele pervanesinin kanatları bükülmeye başlamıştı.

Kaptan, şiddetli fırtınadan kurtulamayacaklarını biliyordu:

— Yolcuların durumu çok kötü olacak, dedi.

İkinci ve üçüncü subaylar kaptan köprüsüne gelmişlerdi:

— Durum nasıl Kaptan?

— Çok kötü. Başka tehlikeleri saymasak bile yolumuzun üstünde bir gemi var.

Hep birlikte gözlerini radara diktiler. Telgrafın kırmızı ışığıyla, radarın aydınlığından başka ışık yoktu. Kaptan köprüsü tam bir karanlığın içindeydi.

Herkes bir yere tutunmuştu.

Martı, bazen yalpadan doğrulamadan bir kuş gibi yükseliyor, sonra vurulmuş gibi düşüyordu. Yönetimi zorlaşmıştı. Yılların denizcisi Tom, o kadar tecrübesine rağmen ne yapacağını şaşırmış gibiydi. Dümenciye sordu:

— Durum nasıl?

— İskele pervanesi gücünü yitirdi gibi. Çok ağırlaştı. Sular gemiyi iskeleye atıyor. Fırtına çok zorlu.

— Haklısın.

Kaptan öteki gemiyi çok merak ediyordu. Onu radarda son görüşünde, izlediği yolu dikkate alarak gerekli manevrayı yapmıştı. Acaba o gemi de manevra yapmış mıydı? Bir daha görünmediğine göre Kaptan bu konuda tam bir şey düşünemiyordu. Bir gemi manevra yaptığı zaman öteki gemi yapmaz diye bir kural olmadığına göre, Kaptan'ın denizcilik kanunlarına göre sağa sapması gerekiyordu. Şimdi tekrar eski rotaya dönülmüştü. Ama fırtına gemiyi her an rotasının dışına atabilirdi. Öteki gemi de aynı yolu izlemişse, durum büsbütün kötü olurdu.

Martı çıktığı bir su dağının tepesinden hızla düşerken yerlere serildiler.

Kaptan yerinden kalkarken:

— Gemi ortadan ikiye bölünmezse çok iyi dedi.

Yaşar ayağa kalkarken, öteki geminin ışıklarını gördü. İlkin hayal sandı, ama geminin direkteki ve ana direkteki beyaz, iskeledeki kırmızı ve sancaktaki yeşil ışı-

ğını tam olarak görmüştü. Heyecanla bağırdı:

— Kaptan, radarların gösterdiği gemiyle burun buruna geldik.

Kaptan onun gösterdiği yöne baktı:

— Tam yol tornistan! diye bağıracakken sustu. Her iki geminin kaptanları aynı anda «dur» emri verseler bile, durmaları 2-5 mil yol aldıktan sonra gerçekleşebilirdi. Makine dairesindeki mühendislerin önce «dur» sonra «Tornistan!» emrini almaları gerekirdi. Kaptan bağırır gibi konuştu:

— Tek çare sancağa dönmek!

İkinci Subay:

— Ya öteki gemi de aynı şeyi yaptıysa? diye sordu.

Üçüncü Subay korkuyla bağırdı:

— Çarpma sonucu gemi ikiye bölünür ve batar.

Kaptan soğukkanlıydı.

— Her iki gemi sancağa dümen kırsalar bile, yine de tehlikeden kurtulamazlar. Onlara bir fırsat daha tanıyalım.

Kaptan sözünü bitirir bitirmez elini uzatarak düdük telinin sapını kavradı ve uzun tek bir düdükle öbür gemiye sancağa döndüğünü bildirdi.

Kaptan, fırtınanın sancakta ağır bastığının farkındaydı.

Karşılarındaki gemi sancağa döndü, verilen işareti almış olacaktı.

Ülkü heyecanla bağırdı:

— Gemidekiler görünüyor, bağırıyorlar!

Yaşar:

— Durumları kötü, dedi.

Daha sözlerini bitirmeye fırsat kalmadan, iskele iskeleye bindirdiler. Daha önce bir yere sıkı sıkıya tutunmamış olanlar yerlere yuvarlandılar. Gemilerden parçalar koptu.

Karşılarına çıkan gemi Martı'da can alacak noktalarda hasar yapmamıştı. Ama iskele kesiminin yakıt tankları delinmişti. Zaten dörtte üçü boştu. Oraları hemen deniz suyu doldurdu ve gemi on

dereceye yakın yattı ve birden ışıklar söndü.

— Şimdi hapı yuttuk işte, dedi. Ali Rıza Bey, içinden.

Onlara çarpan gemide patlamalar, yangınlar oldu, birkaç saniye içinde. Her halde bazı patlayıcı maddeler yüklüydü.

Fırtınadan yorulmuş, çarpışmadan şaşırmış mürettebatı, yangını söndürmeye çalışırken gemi bölündü ve batmaya başladı.

Kaptan Tom, yere düşerken yaralanmış olmasına rağmen hızla ayağa kalkıp:

— Tam yol ileri, komutunu verdi.

Çocuklar sordular:

— Kaptan durmayacak mısınız?

— Duracağım ama, şimdi değil. Yoksa pervaneler denize düşmüş insanları paramparça eder.

İkinci Subay, Kaptan'a hak verir biçimde başını salladı.

Kaptan sert bir komut verdi:

— Burada durmayın. Haydi koşun

ve yaralı gemicilere, yolculara, kazazedelere yardım edin.

Ali Rıza Bey de içlerinde olmak üzere, orada bulunanlar, kaptan köprüsünden dışarıya fırladılar.

Kamaradan içeri sular dolmaya başlamıştı.

YİRMİ SEKİZİNCİ BÖLÜM

RTALIK ANA - BABA GÜNÜNE DÖNMÜŞTÜ.

Çocuklar ateş gibi çalışıyor, hastaları, yaralıları revire taşıyorlardı. Ali Rıza Bey bile yaşından umulmayan bir güçle onlara yardım ediyordu.

Ülkü merakla sordu:

— Aşağıda, makine dairesinde durum nasıl acaba Yaşar?

— Bakalım.

— Ortalık karanlık olduğu için bir cep feneri gerekiyor.

— Kamaradan alalım.

— Alalım.

Hemen gidip kamaralarından cep fenerlerini aldılar. Karanlık koridorlarda ilerlemeye başladılar. Merdivenlerden makine

dairesine doğru indiler. Bazen bir kibrit ya da çakmak çakıyordu sağda solda. Şaşkın, yüzleri sararmış insanlar ne yapacaklarını bilmez durumda koşuşup duruyorlardı. Çocuklar, onlara yol gösteriyor ya da yukarıya, revire çıkmalarına yardımcı oluyorlardı. Sonunda makine dairesine vardılar. Gemiciler loş bir ışığın altında, çarpışma sonucu bozulan bir makineyi, içeriye dolan suyu atmaya yarayan tulumbaları çalıştırmaya çalışıyorlardı. Çocuklar daha fazla düşünmeden onlara yardımcı olmaya başladılar. Ama daha ne olduklarını anlamaya kalmadan gemi sarsıldı ve bir anda makine dairesi tam bir karanlığın içinde kaldı. Dört bir yanlarında sular fokurduyor, insanlar bağırıyor, homurdanıyor, yardım istiyorlardı.

— Ülkü neredesin?

Yaşar olanca gücüyle bağırdığı halde, arkadaşının sesini duymadı. Çılgına döndü bir anda. Kendini, içinde bulunduğu tehlikeyi falan unuttu:

— Allahım sen bize yardım et!

Yanan boyanın, yağın ve isin kokusunu duyuyordu. Çarpışma sonucu, kazandan bacaya giden borular alevler içinde kalmıştı. Gemi her an havaya uçabilirdi. Karanlıkta fışkıran buharın gürültüsü de, insanı sağır edebilecek güçteydi. On iki metre kadar ilerde erimiş maden, makine dairesini dolduran suya düşerek cızırdıyordu.

O anda biri Yaşar'ın koluna yapıştı:

— Ülkü! diye bağırdı.

Ama kolunu tutan adam kulağının dibinde bağırdı:

— Hayır. Az önce sesini duydum. Seni tanıyorum. Sizi, Kaptan'ın emriyle gezdiren denizciyim ben.

— Arkadaşım nerede?

— Bilmem. Onu bulmak zor. Bu cehennemden kurtulmak, bunca kişiye yardım etmek istiyorsan, yüksek basınç kazanlarının vanalarını kapatmamız gerekiyor. Yoksa burada boğulabiliriz.

— Kapatalım öyleyse.

— Pek kolay değil, hatta bu durum-

da olanaksız görünüyor. Ama bir kez deneyeceğiz.

— Pekâlâ.

Göğüslerine kadar çıkan suda ağır ağır ilerlemeye çalıştılar. Boğucu sıcağa rağmen titriyorlardı.

Havalandırma düzeni bozulduğu için soluk almakta zorluk çekiyorlardı.

— Ülkü, diye bağırdı, yeniden Yaşar.

— Buradayım.

Ellerindeki fener kaybolduğu için karanlıktaydılar hepsi de.

Ve biri Yaşar'a çarptı. Boyundan, saçlarından, soluk alışından onu tanımıştı.

— Ülkü.

— Evet, benim. Merak etme, buradayım.

— Ne yapacağız?

— Bizi gezdiren gemici yanımızda. Onun dediğine bakılırsa yüksek basınç kazanlarının vanalarını kapatmamız gerekiyor.

— Konuşmayla vakit geçirmeyelim.

Hemen kapatalım, yoksa havaya uçarız, diye bağırdı yanlarındaki gemici.

— Kapatalım.

Gemici bağırdı:

— O kadar kolay değil bu iş. Mahvolduk.

Ülkü güvenli bir sesle:

— Hayır, dedi, kurtulacağız. Kendinizi bırakmayın.

— Hiç bir şey kurtaramaz bizi.

Yaşar:

— Hayır, dedi, yağ ve ana buhar şaftını, tehlike jeneratörünü kapatabiliriz.

— Boşuna!

— Gemiyi kurtarınca biz de kurtuluruz.

— Su yükseliyor.

— Bir deneyeceğiz. Kendimizi bırakmamalıyız.

Bir yerlerden biraz ışık geldi. Onlardan önce biri tehlike jeneratörünü çalıştırmış olmalıydı. Valfların başında üç ki-

şi vardı ama, tanınmayacak haldeydiler. İnsanlıktan çıkmışlardı âdeta.

Işıklar fazlalaştıkça suların üstünde yüzen cesetlerle karşılaştılar.

Kaza sırasında geminin başı suya gömüldüğünde, kazan dairesindeki sular o yana saldırdığı için hız kontrol dişlisi tarafından su otuz santim kadar azalıyordu. Valfların başındakiler bu durumu anlamış olmalılar ki oraya saldırdılar. Ama hedeflerine ulaşamadan, bastıran sulara gömüldüler bir anda.

Denizci birden bağırdı:

— Siz burada durun. Ben valfı kapatacağım.

Su boğazına geliyordu. Gözleri iri iri açılmıştı ama kararlı olduğu her halinden belliydi. İleri atıldı. Sularla, ateş gibi yanan borularla, su üstünde yanan alev alev yağ parçalarıyla boğuşarak dediğini yaptı.

Ülkü bağırdı:

— Yaşasın, gemi havaya uçmaktan kurtuldu.

Yaşar:

— Ama hâlâ tehlike içindeyiz, dedi.

Denizci aşırı yorgunluk ve heyecandan bayıldı. Sulara gömülmek üzereyken yanına koşarak, onu tuttular, boğulmaktan kurtardılar.

Ülkü çevresini araştırarak baktı:

— Bir an önce buradan çıkmalıyız.

— Doğru.

— Ne yapalım?

— Bir yolunu bulalım.

İskele makine dairesi susmuştu. Gemi şimdilik kurtulmuştu ama, herhangi bir kopma ya da beklenmeyen korkunç bir sarsıntı sonucu buhar olanca gücüyle fışkırır ve bulundukları yeri cehenneme çevirdiği gibi, gemiyi de havaya uçurabilirdi.

Su, boylarını aşmak üzereydi. Yukarılara tırmanmak, durumu Kaptan'a bildirmek zorundaydılar.

Çevrelerinde ölü, yanmış gemicilerin cesetleri yüzüyordu.

— Şu yöne gidelim!

Bayılmış bir gemici yanlarında olmasaydı, belki kurtulma şansları daha kolay olurdu. Ama onu bırakamazlardı.

Yollarına devam ettiler.

Su geçmez kaportalara ulaştıklarında, aradan uzun süre geçmişti ve bitkindiler. Ayakta duracak halleri yoktu.

Yanmış, yaralı, kımıldayamayacak, inleyen, haykıran insanlar vardı karşılarında. Onlara da yardımcı olmak zorundaydılar.

— Yürüyün! diye bağırdı, Ülkü.

Adamlar kımıldayamadıktan başka şaşkınlıkla, umutsuzca bakıyorlardı çocukların yüzlerine.

— Yürüyün!

Yaşar, çelik basamak çubuğunu yakalayıp kendini çekti. Sonra boğulmak üzere olan gemiciyi, arkadaşını ve diğerlerini yukarıya aldı.

Sudan, yanan yağdan kurtulur kurtulmaz yorgunluğa, bitkinliğe rağmen yaralı insanları da tırmanmaya zorladılar. Onlara yardımcı oldular.

Kendine gelen denizci çevresine göz gezdirince birden bağırdı:

— İşte şimdi hapı yuttuk!

Yaşar korkuyla sordu:

— Ne oldu?

— Su geçmez kurtuluş kaportalarının kapağını açacak somun anahtarı yanımızda yok.

— Peki, nerede?

Gemici yer yer yanan suyun altını gösterdi:

— Orada, takım dolabında.

Ülkü daha fazla düşünmeden kendini kaldırıp suya attı. Birkaç dakika heyecanla beklediler onu. Çocuk sudan kapkara, ama elinde anahtarla çıktı. Onu hemen çektiler. Kısa bir süre sonra yolu açmışlardı. Son güçleriyle yukarıya, güverteye doğru tırmanıyorlardı.

YİRMİ DOKUZUNCU BÖLÜM

OCUKLAR yaralıları revire bıraktıktan sonra, Kaptan'ın yanına koşup, durumu kısaca anlattılar. Kaptan, verdikleri bilgiden ötürü teşekkür etti. Çocuklar onun yanında daha fazla kalmayarak başkalarına yardıma koştukları sırada Türk ailesinin reisi adamla karşılaştılar. Adam şaşkındı, ne yapacağını bilemez bir hali vardı:

— Çocuklarım aşağıda kaldı, dedi. Ne yapsam bilmem ki!

— Kamaradalar mı?

— Evet.

— Hemen oraya gidelim.

Koştular.

Onların kamarası altlardaydı. Ranzalarda yatıyorlardı. İçeri girdikleri za-

man, çocukların ve annenin ranzalara sıkı sıkı tutunduklarını gördüler. Hepsi de giyinikti.

Kamara L biçimindeydi. Baba ve annenin ranzaları gemi gövdesinin sağ köşesindeydi, lombozun hemen altına düşüyordu. Çocuklar onun üstünde yatıyorlardı. Kızları kapıya yakın köşedeydi ve yatağın ayak ucunda küçük bir banyo vardı. Martı'ya vuran dalgaların ağırlığını vücutlarında duyuyorlardı.

Anneleri gülümsemeye çalışarak:

— Bu gemi kâğıt bir oyuncaktan farksız, dedi.

Kız sızlandı:

— Ne kadar sürecek bu fırtına böyle?

Anne endişeliydi:

— Çocuklar hasta olacak.

Küçük, annesinin eteklerine sarılmıştı. Korktuğu belliydi, ağlamaya başladı.

Çocuklar onları yatıştırdı:

— Korkacak bir şey yok. Fırtına

başlayalı iki saatı aştı. Gemi hâlâ batmadığına göre, limana varacağız demektir.

Anneyle baba, onlara umutla baktılar.

Yaşar:

— Biliyorsunuz korkusuz, usta bir Kaptan'ımız var, gemiyi rahatça limana sokar, dedi. Ayrılmayın buradan. Ne zaman başınız sıkılırsa bize haber verin. Yardımınıza koşarız.

Anneyle baba onlara teşekkür ettiler.

Anne:

— Kalsaydınız biraz daha, dedi.

— Yukarda yardım bekleyen bir yığın insan var.

— Haklısınız.

Çocuklar onlardan ayrılıp yukarıya koştular.

Fırtına korkunçtu. Dağ gibi dalgalar Martı'ya saldırıyorlardı. Sanki bir fındık kabuğuydu kocaman gemi.

OTUZUNCU BÖLÜM

ENİ BİR ÇARPIŞMA SONUCU yere yuvarlanırlarken tekrar karanlıklar içinde kaldılar. Çocuklar sancak kesiminde ve alt katta bulundukları için, Martı'nın batan gemiye bir daha çarptığını anlayamamışlar, kırılan şeylerin gürültüsüyle bağrışan insanların feryatlarını duymamışlardı. Şaşırmışlardı iyiden iyiye. Yerden kalkarlarken, birbirlerine, yaraları bereleri olup olmadığını sordular. İyilerdi.

Bulundukları koridor zifirî karanlıktı. El yordamıyle merdivenleri bularak çıkmaya başladılar. Üst sahanlığa gelince durdular. Karanlıkta, gidecekleri yönü kestiremiyorlardı.

— Ne yapacağız şimdi? dedi, Yaşar.

— Bilmem! dedi, Ülkü.

— Sus.

Uzaklarda haykırışlar, patlamalar duydular. Oldukları yerde durup, dinlediler.

— Çok kötü şeyler oluyor, dedi. Yaşar.

— Evet, dedi, Ülkü.

Birbirlerine söylemedikleri korkunç olasılık ikisinin de aklına aynı anda geldi, Belki de Martı batıyordu!

Burunlarına bir yanık kokusu geldi. Yangın vardı anlaşılan.

— Ne yapalım Yaşar? diye, Ülkü sordu.

— İleri doğru yürüyelim.

— Doğru yolda mıyız acaba?

— Bilmem ama ilerleyelim. Sanırım bir çıkış yolu bulacağız.

— Bulmamız gerekiyor.

İskele yönüne doğru atıldılar. Geminin hareketi onlara doğru yolda olduklarını söylüyordu.

— Öne doğru yürüyoruz galiba? dedi, Yaşar.

— Galiba!

— Buradan bir kurtulabilsek.

— Kurtulacağız. Yürü!

Sonunda çelik bir levhaya çarpınca durdular. Önleri kapalıydı.

Ülkü olduğu yere çöktü:

— Ne yapacağız şimdi Yaşar?

— Bilmem! Anlaşılan su geçirmez kapılar kapatılmış.

— Geriye dönsek?

— Başka çaremiz yok, dönelim.

Geriye dönerlerken, Güneş güvertesi'ne çıkan yolu bulacaklarını sanıyorlardı.

O sırada, elinde cep feneri olan bir adam önlerine çıktı. Çocuklara:

— Kurtulmak istiyorsanız benimle gelin, dedi. O kesimde yangın çıktı, herhalde söndürmüşlerdir!

— Ne yapalım Ülkü? diye sordu, Yaşar.

— Adamla gidelim. Hiç olmazsa ışık var.

— Haklısın.

Daha çok ilerlemelerine kalmadan, önlerine çıkan kamarot sordu:

— Ne yana gidiyorsunuz?

Üçü birden cevap verdiler:

— Yukarı çıkmak istiyoruz.

— Yollar kapalı ama merak etmeyin kurtulacağız. Yangının söndüğünü sanıyorum. Az sonra çelik bölmeler açılır.

— Ya açılmazsa?

— O zaman burada ölürüz. Böyle kötü bir şey olmaz. Yürüyün.

Gemiciyi izlediler ve yukarıya çıktılar.

Bulundukları yer, iskele kesiminde lüks bir güverteydi. Sağlı sollu lombozlardan ışık geliyordu içeriye.

Ülkü, lombozlardan birine koşup dışarıya baktı ve dehşet içinde gözleri büyüdü. Demin Martı'nın çarptığı gemi, batarken yanıyordu. Zaman zaman denizde kaybolyor, göründüğü zaman da dağ gibi bir dalganın tepesine tırmanıyor, sonra alçalıyordu.

Çocuklar, yanlarındaki gemiciyle birlikte daha yukarılara tırmandılar. Kurtulacaklarını sanırlarken kapanmış geçit yerinde de bir yığın insanla karşılaştılar. Çelik blok önlerini kesmişti. Her kafadan bir ses çıkıyordu.

— Gemi batıyor! diye bağırıyordu biri.

Bir başkasının sesi tüm gürültüyü bastırıyordu:

— Mürettebat filikalara koşuyor.

Herkes birbirini ezerek önlerini kesen çelik perdeye saldırıyor, yumrukluyor, tekmeliyor, birbirlerini eziyordu. Ağlayanlar, dua edenler doluydu, çocukların çevresinde.

Eğer elektrikler yanmasaydı, kim bilir neler olurdu?

Birden çelik perde kalktı ve umutsuzlukla çırpınanlar birbirlerini çiğneyerek güverteye doğru koşuştu.

Biri olanca gücüyle bağırdı:

— Canınızı seviyorsanız olduğunuz yerde kalın!

Ses otoriterdi. Kalabalık bir an durdu.

Çocuklar da paniğe kapılmış olanlarla sürüklenmişlerdi.

Kamçı gibi rüzgâr, zaten sırılsıklam olan çocukları üşüttü iyiden iyiye.

Can filikalarına saldıran bilinçsiz insan kalabalığına karşı ne yapacaklarını şaşırdılar.

Gemiciler olanca güçleriyle bağırıyorlardı:

— Kaçmıyoruz. Soğukkanlı olun. Öbür gemiden denize düşenlere yardım etmeye çalışıyoruz.

Rüzgâr sert bir tokat gibi çarpıyordu çocuklara. Geri dönmeye çalıştılar. Ama, kendilerini kaybetmiş insanların arasından yol bulmak zordu.

Rüzgârın denize sürüklediği bir çocuğu yakalayıp geri çektiler.

Kudurmuş yolcular eğer kendilerini can filikalarına almazlarsa gemicileri denize atacaklarını söylüyorlardı.

Güzel güzel süren yolculuk bir faciaya dönmüştü.

Ülkü ve Yaşar kurtardıkları çocuğu revire götürdüler. Onu, canından bıkmış doktora ve hemşirelere bıraktıktan sonra yorgunluktan bitkin olmalarına aldırmadan Ali Rıza Bey'i aramaya çıktılar.

Birinci Subay, hoparlörden yolculara korkulacak bir şey olmadığını söylüyordu.

Gürültüler durmuştu. Rüzgâr, tüyleri diken diken eden bir çığlık gibi kamaralara doluyordu. Soğuktan donuyorlardı. Ali Rıza Bey'i bulmadan rahat edemeyeceklerdi. Ve onunla ansızın karşılaştılar. Sevgiyle birbirlerine sarıldılar. Yaşlı adam ağlıyordu. Onları her yerde aramış, bulamamıştı. Neredeyse kaybolduklarını sanıyordu. Çocuklar yaralı olmadıklarını söyledikleri halde, onları elleriyle kontrol etti.

Gemi sarsılıyor, sallanıyordu.

Ülkü:

— Burada durmayalım, dedi. Kaptan'ın yanına çıkalım.

Kaptan'ın yanına çıktılar.

Kaptan durmadan emirler veriyordu. Bu arada telsiz subayına da tehlike sin-

yalini verdikten sonra, gemi terk edilirse sinyali otomatik olarak çalıştıracak hazırlığı yapmasını söyledi. Gerektiğinde can filikalarına götürmek üzere bataryalı bir telsiz vericisini hazırlamasını da söyledi.

— Durum kötü mü Kaptan?

Ali Rıza Bey'in sorusuna Kaptan cevap verdi:

— Evet, ama kurtulacağız.

Hepsinin yüzüne bir rahatlık ifadesi yayıldı.

Kaptan'ın görevi şu anda her günkünden daha ağırdı. Su baskınlarını kontrol altında tutmak, elektrik kesilmesini önlemek, kıyıyla ilgi kurmak, yolcuların can güvenliğini sağlamak zorundaydı. Onları kazasız limana ulaştırma çabası içindeydi. Oysa safra sarnıçları delinmiş, makine dairesi çalışamaz duruma gelmişti. Tulumbalar çalıştırılmalı, makineler onarılmalıydı.

Makineler çalışmaz, fırtına durmazsa,

gemiyle çarpışmadan batmayan Martı, kayalıklara sürüklenip dibi boylayabilirdi.

Gemi yan yattığı için sancak kesimindeki can filikalarından hayır yoktu. Kaptan, iskele kesimindeki filikaların indirilmesini emretti, Durum kötünün de ötesindeydi.

Yolcular can filikalarına saldırdılar. Bir filika alabora oldu, içindekiler denize döküldü. Filikaya tutunmuş olanları dalgalarla rüzgâr söküp götürdü. Ancak birkaçı kurtuldu.

Batan geminin tayfalarının bindiği filikalar batmıştı. Birkaç gemici tahta parçalarına tutunmuşlardı. Bazıları da can yeleklerinin yardımıyle su üstünde kalmayı başarıyordu. Kiminin kolu, kiminin bacağı ya da başka bir yeri kırılmıştı. Aralarında, aklını kaçıranlar da vardı. Kurtarılanlar seviniyorlardı ama, gemi on derece yatmıştı. Tulumbalar ve

geminin makineleri çalışmazsa, Martı'nın alabora olması işten bile değildi.

Geminin elektrikleri tüm yanınca, Kaptan buna çok sevindi. Hemen görevli başmühendisle konuşup, rapor istedi.

— Durum çok kötü, dedi başmühendis.

— Ne yap yap çalıştır orasını.

— Peki, Kaptan. Elimden geleni yapacağım. Şimdi tulumbaları çalıştırıyorum, sonra da makineleri... Bildiğiniz gibi gemi on derece yatık, Guam'a kadar olan yol boyunca buharı arttırmaya çalışacağım.

— İyi olur.

Kaptan tüm dikkatini denize ve rüzgâra verdi.

Ülkü:

— Acaba başka gemilerden yardım istesek mi Kaptan? dedi.

— Telsizle istenebilir ama, tüm gemiler fırtınadan kaçmış, dalgakıranlara sığınmıştır. Şimdi uçaklar da havalanamaz. Birkaç saat sonra belki yardımımıza koşa-

cak birilerini bulabiliriz. Yalnız, artık paçayı kurtardık sayılır. Dümen sağlam olduğu için gemiyi rüzgâr ve dalgaların keyfine bırakmam. Eğer geminin başını dalgalara ve rüzgâra verebilirsem kurtuluruz. Yapamazsam sonuç açıkçası felâkettir. Baksanıza bazı dalgaların yüksekliği on metreyi geçiyor. Tek çıkar yol demirlemek, ama fırtına zinciri koparabilir.

— Başka çare yok mu Kaptan?

— Olmaz olur mu! Var elbette. Demirlerin ikisini birden atacağım. Gemi sürüklense bile yine de yararı olur. Kayalıklara düşüp parçalanmayız hiç olmazsa...

Hemen gerekli emri verdi. Sancak ve iskele demirleri atıldı. Kısa bir süre sonra bu tedbirin yararı görüldü. Geminin başı dalgalara doğru döndü. Kaptan, gemiciler, yolcular, Ali Rıza Bey ve çocuklar derin birer soluk aldılar.

Gemi zincirleri ne denli zorlarsa zorlasın, dalgalar ne denli büyük, güçlü ve acımasız olursa olsun, uzun süren fırtına-

ya dayanmıştı. Bundan sonra da dayanabilirdi artık.

— Kurtulduk sayılır çocuklar!

Kaptan'ın bu sözleri herkesin yüzünü güldürdü.

OTUZ BİRİNCİ BÖLÜM

ONUNDA HAVA DÜZELMEYE YÜZ TUTTU. Durmadan tekrarlanan S.O.S.'leri alan bir uçak göründü ilkin. Ve geminin üzerinde birkaç dalış yaptıktan sonra gerekli yardım malzemesini, güverteye atıp gitti. Az sonra bir helikopter gelip gemiye kondu, çok acele yardıma gereksinmesi olan hastaları, yaralıları alıp götürdü, Kaptan derin bir soluk aldı. Hava iyice düzelmeye yüz tutunca, Martı'nın kayalıklara düşmemesi için attırdığı demirleri çektirdi ve yoluna devam etti:

— Çocuklar bugün yolculuğumuz bitiyor, dedi. Artık limana gireceğiz. Gemi kızağa çekilecek. Ben de başka bir araçla evime gideceğim, yollarımız ayrılacak. Bir gün konuğum olursanız sevinirim.

Çocuklara sevecenlikle bakıyordu.

Hepsi de Kaptan'a teşekkür ettiler ve bu durumdan yararlanıp geminin keşfiyle ilgili çalışmaları anlatmasını istediler. Kaptan, onları kırmadı. Piposunu doldurduktan sonra yavaş yavaş söze başladı:

— Çocuklar, dedi, daha önce anlattıklarımı sanırım unutmadınız. Şimdi size başka bir şeyden söz edeceğim. Bu hepinizin bildiği, gemi pervanesidir. Bu çok önemli buluş, 1803'te Charles Dallery adlı bir Fransız tarafından bulunmuştur (1754-1845). Dallery çeşitli dallarda icatlarda bulunmuş yetenekli bir teknisyendi. En yararlı çalışması buharlı gemiler alanında oldu. 1788'de buharlı bir araba. 1803'te tüpe benzeyen bir kazan ve aynı yıl Seine'de pervaneli bir gemi yaptı. Alkışlanacağı yerde herkes alaya aldığı için, yaptığı pervaneyi kendi eliyle parça parça etti.

Sauvage'a, kader daha da zalim davrandı, Boulogne - Surler'de gemi yapımcısı olan Frederic Sauvage (1786 - 1857)

oldukça verimli bir bilgindi. Pervanenin parlak geleceğini düşünerek Dallary'in tasarısını ele alıp, kabul ettirmek için sayısız denemeler yaptı. Ama ne yazık ki yalnız kaldı ve kimse ona yardım etmedi. 1812'de berat aldığı zaman ise bu buluşunu herkes kullanıyordu ve ona hiç bir yararı dokunmadı.

İsveçli Johan Ericsson (1889 - 1837) pervaneli gemiyi denize indirip, sanayi alanında büyük devrim yaptı. 1837 de işleyen o zamanın en modern gemisi, saatta ancak 10 mil yol alabiliyordu. Amerikalılar Ericsson'u donamalarının yapımını gözetmek üzere çağırdılar. Öte yandan işi gemi mühendisliğine çeviren İngiliz çiftçisi Francis Petty Smith (1808 - 1874) de, saatta 9 mil giden bir gemi yaptı. Sonra her yanda pervaneli gemiler görünmeye başladı. Sauvage'nin yaptığı çalışmalar unutuldu. Adam, Paris hastanelerinden birinde, beş parasız, yalnız ölüp gitti.

Kaptan iç çekti, piposunun dumanla-

rını savurduktan sonra Ali Rıza Bey'e dönerek:

— Yorgunum, dedi, bıraktığım yerden siz anlatırsanız çok sevinirim. Bizim küçük gazetecilere gemilerin gelişmesi hakkında gerekli bilgileri verin.

Ali Rıza Bey gülümsedi:

— Peki, dedi, olur. Pervanenin, bulunuşuna hizmet edenler, ne yazık ki, haklarını alamadılar, horlandılar. Üstelik bu değerli buluştan başkaları yararlandı.

1840 yılında Liverpool - Newyork arasında ilk pervaneli gemi (Britannia) işledi. 1843'te Fransa'nın yaptığı Napolyon adlı gemi 11 mil gidiyordu. Durmadan artan ülkeler arası rekabet ve makinelerin geliştirilmesi ile gemilerin hızı artıyordu. Transatlantiklerin tonajı 1865'te 2500 iken 1960'da 40.000 tona yükseldi. Hızları 22 milden 30 mile çıktı. Bu hız artışı makinelerin giderek güçlenip gelişmesinin sonucuydu. Britannia 500 beygir, Etrusla (1885) 14.000 beygir, Lucania (1893) 31.000 beygir, Mauretania (1908) 70.000

beygir, Bremen (1933) 96.800 beygir, Rex (1934) 120.000 beygir gücüne ulaştılar.

Makineler geliştikçe pistonların yerini türbinler, kömürün yerini mazot aldı. Ve hız, giderek büyüdü.

Okyanuslar arası hız rekorunu elinde tutan Amerikan gemisi United States transatlantiğinin hızı 35.6 mildir. Okyanusu 3 gün 10 saatta geçer. Okyanus hız rekorunun sembolü olan mavi kurdeleye sahiptir.

Makinelerin hidrodinamik alandaki gelişmeleri dışında, gemicilikte büyük ilerlemeler olmuştur.

Hadley'in yansımalı Oktant'ı (1731), Alman Tobie Mayer'in ay hareketleri tablosu (1767) ve İngiliz Harrison'un denizlerde yıldızların yüksekliğini ölçmeye yarayan kronometresi (1760) gibi buluşlar olmasaydı kıtalar arası gemicilik bağlantısı böylesine gelişmezdi. Buna haritaların geliştirilmesini ve deniz fenerlerinin arttırılmasını da eklemek gerekir. Tüm araçlar önceleri odunla, sonra kömür ve

1823'ten itibaren havagazı, daha sonra da elektrik kullanmaya başladılar. Şimdilerde atom çalışmaları yapılıyor. Aynı zamanda, önceleri küre biçiminde olan ışık yansıtıcıları, sonraları parabol biçimine sokulmuştur.

Ali Rıza Bey susunca, Kaptan:

— Gerisini ben anlatayım, dedi. Sen yoruldun dostum.

— Sağ ol.

Çocuklar anlatılanları büyük bir dikkatle dinliyorlardı.

Kaptan hepsini teker teker süzdü:

— Tabiî gelişme durmadı. Babası bilgin olan Charles Parsonos (1854 - 1931) araştırmalara başladı. 1884'te geliştirdiği 10 beygir gücündeki tepkili türbini 18.000 tur yapıyordu. Bu buluşunu dinamoda uygulayınca, verim yükseldi. Bilgin çalışmalarını sürdürdü ve 1897'de 44 tonluk bir gemiye, 2.300 beygirlik ve yaklaşık 60 mil hız verilen bir türbin monte etti. (Turbinia) adlı bu gemi Britanya filosunun çevresinde cirit atmaya başladı. Ardından

türbinli gemiler kısa sürede yaygınlaştı. 1907'de türbinli iki büyük yolcu gemisi (Mauretania) ve (Lusitania) hizmete girdi. Ama çocuklar iş burada da bitmedi ve bitmeyecek. İnsanlık yeni gelişmeler peşinde. Bu alandaki çalışmaları başka zaman anlatırım, ya da amcanızdan dinlersiniz.

Çocuklar, verdiği bilgiden ötürü Kaptan'a teşekkür ettiler.

Ülkü düşünceliydi:

— Çok yakında limana varacağımızı söylediniz Kaptan?

— Evet, neredeyse limana varacağız.

Gerçekten de daha söz Kaptan'ın ağzından çıkmadan kara göründü. Tüm yolcular güverteye çıktılar. Hepsi de sevinçliydiler. Zorlu bir yolculuk geçirmişlerdi.

Kaptan, çocuklardan yana bakarak:

— Artık yolculuk bitiyor, dedi. Gemi kızağa çekilecek. Daha önce de söylediğim gibi, ben evime gideceğim. Bu son seferimdi zaten. Sonra yaşlıyım, yorgu-

num. Peki siz ne yapacaksınız? Yolculukların tehlikelerini gördünüz.

Çocukların ikisi de düşünmeden Kaptan'ın sorusunu cevapladılar.

— Devam edeceğiz.

Kaptan, Ali Rıza Bey'e döndü:

— Siz ne yapacaksınız dostum?

Ali Rıza Bey gülümsedi:

— Çocuklarımdan ayrılamam Kaptan. Anca beraber, kanca beraber.

Kaptan düşünceli bir yüzle gülümsedi:

— Böyle bir cevap vereceğinizi tahmin etmeliydim. «Türk yılmaz» deyimi boşuna söylenmemiş.

Hepsi de gülümsediler.

Martı yavaş yavaş limana, başka gemilerin arasına doğru sokulmaya başladı.

BİTTİ

Milliyet
YAYINLARI

SUNAR:

MİNİ KÜLTÜR ANSİKLOPEDİSİ

1.	Hava	7.50
2.	Toprak	7.50
3.	Elektrik	7.50
4	Güçler ve Ölçüler	7.50
5.	Isı	7.50
6.	Işık	7.50
7.	Hayvanlar	7.50
8.	İnsan	7.50
9.	Bitkiler	7.50
10.	Mıknatıs	7.50
11.	Ses	7.50
12.	Su	7.50
13.	Hayvanlar ve Yavruları	7.50
14.	Uzay ve İnsan	7.50
15.	Denizlerde Hayat	7.50
16.	Atomlar	7.50

Mini Kültür Ansiklopedisi (Ciltli) 140.—
Mini Kültür Ansiklopedisi (Kapak) 15.—

(Millî Eğitim Bakanlığınca okullara tavsiye edilmiştir.)

MİNİ ÇOCUK KİTAPLARI

1.	Aslan ile Aslan	4.—
2.	Haylaz Çatana	4.—
3.	Çuf Çuf Tren	4.—
4.	Kınalı Gıt - Gıt Gıdak	4.—
5.	Küçük Ayı Bongucuk	4.—
6.	Hop Hop Tavşan	4.—
7.	Yaramaz Tonton	4.—
8.	Üç Minik Keçi	4.—
9.	Pamukla Yumuk	4.—
10.	Lâk Lâk Kardeş	4.—
11.	Bobi Çiftlikte	4.—
12.	Şen Balina	4.—
13.	Tatlı Yılbaşı	4.—
14.	Aklı Havada Kocakulak	4.—
15.	Minik Kızılderili	4.—
16.	Utangaç Pisi Pisi	4.—
17.	Altın Kız	4.—
18.	Elif Resim Yapıyor	4.—